

YAKIN DÖNEM TÜRKİYE – ÇİN HALK CUMHURİYETİ TİCARİ İLİŞKİLERİNİN
ANALİZİ

Yüksek Lisans Tezi
NUERBIYE ALIPU
Eskişehir 2020

**YAKIN DÖNEM TÜRKİYE – ÇİN HALK CUMHURİYETİ TİCARİ
İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ**

NUERBIYE ALIPU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Erol KUTLU

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2020

ÖZET

YAKIN DÖNEM TÜRKİYE – ÇİN HALK CUMHURİYETİ TİCARİ İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ

NUERBIYE ALIPU

İŞLETME ANABİLİM DALI

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mayıs 2020

Danışman: Prof. Dr. Erol KUTLU

Çin Halk Cumhuriyeti dünya nüfusunun beşte birini barındırarak dünyada en fazla nüfusa sahip ülkedir. Aynı zamanda ekonomik önder olma yolunda hızlı ilerlemektedir. 1978 yılında dışa açılma politikası izlemeye başlamış ve bu sayede hızlı bir ekonomik büyüme elde etmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütüne katılarak dış dünya ile daha serbest ticaret yapma olanağını sağlamıştır. Daha sonra gösterdiği ekonomik performansla bugün dünyanın en büyük ekonomik güçlerinden biri haline gelmiştir. Günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'nde Türkiye'nin en önemli ticaret ortaklarından biri haline gelmiştir.

Bu çalışmada Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik durumuna değinilerek yakın dönemdeki Türkiye ile olan ticari ilişkileri analiz edilerek, iki ülke ticari ilişkilerinin geleceğine yönelik yeni senaryoların üretilmesine çalışılmıştır. Bu ilişkilerde özellikle “Bir Kuşak Bir Yol” girişim projesi oldukça önemlidir ve ekonomik anlamda yeni fırsatlar yaratmıştır. Türkiye’de bu fırsatları değerlendiren ülkelere birisidir.

Anahtar Sözcükler: Türkiye, Çin Halk Cumhuriyeti, Ekonomik gelişim, Dış ticaret, Ticari savaş, Bir kuşak bir yol projesi

ABSTRACT

TURKEY - CHINA RECENT TRADE RELATIONS ANALYSIS

NUERBIYE ALIPU

BUSINESS DEPARTMENT

Anadolu University, Institute of Social Sciences, May 2020

Advisor: Dr. Erol KUTLU

The People's Republic of China is the country with the largest population in the world, hosting one fifth of the world's population. At the same time, it is moving rapidly towards becoming an economic leader. In 1978, it started to pursue a foreign policy and thus achieved a rapid economic growth. The People's Republic of China joined the World Trade Organization in 2001, enabling more free trade with the outside world. It has become one of the biggest economic powers in the world today with the economic performance it showed. Today, Turkey has become the most important trade partners to the Republic of China.

This study analyzed trade relations with Turkey in the recent time with reference to the economic situation in the People's Republic of China, Turkey has tried to produce a new scenario for the future of trade relations between the two countries. In these relations, the “One Belt One Road” initiative project is very important and created new opportunities in the economic sense. Turkey is one of the countries that are evaluating and looking into these kind of opportunities.

Keywords: Turkey, Republic of China, Economic development, Trade, Trade wars, One belt one road project

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca bana danışmanlık ederek gösterdiği büyük emek, sabır, destekten dolayı ve bu çalışmanın hazırlanması sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübelerini benden esirgemeyen, bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Erol KUTLU'ya sonsuz teşekkür ederim.

Uzakta olmasına rağmen bana her zaman manevi destek sağlayan aileme ve arkadaşlarıma da içten teşekkür ederim.

.../.../20....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim.

(İmza)

Nuerbiye ALIŞ

(Öğrencinin Adı Soyadı)

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
ÇİN HALK CUMHURİYETİNİN DÜNYA EKONOMİSİNDE ÖNEMİ VE DIŞA AÇILMA SÜRECİ.....	3
1. ÇİN HALK CUMHURİYETİ’NİN LİBERALLEŞME SÜRECİ.....	3
1.1. 1949-1978 Dönemi	3
1.2. 1978 Sonrası Dönem.....	5
1.3. Çin Halk Cumhuriyeti’nin Dünya Ticaret Örgütüne Katılımı	7
1.3.1. Çin halk Cumhuriyeti’nin dünya ticaret örgütüne katılım süreci	7
1.4. Çin Halk Cumhuriyeti’nin DTÖ’ne Girişinin Çin Halk Cumhuriyeti’nin Ekonomik Kalkınmasına Olan Etkisi	10
1.5. Çin Halk Cumhuriyeti’nin 2001 Yıl Sonrası Makro Ekonomik Değişkenlerdeki Gelişimi.....	11
1.5.1. Gayri safi yurtiçi hasıla ve ekonomik büyüme oranı	11
1.5.2. İstihdam	13
1.5.3. Para politikası	18
1.5.3.1. 1979-1983 yılları arasında para politikasındaki değişiklikler	19
1.5.3.2. 1984-1997 yılları arasında para politikasının seçimleri	19
1.5.3.3. 1998-2009 yılları arasında merkez bankası işlevlerinin iyileştirilme süreci	20
1.5.4. Enflasyon	21
1.6. Çin Halk Cumhuriyeti’ndeki Faiz Oranı Politikası.....	23
1.7. Çin Halk Cumhuriyeti Döviz Kuru Politikası	26

	<u>Sayfa</u>
1.8. Çin Halk Cumhuriyeti Ekonomisinin Dünya Ekonomisi Açısından Önemi....	29
1.9. Çin Halk Cumhuriyeti ve ABD Arasındaki Ticari Savaş	33
1.9.1. ABD çelik ve alüminyum tarife değişikliği ve ticari savaşın başlangıcı ...	34
1.9.2. Ticari savaş süreci	34
1.9.2.1. Tarife eklemenin birinci aşaması.....	34
1.9.2.2. Tarife eklemenin ikinci aşaması	37
1.9.2.3. Tarife eklemenin üçüncü aşaması.....	46
1.9.2.4. Tarife eklemenin dördüncü aşaması	52
İKİNCİ BÖLÜM.....	59
TÜRKİYE VE ÇİN HALK CUMHURİYETİ’NİN EKONOMİK İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ	59
2. TÜRKİYE – ÇİN HALK CUMHURİYETİ İLİŞKİLERİ	59
2.1. Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Arasındaki İkili İlişkiler ve Önemli Ticari Anlaşmalar.....	62
2.2. Türkiye Cumhuriyeti Dış Ticareti.....	71
2.2.1. Türkiye Cumhuriyeti’nden en çok ihracat yapan ülkeler	73
2.2.2. Türkiye Cumhuriyeti’ne en çok ithalat yapan ülkeler	75
2.2.3. Türkiye'nin ÇHC'ye ihracatındaki ana ürünler.....	77
2.2.4. Türkiye'nin ÇHC'den ithalatındaki ana ürünler.....	79
2.3. Türkiye Ticaret Dengesinin Analizinde ÇHC'nin Önemi.....	82
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	85
TÜRKİYE -ÇİN HALK CUMHURİYETİ İLİKLİLERİNDE BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİ.....	85
3. DÜNYADA GEÇERLİ OLAN TİCARET POLİTİKALARI	85
3.1. Doğu Asya Tipi Ticaret Politikası.....	85
3.2. Serbest Dış Ticaret Politikası	88
3.3. Dış Ticarete Korumacılık Politikası.....	89
3.4. “Bir Kuşak Bir Yol” Projesi Girişimi.....	91
3.4.1. Türkiye'nin “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesine katılımının önemi.....	92
3.5. Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın (AIIB) Kuruluşu	95
3.6. AIIB'ye Türkiye'nin Katılımı.....	103
3.6.1. AIIB'nın Türkiye'ye olan kredi ve yatırım projeleri	104
3.6.1.1. Tuz gölü doğal gaz depolama genişletme projesi.....	104
3.6.1.2. Türkiye: Efeler 97,6 MW jeotermal enerji santrali genişletme projesi	107

	<u>Sayfa</u>
3.6.1.3. İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durumlara hazırlık projesi	109
3.6.1.4. TSKB sürdürülebilir enerji ve altyapı kredilendirme tesisi	112
SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA.....	117
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1 Gayri safi yurtiçi hasıla ve ekonomik büyüme oranı gelişimi (2001-2017yılları)	12
Tablo 1.2. Çin Halk Cumhuriyeti'nde İstihdam Gelişimi	17
Tablo 1.3. Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki Enflasyon Oranları (Tüketici Fiyatları) (2001-2017) (Yıllık % Değişim)	22
Tablo 1.4. Finansal kuruluşların RMB mevduatının gösterge faiz oranı (yıllık faiz oranı%) (2012-2017 Yıl)	24
Tablo 1.5. Finansal kuruluşların RMB kredilerinin gösterge faiz oranı (yıllık faiz oranı%) (2012-2017 Yıl)	25
Tablo 1.6. Çin Halk Cumhuriyeti Yuan'ının Dolar ve Euro üzerindeki döviz kuru göstergesi	27
Tablo 1.7. Çin Halk Cumhuriyeti Halk Cumhuriyeti'nin Altın ve Döviz Rezervi (2001- 2017yıl)	28
Tablo 1.8. Nüfus açısından ülke sıralamasında ilk 10 ülke (2017 yılı)	29
Tablo 1.9. GSYİH açısından ülke sıralamasında ilk 10 ülke (2017 yılı).....	30
Tablo 1.10. Mal İhracatı açısından ülke sıralamasındaki ilk 10 ülke (2017 yılı)	31
Tablo 1.11. Mal İthalatı açısından ülke sıralamasındaki ilk 10 ülke (2017 yılı)	32
Tablo 1.12. Doğrudan yabancı yatırım yapılma açısından ülkelerin sıralaması (2017 yılı).....	33
Tablo 2.1. 2007-2017 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti dış ticaret göstergesi (Değer: Bin ABD \$)	71
Tablo 2.2. 2014-2017 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nden En Çok İhracat Yapılan 20 Ülke (Değer: Bin ABD \$).....	73
Tablo 2.3. 2014-2017 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti'ne En Çok İthalat Yapılan 20 Ülke (Değer: Bin ABD \$).....	75
Tablo 2.4. Türkiye'nin ÇHC'ye ihracatındaki ana ürünleri (2017 Yıl) (Birim: Milyon Dolar).....	77
Tablo 2.5. Türkiye'nin ÇHC'den ithalatındaki ana ürünleri (2017 Yıl) (Birim: Milyon Dolar).....	79
Tablo 2.6. Türkiye ticaret dengesinin dengesizliğinin başlıca kaynağı(2018) (Birim: Milyon Dolar).....	83
Tablo 3.1. Tuz gölü doğal gaz depolama genişletme projesi genel özet tablosu.....	104
Tablo 3.2. Türkiye: efeler 97.6 mw jeotermal enerji santrali genişletme projesi genel özet tablosu	107
Tablo 3.3. İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durumlara hazırlık projesi genel özet tablosu	109
Tablo 3.4. ISMEP finansmanları	112
Tablo 3.5. TSKB sürdürülebilir enerji ve altyapı kredilendirme tesisi genel özet tablosu.....	112

KISALTMALAR DİZİNİ

AAAYB	:Asya Altyapı Yatırım Bankası
ABD	:Amerika Birleşik devletleri
AIIB	:Asian Infrastructure Investment Bank(Asya Altyapı Yatırım Bankası)
ATO	:Ankara Ticaret Odası
BİT	:Bilgi iletişim teknoloji
CEB	: The Council of Europe Development Bank
COFCO	:Çin Ulusal Tahıl Rezerv Kurumu(China Grain Reserves Group Ltd. Company)
ÇHC	:Çin Halk Cumhuriyeti
DTÖ	:Dünya Ticaret Örgütü
EIB	:European Investment Bank
EUR	:Euro
IPCU	:İstanbul Valiliği başkanlığına bağlı olan İstanbul Proje Koordinasyonu
IsDB	:Islamic Development Bank
KfW	:Alman Yatırım Bankası
PPP	:Paycheck Protection Program.
RMB	:Renminbi (Çin Halk Cumhuriyeti Para Birimi Yuan olarakta geçerlidir.)
TC.	:Türkiye Cumhuriyeti
TSKB	:Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
USD	:United States Dollar
USDA	:United States Department of Agriculture
USTR	:Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Temsilciliği
WTO	:World Trade Organization

GİRİŞ

Çin Halk Cumhuriyeti 1949 yılında kuruluşunu gerçekleştirip, ardından ulusal ekonominin güçlenmesine dair bir takım yeni politikalar yürütmüştür. Çin Halk Cumhuriyeti kurulduğundan dış dünyaya açılana kadar olan süreç içinde, merkezi planlı ekonomik sistem yapısını izlemiştir. 1953 yılından başlayarak, “Beş Yıllık plan” politikasını yürürlüğe sokarak, her beş yılı bir gelişme dönemi olarak görmüştür. Buna bağlı olarak her beş yılda farklı amaç ve politikaları izlemiştir. Dolayısıyla, yurt içi ekonomide önemli gelişmeler sağlamışlardır. Fakat 1966 yılında başlatılan ve 1976 yılına kadar süren on yıllık periyotta gerçekleşen “ Kültür Devrimi” ulusal ekonomiyi oldukça zayıflatmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti’nin içe kapalı gelişme politikalarına son vererek, 1978 yılında dışa açılmasıyla beraber, dış ülkelerle olan ticari ortaklığı hızlı artmaya başlamıştır. Dışa açılma sürecini başlatılmasından kısa süre içinde ulusal ekonomisinde hızla gelişmeler elde edilmiştir. Aynı zaman da Asya bölgesindeki diğer ülkelere göre büyüme hızında önemli bir ivme kazanmıştır.

2001 yılında, 15 yıl süren Dünya Ticaret Örgütüne katılma sürecinin gerçekleşmesiyle beraber Çin Halk Cumhuriyeti, dünya çok taraflı ticaret sisteminde faaliyet göstermeye başlamıştır. Çin çok büyük pazar potansiyeline sahip olması nedeniyle dış ticaret yaptığı ülkeler için büyük fırsat haline gelmesi yanında, ulusal gücünde çok hızlı yükseliş, dış ticaret yaptığı bazı ülkeler için tehdit haline gelmiştir. Dolayısıyla, 2018 yılından buyana Amerika Birleşik Devletleri ile ticari savaş içindedir.

Türkiye Cumhuriyeti hem coğrafi konumu, hem de ulusal ekonomik gücünden dolayı, dünya ticaret sisteminde çok önemli role sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti ticari ilişkileri uzun tarihe dayanmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti yıllar içerisinde Türkiye Cumhuriyeti’nin en önemli ticari ortaklarından biri haline gelmiştir. Bu çalışmada 2001 yılı sonrası iki ülke arasındaki ticari ilişkileri analizi edilecektir. 2001 yılı sonrası iki ülke arasındaki ticari ilişkiler her geçen yıl artış göstermektedir. Ancak, bu

süreçte Türkiye Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti'ne karşı sürekli cari açık vermesi önemli bir sorun haline gelmiştir.

Çin Halk Cumhuriyeti tarafından ortaya koyulan “Bir Kuşak Bir Yol” projesi girişim ve “Asya Altyapı Yatırım Bankası” gibi projelere Türkiye Cumhuriyeti aktif katılım sağlayarak bu projelerin yürütülmesinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle bu projelerle Türkiye'nin gerçekleştirdiği yatırımlar oldukça önemlidir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Çin Halk Cumhuriyeti'nin dünya ekonomisinde önemi hakkında bahsedilmiştir. Ülkenin kurulmasından başlayarak nasıl politika izledikleri ve dışa açılımın sağlaması ve Dünya Ticaret Örgütüne katılımı anlatılmıştır. Ayrıca günümüzün en önemli ekonomik gücüne dönüşme süreci analiz edilmiştir. İkinci bölümde, Türkiye Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik ilişkileri analiz edilmiştir. İki ülke arasındaki dış ticaret verilerine bakarak, iki ülke bir birinin dış ticaret alanında nasıl rol üstlendikleri ortaya koyulmuştur. Özellikle bu bölümde Türkiye'nin dış ödemeler dengesizliğinde Çin'in rolü incelenecektir. Üçüncü bölümde ise “Bir Kuşak Bir Yol” Girişim Projesi kapsamında Türkiye'nin hem ticari hem de yatırım bağlamında elde ettiği avantajlar ele alınmıştır. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin beraber katıldıkları projeler incelenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin bu projelere katılmasının önemi, projelerin ülke ekonomisine nasıl yarar sağladıkları ve ülkeye olan etkileri ortaya koyulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇİN HALK CUMHURİYETİNİN DÜNYA EKONOMİSİNDE ÖNEMİ VE DIŞA AÇILMA SÜRECİ

1. ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN LİBERALLEŞME SÜRECİ

1.1. 1949-1978 Dönemi

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Ekim 1949'da kurulmasından 1952'nin sonuna kadar, ülke genelinde üç yıllık ekonomik toparlanma süreci yaşanmıştır. Bu dönemde, devlet bir dizi yönlendirici politika ve önlemleri yürürlüğe koyarak, ulusal ekonomisini güçlendirmeye çalışmıştır. Ülke ekonomisinin temeli düzelmiş ve sanayi üretimi tarihin en üst seviyesine ulaşmıştır. Devlet ekonomisini, serbest piyasa güçlerinden önde tutup, planlı ekonomik yapıyı yürütebilmek için gereken koşulları yerine getirmiştir. Ancak, o zamanlar Çin Halk Cumhuriyeti hala geri kalmış bir tarım ülkesidir, sanayileşme seviyesi sadece gelişmiş ülkelerin değil, birçok gelişmekte olan ülkelerin de çok gerisinde kalmıştır.

Ülkenin ulusal ekonomisini geliştirmek, sanayileşmesini kademeli olarak gerçekleştirmek amacıyla, Çin Halk Cumhuriyeti komünist partisi ve hükümet tarafından 1953 yılı ilk beş yıllık kalkınma planı hazırlanmıştır. 1953—1957 yılları arasında yürütülen bu kalkınma planı sonuç olarak bağımsız bir endüstriyel sistemini ortaya çıkarmış, sosyalist sanayileşmenin temelini oluşturmuştur. (Liu Guoguang, 2002)¹

1958 yılında ikinci beş yıllık kalkınma planının hazırlanıp yürürlüğe konulmasının ardından “Büyük İleri Atılım” adıyla endüstrileşmeyle hareketi ortaya çıkmıştır. Yalnızca endüstriyel üretimdeki planlama göstergelerini kapsamlı bir şekilde

¹Liu Guoguang (2002), Çin'in reform ve dışa açılış öncesindeki ekonomik gelişme ve ekonomik sistemi, Yayın yeri: Çin Komünist Partisi Tarihçesi Araştırma Dergisi, Baskı sayısı 4

geliştirmekle kalmadan, aynı zamanda ekonomik yaşamın her alanındaki gelişme hızını insan faktörleri olarak hızlandırmıştır.

“Büyük İleri Atılım” hareketi çelik endüstrisinin gelişimine odaklanmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin dört bir köşesinde çelik fabrikaları kurulmuştur. Ekonomik kalkınmanın hızına ve ağır sanayinin, özellikle çelik endüstrisinin gelişmesini ön plana çıkarıp önemsemek, ekonominin endüstriyel yapısında ciddi dengesizliklere neden olmuştur. Sanayi kalkınma yanlış biçimlendirilmiştir, dolayısıyla tarımsal, sanayi ve ticari kalkınma ciddi biçimde geride kalmıştır. Doğal afetler ve Sovyetler Birliği'nden alınan ekonomik yardımın çekilmesi nedeniyle, "İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı" nın orta ve son aşamalarında üç yıl süren ekonomik zorluklar yaşanmıştır ve ülke ekonomisinde ciddi biçimde gerilmeler meydana gelmiştir. (Niu Yufeng, 2018,s.50)²

Ekonomide yaşanan zorluklardan dolayı bazı düzeltmeler yapılmak zorunda kalınmıştır. Dolayısıyla “Ayarlama, Sağlama, Güçlendirme ve İlerleme” adlı politika ortaya koyulmuştur (Niu Yufeng, 2018, s:50)³

1966 yılında, ulusal ekonomideki ayarlanmaların temeli tamamlanmıştır. Ve ülke üçüncü beş yıllık kalkınma planını uygulamaya başlamıştır. Fakat, ardından on yıl süren, hükümet ve halkın ciddi felaketlerle karşılaşmasına neden olan “Kültür Devrimi” hareketi başlamıştır.

Mayıs 1966 yılında başlayıp Ekim 1976 da sona eren “Kültür Devrimi” hareketi, ülkeyi çok zor bir durumla karşı karşıya bırakmıştır. Dolayısıyla ülkeyi ekonomik bakımdan son derece kötü bir duruma getirmiştir. Ulusal ekonomide ağır çöküş yaşanmıştır. Bu dönemde dünya genelinde ise yeni bir teknolojik devrim yaşanıyordu. Gelişmiş ülkeler endüstri devriminin son aşamalarını gerçekleştirirken, gelişmekte olan birçok ülke modern bir topluma dönüşme çabası gösteriyordu. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler ekonomik gelişmeyi hızlandırırken, Çin Halk Cumhuriyeti'nde

²Niu Yufeng (2018), "One Five" to "Four Five" Plan Historical experience and realistic thinking, Yayın yeri: Çin Komünist Partisi Nanjing Belediye Komitesi Parti Okulu Dergisi, Baskı sayısı: 6

³Niu Yufeng (2018), "One Five" to "Four Five" Plan Historical experience and realistic thinking, Yayın yeri: Çin Komünist Partisi Nanjing Belediye Komitesi Parti Okulu Dergisi, Baskı sayısı: 6, Sayfa: 50

yaşanan “Kültür Devrimi” sonucunda ülke değerli gelişim olanaklarını kaybetmişti. On yıl sonrasında, yani 1976 yılında "Kültür Devrimi" hareketinin getirdiği hataları sistematik olarak düzeltmeye ve siyasi gerginlikler sonlandırılmaya başlanmıştır. (Li Jian,2010)⁴

1.2. 1978 Sonrası Dönem

1978 yılı 18 – 22 Aralık günü açılan Partinin On birinci Merkez Komitesinin Üçüncü Genel Kurulu Toplantısı Çin Halk Cumhuriyeti tarihinde büyük bir dönüm noktası olmuştur. Genel Kurul Toplantısında Deng Xiaoping reform ve dış dünyaya açılma politikasını ortaya koymuştur. Reform , “Ekonomik sistem reformu ve Siyasi sistemin reformu”nu içermektedir.

Ekonomik sistem reformu, reform yoluyla planlı ekonomi sisteminin kısıtlamalarından kurtulmak, oldukça merkezi bir planlı ekonomik sistemini sosyalist piyasa ekonomik sistemine dönüştürmektir. Siyasi sistemin reformu, demokrasinin gelişmesini, yasal sistemin güçlendirilmesini, devlet ve işletmelerin ayrılmasını, kurumların düzenini, demokratik denetim sisteminin iyileştirilmesini, istikrar ve birliğin korunmasını içermektedir. (Bu Han, 2008)⁵ Dışa açılım, sözcük anlamıyla esas olarak dış dünyaya açılış anlamına gelmektedir. Böylece, Çin Halk Cumhuriyeti'nin yıllardır devam eden dışa kapalı durumuna son verilecektir. Genel ulusal gücü arttırmak, insanların yaşam kalitesini arttırmak, sosyalizme bağlı kalmak ve sosyalizmi daha da geliştirmek, dünyadaki yeni teknolojik devrime uyum sağlamak, Çin Halk Cumhuriyeti'nin geri kalmışlıktan kurtulup yeniçağdaki dünya gelişim hızına ayak uydurması amaçlanmıştır.

On birinci Merkez Komitesi'nin Üçüncü Genel Kurul Toplantısından sonra, Deng Xiaoping'in rehberliğinde, Çin Halk Cumhuriyeti'nde büyük bir ekonomik canlılık meydana gelmiştir.

⁴Li Jie (2010), National History, Press: China Social Science,
http://www.hprc.org.cn/gsyj/zhij/201003/t20100311_44594_2.html

⁵Bu Han (2008), Historical background of reform and opening up, Yayın yeri: Güncel Olaylar (Güncel Olaylar Raporu) (Lise Baskısı), 2008-04-20

Çin Halk Cumhuriyeti'nin reformu ve dışa açılışı büyük başarılar sağlamıştır. Bu büyük reform ve dışa açılıştaki üç büyük gelişme sağlanmıştır:

İlk büyük gelişme, yüksek derecede merkezi planlı bir ekonomiden canlı ve dinamik bir sosyalist piyasa ekonomisine geçiş sağlanmıştır;

İkinci büyük gelişme, kapalı, yarı kapalı bir toplumdaki tamamen açık bir topluma geçişi sağlamıştır;

Üçüncü büyük gelişme, insanların temel ihtiyaçlarına olan arz talepleri yerine getirilmiştir, ve ondan ziyade refah seviyesi de artmıştır;

O zamanki ülke durumuna baktığımızda reform yapılmadan ve dışa açılmadan bu üç büyük değişiklikleri yapmak mümkün değildir.

1978'de Çin Halk Cumhuriyeti'nin gayri safi milli hasılatı 362,4 milyar Yuan'a ulaşmıştır, 1965'teki 176 Milyar Yuan'ın iki katından fazla artmıştır, yıllık ortalama artış oranı% 6.8 olurken, aynı zamanda bağımsız tam endüstriyel sistemi kurmuştur. Fakat, buna rağmen insanlar hala fakir ve teknolojiler nispeten geride kalmıştır.

Reform ve dışa açılıştan bu yana, Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik gelişimi ve değişimi üç aşamaya ayrılabilir:

– İlk aşama: 1978-1991 yılları arasındaki ekonomik sistemin yeniden yapılandırılmasıdır.

– İkinci aşama: 1992- 2002 yılına kadar piyasa ekonomisi sisteminin kapsamlı bir şekilde kurulması dönemidir.

– Son aşama: 2003 yılından günümüze kadar olan sosyalist piyasa ekonomisi sisteminin geliştirilmesi aşamasıdır. (Mu Rui,2009)⁶

1978 yılı ile 1991 yılı arasında iktisadi sistem ve yapı üzerine, 1949'dan beri Çin Halk Cumhuriyeti'nde 20 yıldır süre gelen tek kamu mülkiyeti ve planlı ekonomik sistem reform edilmiştir, ekonomik sonuçlarda büyümeler görülmeye başlamıştır. Ulusal ekonomide yükselişler meydana gelmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin toplam GSYİH'si

⁶Mu Rui (2009), Reform ve açılıştan bu yana, Çin Halk Cumhuriyeti'nin GSYİH ve sanayi yapısındaki değişiklikler, Yayın yeri: çağdaş ekonomi: çağdaş emlak orta vadeli dergisi, sayfa 34-35

http://xueshu.baidu.com/usercenter/paper/show?paperid=3ffae87d73b80f79b8c1a84349385a09&site=xueshu_se

1978 yılındaki 364,52 Milyar Yuan'dan 1991 yılındaki 2178,15 Milyar Yuan'a yükselmiştir, GSYİH büyüme oranı %4,9 olmuştur.

1992- 2002 yılına kadar sosyalist piyasa ekonomisi sisteminin kapsamlı bir şekilde kurulması dönemi olmuştur. Çin Halk Cumhuriyeti, kaynakların dağıtımında pazar esas olacak ve yeterli olacak şekilde hükümet müdahalesiyle desteklenecek ekonomik sistemin temelini kurmuştur. Bu sayede ekonomi hızlı bir büyüme eğilimi göstermiştir. Bu aşamada, GSYİH hızla büyümüştür ve GSYİH büyüme oranı %3,47 olmuştur. 1995 yılında gayri safi yurtiçi hasıla 6079,37 Milyar Yuan'a ulaşmıştır. Toplam GSYİH'yı 1980 yılındakinin "iki katına çıkarma" hedefine ulaşılmıştır. 2002 yılına kadar GSYİH, 1978'in 33 katı olan 12033,27 Milyar Yuan'a ulaşmıştır.

2003 yılından günümüze kadar olan zaman, sosyalist piyasa ekonomisi sistemini daha da geliştirmesinin yeni aşaması olmuştur. Çin Halk Cumhuriyeti, yerel uluslararası stratejik fırsatları değerlendirerek, sosyalist piyasa ekonomik sistemini iyileştirmek için çaba göstermektedir.

1.3. Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dünya Ticaret Örgütüne Katılımı

Ekonomik küreselleşme, günümüzde dünya ekonomik kalkınmasının trendidir. Yüksek teknolojinin güçlü desteklemesi ile birlikte, ekonomik küreselleşme süreci hızlanmıştır. Ekonomik küreselleşme, ticaretin serbestleşmesini, finansın uluslararasılaşmasını ve üretimin uluslararasılaşmasını da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, ekonomik küreselleşme, Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik gelişimi için büyük fırsatlar yaratmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti DTÖ'ye katılarak, ekonomik ve ticari politikalarının daha iyi sonuç vermesini sağlayabilir. Ekonomik sistem reformunu daha da derinleştirmek ve genişletmek amacına daha kolay gerçekleştirebilir.

1.3.1. Çin halk Cumhuriyeti'nin dünya ticaret örgütüne katılım süreci

Çin Halk Cumhuriyeti WTO'nun öncesi olan GATT'in kurucu üye ülkelerinden biridir. 1947 Nisan-Ekim ayları arası Tayvan Çin Halk Cumhuriyeti adına Çin Halk

Cumhuriyeti'nin temsilcisi olarak Dünya Ticaret ve İstihdam Konferansının İkinci Hazırlık Komitesi Toplantısına katılmıştır. Toplantıda Çin Halk Cumhuriyeti ve ABD, İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve diğer 18 ülke tarife azaltma imtiyazları hakkında müzakere etmiştir. Ülkeler arasında tarife indirimi konusunda ikili bir anlaşmaya varılmıştır ve GATT'ın şartlarını hazırlayan çalışmalarına katılmıştır. Aynı yılın 30 Ekim günü, Çin Halk Cumhuriyeti dahil yirmi üç ülke Cenevre'de GATT anlaşmasını imzalamıştır. Mart 1948'de Çin Halk Cumhuriyeti, Havana'da Birleşmiş Milletler Dünya Ticaret ve İstihdam Konferansı'nın gerektirdiği son belgeyi imzalamıştır. Böylece Uluslararası Ticaret Örgütü Geçici Komitesi İcra Kurulu Üyesi olmuştur. (Liang YanFen,2001, s:43)⁷

1949'da Yeni Çin Halk Cumhuriyeti kurulmuştur ve bir sonraki yılında Tayvan GATT'tan çekilmiştir. 1980 yılında Çin Halk Cumhuriyeti hükümeti GATT ile olan ilişkisini eski haline getirmiştir. 1981 yılında GATT Tekstil Komitesi müzakerelerinde yer almıştır.

Ocak 1984'te, Çin Halk Cumhuriyeti, üçüncü çoklu elyafıllar anlaşmasına (The Multifiber Arrangement) resmen katılmıştır ve GATT Tekstil Komitesi üyesi olmuştur. Ocak 1982'de Çin Halk Cumhuriyeti, GATT'ın Taraf Devletlerin 38. Toplantısına katılmıştır. Kasım 1984 yılında, bir izleyici olarak, Çin Halk Cumhuriyeti'nin GATT Konseyi ve yan kuruluşlarının toplantısına katılmasına izin verilmiştir.

Nisan 1985'te Çin Halk Cumhuriyeti, GATT Gelişmekte Olan Ülkelerle İlgili Resmi olmayan Danışma Grubu'na üye olmuştur. 10 Temmuz 1986'da Cenevre Çin Halk Cumhuriyeti Daimî Misyonu başkanı Büyükelçi Qian Jiadong, ülkenin GATT'taki statüsünü yeniden kazanması için GATT sekreteryasına resmi olarak başvuruda bulunmuştur. Uluslararası hukuka göre Tayvan'ın GATT'den çekilmesi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin GATT'deki yasal durumunu etkileyemezdi.

Bu nedenle, Çin Halk Cumhuriyeti'nin GATT'a girişi yeniden giriş değil eski haline dönmektir. GATT Sekreteryası, Çin Halk Cumhuriyeti'nin 1986'da yeniden girişine

⁷Liang YanFen (2001), Çin neden DTÖ'ye katılır? , Yayın yeri:Yunnan Arşivleri Dergisi, Baskı sayısı:6, Sayfa :43

ilişkin bir çalışma raporu hazırlamıştır. Çin Halk Cumhuriyeti hükümetinin GATT'nın kurallarına göre, 13 Şubat 1987 tarihinde, "Çin Halk Cumhuriyeti Dış Ticaret Sistemi Muhtırası" nı sunmuştur, müzakere süreci başlatılmıştır. (Liang YanFen,2001, s:45)⁸

Çin Halk Cumhuriyeti, GATT'taki üye ülkeler ile 10'dan fazla ikili istişare gerçekleştirmiştir ve Çin Halk Cumhuriyeti çalışma grubu bununla ilgili yedi defa toplantı düzenlemiştir. Üyeler temel olarak Çin Halk Cumhuriyeti'nin yeniden girişinde bazı temel meseleler konusunda anlayış ve fikir birliği sağlamıştır. Şubat 1992'de müzakereler yeniden başlatılmıştır, ancak üye ülkelerin Çin Halk Cumhuriyeti'nden talep edilen yüksek tarifelerden dolayı, Çin Halk Cumhuriyeti GATT'taki statüsünü geri getirmemiştir.

1995 yılında GATT'in yerine geçerek DTÖ resmen kurulmuştur ve hizmet vermeye başlamıştır. Dolayısıyla, Çin Halk Cumhuriyeti'nin "GATT'taki statüsünü geri getirmesi" de "DTÖ'ye katılım"ı olarak adlandırılmıştır. Temmuz 1995'te, DTÖ Çin Halk Cumhuriyeti'ni sadece izleyici olarak kabul etmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti ve diğer müzakere üyelerinin ortak çabalarıyla, son yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti'nin DTÖ katılım müzakereleri önemli ilerleme elde etmiştir. (Zhong Si, 2001) ⁹

3 Temmuz 2001 tarihinde, Dünya Ticaret Örgütü üye ülkeleri, Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2001 yılı Kasım ayında DTÖ'ye resmi olarak katılması konusunda bir olumlu anlaşmaya varmışlardır. Çin Halk Cumhuriyeti, 15 yıl süren başvuru sürecinin ardından 11 Kasım 2001'de Katar'ın başkenti Doha'da, Dünya Ticaret Örgütü'ne katılımı konusunda resmi bir anlaşma imzalamıştır. Bir ay sonra, Çin Halk Cumhuriyeti DTÖ'nün resmi bir üyesi olmuştur. ¹⁰(Xiao He,2001) Dolayısıyla, dünyanın çok taraflı ticaret sisteminde faaliyet göstermeye başlamıştır.

⁸Liang YanFen (2001), Çin neden DTÖ'ye katılır? Yayın yeri:Yunnan Arşivleri Dergisi, Baskı sayısı:6, Sayfa :45

⁹Zhong Si (2001), Çin neden DTÖ'ye katıldı? Yayın yeri: Çin Yem Dergisi, Basın sayısı:19

¹⁰Xiao He (2001) ,Çin'in DTÖ Protokolüne Katılım Töreni İmza Prosedürleri, Halk Ağı web sitesi, 2001-11-10 <http://www.cctv.com/special/173/1/22860.html>

1.4. Çin Halk Cumhuriyeti'nin DTÖ'ne Girişinin Çin Halk Cumhuriyeti'nin Ekonomik Kalkınmasına Olan Etkisi

1) Uluslararası faaliyet gösterebileceği pazar alanı genişledi, dış ekonomi teşvik edildi ve ulusal ekonomisi hızlı büyüme sağlamıştır.

DTÖ'ye katılmak, Çin Halk Cumhuriyeti'nin dış ticaret faaliyetleri Çin Halk Cumhuriyeti büyük gelişme alanı getirmiştir.

2002'de Çin Halk Cumhuriyeti'nin toplam ithalat ve ihracat hacmi 2001 yılına göre%21,8 artarak 620,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Bunların ihracat hacmi%22,3 artarak 325,6 milyar ABD doları olmuştur. İthalat%21,2 artarak 295,2 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. O yıl dünya ticaretindeki genel % 4'lük artıştan çok daha yüksektir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin ihracatı dünya sıralamasında 2001yılındaki altıncı sıradan, 2002 yılında beşinci sıraya yükselmiştir. (Shi GuangSheng, 2004)¹¹

DTÖ'ye katılması, Çin Halk Cumhuriyeti'ni dış yatırıma daha cazip hale getirdi. 2002'de Çin Halk Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye kullanımını % 12,5 artışla 52,7 milyar ABD dolara ulaşmıştır. Dolayısıyla, o yılın en fazla doğrudan yabancı yatırımı olan ülkesi olmuştur.2003 Ocak-Kasım aylar arasında, Çin Halk Cumhuriyeti'nin yabancı sermaye kullanımını 47,15 milyar ABD doları olarak gerçekleştirmiştir.

DTÖ'ye katılması, Çin Halk Cumhuriyetli işletmelerin “küreselleşmek” amacını gerçekleştirmesi için elverişli bir dış ortam sağlamıştır. 2002 yılının sonuna kadar, Çin Halk Cumhuriyeti 128 ülke ve bölgede 2328 şirket kurmuştur. Çin Halk Cumhuriyeti'nin net dış yatırımı yaklaşık 30 milyar ABD dolara ulaşmıştır. Dış ekonominin hızlı büyümesi, ulusal ekonominin sürdürülebilir ve hızlı gelişmesini etkili bir şekilde desteklemiştir. 2002'de, Çin Halk Cumhuriyeti'nin GSYİH'sı%8 artarak 10 trilyon yuan'a ulaşmıştır. Yılın sonunda istihdam edilen kişi sayısı, bir önceki yılın sonuna göre 7,15 milyon artarak 737,4 milyon olmuştur.

¹¹Shi GuangSheng (2004), China's economy after China's entry into the WTO, Yayın yeri: China Federation of Industry and Commerce

2) Yasa ve düzenlemelerin değiştirilmesine neden olarak, sosyalist piyasa ekonomik sisteminin iyileştirilmesini sağlamıştır.

DTÖ'ye katılımının Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik sistem reformu üzerindeki etkisi ise, Çin Halk Cumhuriyeti yasalarının ve düzenlemelerinin DTÖ kurallarına göre değişiklik göstermesiyle gerçekleşmiştir. İç ve dış ticaret, dış yatırım, dış ekonomik işbirliği, fikri mülkiyet koruma yasaları ve hizmet ticaret faaliyetleriyle ilgili türlü yasa ve düzenlemelerin bazılarını iptal edip, değiştirmiş ve yenilerini ortaya koymuştur. Dolayısıyla, sosyalist piyasa ekonomisinin kurulmasına uygun olan yasaların, düzenlemelerin ve kuralların temelini oluşturmuştur .

3) Dünya Ticaret Örgütü üyelerinin haklarına sahip olması, Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik kalkınması ve dış ortamın iyileştirilmesini sağlamıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti DTÖ üyesi olarak, çok taraflı, istikrarlı ve koşulsuz MFN (*most favored nation*) statüsüne, Çok taraflı ticaret müzakerelerinin sonucunun getirdiği faydalarının paylaşımına ortak olabilme hakkına sahip olmuştur. (Shi GuangSheng, 2004)¹².

1.5. Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2001 Yıl Sonrası Makro Ekonomik Değişkenlerdeki Gelişimi

1.5.1. Gayri safi yurtiçi hasıla ve ekonomik büyüme oranı

Çin Halk Cumhuriyeti'nin reform ve dışa açılımı gerçekleştirilen 1978 yılında, GSYİH değeri 149.541 milyar dolar olmuştur ve yıllık büyüme oranı %11.667 olmuştur. 1990 yılında ise GSYİH 360.858 milyar dolar olmuştur, yıllık büyüme oranı %3.907 olmuştur. 1998 yılında ilk defa 1.029 trilyon olarak milyarlık çizgiye son vermiştir, yıllık %7.838'lik büyüme oranına sahip olmuştur. 1999 yılında GSYİH 1.094 trilyon olmuştur, yıllık büyüme oranı %7.667 artış hızında olmuştur. 2000 yılında ise 1.211 trilyon dolara ulaşmıştır. Yıllık %8.492 büyüme oranına sahip olmuştur. Dünya Ticaret

¹²Shi GuangSheng (2004), China's economy after China's entry into the WTO, Publishing House: China Federation of Industry and Commerce

Örgütü'ne üye olduktan sonra, Gayri safi yurtiçi hasılatında hızlı büyüme meydana gelmiştir. İzleyen yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti'nin GSYİH değeri her zaman büyüme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Tablo 1.1 Gayri safi yurtiçi hasıla ve ekonomik büyüme oranı gelişimi (2001-2017yılları)

Yıllar	GSYİH(Trilyon\$)	GSYİH Büyüme Oranı%	Kişi Başına GSYİH \$
2001	1.339	8.34	5386.096
2002	1.471	9.131	5522.819
2003	1.66	10.036	6120.614
2004	1.955	10.111	6808.376
2005	2.286	11.396	7282.975
2006	2.752	12.719	7793.11
2007	3.552	14.231	8671.46
2008	4.598	9.654	9395.818
2009	5.11	9.4	8798.666
2010	6.101	10.636	9514.945
2011	7.573	9.536	10451.453
2012	8.561	7.856	10563.152
2013	9.607	7.758	10730.316
2014	10.482	7.298	10890.517
2015	11.065	6.9	10182.193
2016	11.191	6.7	10208.997
2017	12.238	6.9	10721.609

Kaynak: Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (03 Mart 2019)¹³

Yukarıdaki Tablo 1.1'den gördüğümüz gibi, 2001 yılında 1.339 Trilyon değer yaratarak, %8.34 oranla büyüme göstermiştir. 2003 yılında 1.66 Trilyon dolar değer yaratarak %10.036'lük büyüme hızına sahip olmuştur . 2004 yılında 1.955 Trilyon dolar, 2005 yılında 2.286 Trilyon dolar , 2006 yılında 2.752 Trilyon dolar , 2007 yılında 3.552 Trilyon dolar değere ulaşarak ayrı ayrı %10.111 , %11.396 , %12.719 , ve %14.231'lük büyüme oranını elde etmiştir . Bu yıllardaki büyüme hızı ortalama %12 olmuştur. 2001-2017 yılları arasındaki, GSYİH büyüme oranlarını karşılaştırdığımızda 2007 yılında GSYİH %14.231 büyüme oranı göstererek, izleyen yıllar içerisindeki en büyük büyüme

¹³Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (03 Mart 2019)

oranına sahip olduğu görünmektedir. Sonraki yıllarda, GSYİH büyüme hızı 2007 yılına göre daha yavaşlamış durumdadır. Yıllar içerisinde, Çin Halk Cumhuriyeti GSYİH büyüme oranları zaman zaman çok büyük artış gösterse de zaman zaman daha düşük artış eylemi izlemektedir.

2008 yılında meydana gelen küresel ekonomik krize rağmen Çin Halk Cumhuriyeti ekonomik büyümeyi sürdürmeyi devam etmiştir. Sonraki yıllarda ekonomik büyüme hızında geçen yıllara göre yavaşlamalar meydana gelse de %7-8 gibi yıllık ortalamayla ekonomik büyüme rakamlarına ulaşmayı sağlamıştır. 2001 – 2017 yılları arasında ortalama büyüme hızı %9 olmuştur.

Kişi Başına GSYİH miktarı 2001 yılındaki 5522.819 dolardan, hızlı artış göstererek 2011 yılında 10451.453 dolara ulaşmıştır. İlk defa kişi başına doğru gelen GSYİH miktarı 10,000 dolarlık çizgiyi aşmıştır.

1.5.2. İstihdam

Çin Halk Cumhuriyeti dünyada en fazla iş gücü kaynağına sahip olan ülkedir. Çin Halk Cumhuriyeti'nde kentsel istihdamdaki değişiklikleri dört aşamaya ayrılabilir.

1) Planlı istihdam sistemini reform edip ve iki yönlü bir istihdam sistemi kurulmuştur (1978- 1991)

1978'de, Parti'nin On Birinci Merkez Komitesinin Üçüncü Genel Kurulunun açılması Çin'in reform, dışa açılış ve modernleşme çağının başlamasına neden olmuştur. 1984 yılında, devlete ait işletmelerin reformu ana içerik olmakla ekonomik sistemin reformu çok yönlü olarak gerçekleştirilmiştir. Devlete ait işletmelerin reformunun derinleşmesiyle birlikte, ekonomik sisteme uygun iki yönlü bir istihdam sistemi kademeli olarak oluşturulmuştur. (Liu SheJian, 2008)¹⁴

Temmuz 1986'da Devlet Konseyi reform istihdam sistemine odaklanan dört reform tedbiri yayınlamıştır. Ana konu içeriği ise: yeni istihdam edileceklerin iş sözleşmesi

¹⁴Liu SheJian(2008), Retrospect and Reflection on the 30 Years of Employment System Reform, Publishing : Journal of Social Science, (3).

sistemi uygulanır, eski işçiler ise sabit emek sistemiyle devam eder, yani ikili istihdam sistemi uygulanır.

İkili istihdam sistemi, kentsel istihdam sisteminin reformunun göstergesi olmuştur. Ve piyasalaşan istihdam sisteminin gelişmesinin temelini oluşturmuştur, ancak ikili istihdam sistemi planlı istihdam sistemini temelden reform edememiştir.

2) İş sözleşmesi sistemi ve yeniden istihdam projesinin uygulanması, pazar odaklı istihdam sistemi belirlemek (1992- 2001)

1992'de Çin Ulusal Komünist Partisi On Dördüncü Kongresi, Çin'in ekonomik sistem reformu hedefinin sosyalist bir piyasa ekonomik sistemi oluşturmak olduğunu öne sürmüştür.

İstihdam sisteminin reformu ile sosyalist piyasa ekonomik sisteminin reformunu geliştirerek, iş sözleşmesi sisteminin tam olarak uygulanması ve işgücü piyasasının kurulması sağlamıştır. Yeniden istihdam projesinin uygulanması, pazar odaklı bir istihdam sisteminin kurulmasına yol açmıştır.

Aralık 1993'te, işgücü sistemi reformu, tüm istihdam edilenlere işgücü sözleşme sisteminin uygulanmasını gerçekleştirme talebini ortaya koymuştur. 1998 yılında Devlet Konseyi, yeniden istihdam projesini uygulamaya başlamıştır. Ve çalışanların temel yaşamını korumak ve teşvik etmek amacıyla, temel içerik olarak “üç sosyal güvenlik hattı” olan kamu işletmelerine yönelik temel bir yaşam güvenliği sistemi kurmaya başlamıştır. Dolayısıyla, istihdam edilenlerin temel yaşamı garanti altına alınmıştır ve işten çıkarılmış işçilerin tekrardan istihdam edilmesi teşvik edilmiştir.

Haziran 1998'de, Çin Halk Cumhuriyeti Merkezi Hükümet ve Devlet Konseyi, “Piyasa istihdam mekanizmasını oluşturmak ve geliştirmek” hedefini öne sürmüştür. Eylül 1999 yılında, TBM Merkez Komitesi “işgücü piyasasını aktif olarak geliştirmek ve standartlaştırmak ve pazar odaklı bir istihdam mekanizması oluşturmak” teklifinde bulunmuştur.

3) Aktif bir istihdam politikası uygulamak, istihdam için öncelikli bir strateji oluşturmak ve Pazar odaklı istihdam mekanizması kademeli olarak iyileştirmek (2002-2012)

2002 yılında, Çin Ulusal Komünist Partisi On Altıncı Ulusal Kongresinde, sosyalist bir piyasa ekonomik sistemi kurma reformunu ileri sürdü ve aynı zamanda iyi durumda olan bir toplum inşa etmenin önemli bir hedefi olarak sosyal istihdamı Ulusal kalkınma Stratejisine dahil etmiştir. Çin Ulusal Komünist Partisi 17. Ulusal Kongresi, istihdamı teşvik etmek için uzun vadeli bir mekanizma kurulmasını önerisinde bulunmuştur. Bu dönemde istihdam sistemi derin değişimler meydana gelmiş, pazar odaklı bir istihdam mekanizması oluşturmuş, bir istihdam önceliği stratejisi belirlemiş ve aktif bir istihdam politikası sistemi şekillendirmiştir. (Lai DeSheng Vb.,2011)¹⁵

4) İstihdam önceliği stratejisi kalkınma daha da etkili rol oynadı ve daha yüksek kaliteli istihdamı teşvik etti (2012- Bugüne kadar)

1 Ekim 2018'de yürürlüğe giren "İnsan Kaynakları Piyasasında Geçici Düzenlemeler", Çin Halk Cumhuriyeti'nde insan kaynakları unsurlarının piyasa alanıyla ilgili reform ve dışa açılıştan bu yana ki ilk idari düzenlemesidir. Amacı ise herkese açık ve rekabetçi bir insan kaynakları piyasası sisteminin kurulmasını teşvik ederek, insan kaynaklarının serbest ve düzenli akışını sağlamaya çalışılmıştır. Bu düzenleme yeni dönemde insan kaynakları piyasasının inşasında yapılması gereken hizmetlerin temeli ve kriteridir.¹⁶

2017 yılında, daha da istikrarlı büyümenin ana hedefi istihdamı sağlamak olarak belirlenmiştir. 18. Ulusal Kongreden bu yana, istihdam önceliği stratejisi sürekli olarak geliştirildi ve ekonomik ve sosyal kalkınmada yeni bir yönelim sağlanmıştır. (Cai Fang ,2017)¹⁷.

¹⁵Lai DeSheng, Meng Dahu, Li Changan, Tian Yongpo (2011) China Employment Policy Evaluation: 1998 – 2008, Journal of Beijing Normal University (Social Science Edition), (3).

¹⁶Devlet Konseyi Haber Bürosu'nun "İnsan Kaynakları Piyasasında Geçici Düzenlemeler" ile ilgili düzenlediği basın toplantısı 17-07-2018

http://www.mohrss.gov.cn/SYrlzyhshbzb/dongtaixinwen/fbh/201807/t20180717_297517.html

¹⁷Cai Fang (2017), 18. Ulusal Kongreden bu yana istihdam önceliği stratejisinin gelişimi, Yayın yeri: Halk Günü Gazetesi, 2017- 03- 21.

http://www.cass.cssn.cn/yuanlingdao/lingdaoyanlun/201703/t20170321_3458608.html

Bu yeni yönelim aşağıdaki üç yönden yansıtılmaktadır: Birincisi, istihdam önceliği stratejisi, yoksullara yardımda bulunmak ve yoksulluğun azaltılması için önemli bir araç haline gelmiştir. İstihdamın ve yoksulluğun azaltılmasının önlenmesine yönelik çalışma mekanizması kurulmuş olup, 8 milyondan fazla yoksulluk çeken insana istihdam geliri elde ederek gelirini artırabilmesi için yardım edilmiştir. İkincisi, istihdam önceliği stratejisi, arz tarafındaki yapısal reformlar için önemli bir güvence haline geldi ve 1,1 milyon çalışanı uygun şekilde yerleştirilmiştir. Üçüncüsü, istihdam önceliği stratejisi yeni formatların geliştirilmesi için önemli bir itici güç haline gelmiştir.¹⁸

1994 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki toplam istihdam sayısı 67199 (Birimi:10000 kişi) kişiye ulaşırken, bu yıldaki kentsel alanlarda istihdam edilenler sayısı 18413(Birimi:10000 kişi), kırsal alanlarda istihdam edilenler sayısı 48786 (Birimi:10000 kişi) olmuştur. Kentsel alanda kayıtlı işsizlik oranı %2.8 olmuştur. İzleyen yıllarda istihdam edilen kişi sayısının yükselirken, toplam istihdam oranı içinde kırsal alanlarda istihdam edilen kişilerin oranı daha yüksek olmuştur. 1999 yılında toplam istihdam sayısı 71394 (Birimi:10000 kişi) olarak gerçekleşirken, aynı yıl kentsel alanlarda istihdam edilenler sayısı 22412(Birimi:10000 kişi), kırsal alanlarda istihdam edilenler sayısı 48982(Birimi:10000 kişi) olmuştur. Kentsel alanda kayıtlı işsizlik oranı bir önceki yıl ile aynı oranda olarak %3.1 olmuştur. 2000 yılında ise toplam istihdam 72085 (Birimi:10000 kişi) kişi olurken, aynı yıl kentsel alanlarda istihdam edilenlerin sayısı 23151 (Birimi:10000 kişi), kırsal alanlarda istihdam edilenler sayısı 48934 (Birimi:10000 kişi) olmuştur, ancak kentsel alanda kayıtlı işsizlik oranı yine de %3.1 olmuştur. ¹⁹

2001 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dünya Ticaret Örgütü'ne katılımıyla ülkenin ekonomik bazı gelişmeler olmuştur. Dolayısıyla bu durum Çin Halk Cumhuriyeti'nin istihdam gelişimine de olumlu etkilerde bulunmuştur. Aşağıda Çin Halk

¹⁸En Büyük Halkın Geçim Durumunun İstihdamını Kavramak- Çin İstihdamının Son 40 Yıllık Reform ve Açılış Çalışmalarındaki Başarıları ve Deneyimleri, Yayın yeri: Halk Günüğü Gazetesi, 2018- 08- 08.

http://paper.people.com.cn/rmrb/html/2018-08/07/nw.D110000renmrb_20180807_1-07.htm

¹⁹Çin Halk Cumhuriyeti ulusal istatistik bürosu, <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj>

Cumhuriyeti'nin Dünya Ticaret Örgütü'ne katıldığı 2001 yılından itibaren ki istihdam gelişimi gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Çin Halk Cumhuriyeti'nde İstihdam Gelişimi

Yıl	Toplam Nüfus Sayısı (10 00 kişi)	İş Gücü (10 00 kişi)	Toplam İstihdam (10 000 kişi)	Kentsel ve kırsal alanlarda istihdam sayısı (10 000 kişi)		Kentsel Alanda Kayıtlı İşsizler (10000 kişi)	Kentsel Alanda Kayıtlı İşsizlik Oranı (%)
				Kentsel Alanlarda Çalışanların sayısı	Kırsal Alanlarda Çalışanların Sayısı		
2001	127627	74432	73025	23940	49085	681	3.6
2002	128453	75360	73740	24780	48960	770	4.0
2003	129227	76075	74432	25639	48793	800	4.3
2004	129988	76823	75200	26476	48724	827	4.2
2005	130756	77877	75825	27331	48494	839	4.2
2006	131448	78244	76400	28310	48090	847	4.1
2007	132129	78645	76990	29350	47640	830	4.0
2008	132802	77046	75564	32103	43461	886	4.2
2009	133450	77510	75828	33322	42506	921	4.3
2010	134091	78388	76105	34687	41418	908	4.1
2011	134735	78579	76420	35914	40506	922	4.1
2012	135404	78894	76704	37102	39602	917	4.1
2013	136072	79300	76977	38240	38737	926	4.05
2014	136782	79690	77253	39310	37943	952	4.09
2015	137462	80091	77451	40410	37041	966	4.05
2016	138271	80694	77603	41428	36175	982	4.02
2017	139008	80686	77640	42462	35178	972	3.90

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti ulusal istatistik bürosu, <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj> (16Mart2019)²⁰

Tablo 1.2'de, Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki toplam nüfus sayısı 2001-2017 yılları arasında sürekli artış gösterdiği dolayısıyla toplam iş gücünün de artış halinde olduğu görülmektedir. Toplam istihdam edilenlerin kentsel ve kırsal alanlarda çalışma ayırımına bakıldığında 2001 – 2013 yılları arasında kırsal alanda istihdam

²⁰Çin Halk Cumhuriyeti ulusal istatistik bürosu, <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj> (16Mart2019)

edilenlerin sayısı göreceli olarak yüksek olmuştur. 2014 yılı kentsel alanlarda çalışanların sayısı ilk defa Çin Halk Cumhuriyeti'nin istihdam süreci içinde kırsal alanlarda çalışanların sayısından daha fazla olmuştur. Sonraki yıllarda şehirleşmenin artmasıyla ve ülkenin kırsal alanlardaki işgücünü kentsel alanlarda çalışmasıyla ilgili yürürlüğe koyan politikalarının etkisiyle bu durum devam etmiştir. 2001-2017 yılları arasında kentsel alanda kayıtlı işsizlik oranı genellikle %4,5 altında olmuştur.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Planlı yönetimden piyasaya dayalı istihdama, ardından istihdam önceliği stratejisine geçiş, daha yüksek kalite ve tam istihdama yol açan ulusal bir strateji haline gelmiştir.

Planlı ekonomi döneminde, ağır sanayinin öncelikli gelişiminin ihtiyaçlarını karşılamak için mümkün olan en kısa sürede sanayileşmenin gerçekleşmesi ve tam istihdamın elde edilmesi için, kentsel istihdam yönetim planını yürürlüğe koyulmuştur, hatta kırsal alandaki işçilerin şehirlere transferi kısıtlanmıştır ve kentsel alanlarda emeğin ters kentleşmesini oluşturarak, iş gücünün kırsal alanlara akmasını meydana getirmiştir.

Reform ve dışa açılıştan sonra, nüfus kayıt politikası sürekli olarak ayarlanmış, kırsal alandaki işçiler kentlerdeki işletmelere ve ilçelere akmaya başlamıştır. İşgücünün kentsel ve kırsal diyerek ayırmak ortadan kalkmıştır. İşgücü piyasasının gelişimi, çiftçilerin kentsel istihdama girmeleri için fırsat yaratmıştır ve hükümet düzenli bir akış elde etmek için kırsal işgücünü planlı yönlendirmeye başlamıştır.

1.5.3. Para politikası

Reform ve dışa açılışından bu yana, Çin Halk Cumhuriyeti'nin bankacılık sistemi kademeli reformlardan geçmiştir. Ekonomik döngünün dalgalanmasıyla birlikte, para politikasının makroekonomik düzenleme ve kontroldeki rolü gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Para politikasında bazı değişiklikler yaşanmıştır. Para politikasındaki değişiklikler aşağıdaki aşamalara ayrılabilir:

1.5.3.1. 1979-1983 yılları arasında para politikasındaki değişiklikler

1978'de başlayan reform ve dışa açılış, planlı ekonomik sistemin piyasa ekonomisine dönüşmesini sağlar. Geçmişte, ticari faaliyetler canlılıktan yoksundur, işletmeler yenilik ve pazar ruhuna sahip değildir. Bu işletmeler, özellikle devlete ait işletmeler, reform yapmaya devam etmesi gerekmektedir. (Zheng HanYue ,2016)²¹ Böylece devlete ait işletmelerin özerkliği artmaya devam etmiştir. Kademeli reform ilerlemesi nedeniyle işletmelerin kredilerini pazar odaklı hale geldikçe ve geleneksel planlama talimatlarının uygulanması gittikçe zorlaşmıştır.

1.5.3.2. 1984-1997 yılları arasında para politikasının seçimleri

Çin Halk Cumhuriyeti ekonomisi 1982'den başlayıp hızlı bir büyüme dönemine girmiştir. Hızlı ekonomik büyümedeki yatırım ve tüketim talebini karşılamak için aşırı miktarda para dağıtılması enflasyonu artırmıştır. Dolayısıyla,1984 yılının Ekim ayında meydana gelen "Panik Alım" a yol açmıştır. Ekonomi aşırı ısınma eğilimi göstermiştir ve ekonomik büyümeyi sürdürmek için devlet harcamaları önemli ölçüde artmıştır. Enflasyonu azaltmak için Çin Halk Cumhuriyeti merkez bankası duruma uygun bir para politikası uygulamıştır. Reform ve dışa açılışın ilk aşamasında, piyasa ekonomisi sisteminin mükemmel olmaması ve para politikası araçlarının bazı eksiklikleri dolayısıyla hedef tam olarak gerçekleştirilememiştir. (Yi Gang,1996)²²

1992'de Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik enflasyon oranı iki haneli rakamlara ulaşmış ve yüksek enflasyonun yönetimi para politikasının temel amacı haline gelmiştir. Bir dizi finansal sistem reform ve finansal sistemin düzeltilmesiyle, merkez bankası sıkılaştırıcı bir para politikası benimsemiş ve para arzı azaltılarak beklenen sonuçlara ulaşmıştır. (Wu ChaoLin ,2004)²³

²¹Zheng HanYue (2016), Çin Halk Cumhuriyeti'nin Para Politikasının Gelişimi ve Değerlendirilmesi, Yayın yeri: Online finansal yayını, Baskı sayısı:6, Sayfa 88.

²²Yi Gang (1996) "Çin Halk Cumhuriyeti'nin Para, Bankacılık ve Finansal Piyasaları: 1984 -1993", Yayın yeri: Şangay Sanlian Kitabevi, 1996 Baskısı

²³Wu ChaoLin (2004), 1984'ten bu yana Çin'in makroekonomik düzenlemesinde para politikasının evrimi Çağdaş Çin tarihi araştırması dergisi., 11, (3)

1.5.3.3. 1998-2009 yılları arasında merkez bankası işlevlerinin iyileştirilme süreci

1993'ten başlayıp, Çin Halk Cumhuriyeti'nin para politikası ise sıkılaştırıcı para politikası olmuştur. Ekonomideki aşırı ısınma başarılı bir şekilde kontrol edilmiştir.

Ocak 1998'de, merkez bankası ticari bankaların kredi işlemlerine olan doğrudan kontrolü bırakmaya başlamıştır. Ticari bankaların bağımsız ekonomik haklarında önemli değişiklikler yapmıştır.

Reformun ve dışa açılımın derinleşmesi, ekonomik sistemin sürekli reformu ve Asya finansal krizinin neden olduğu ihracat talebindeki düşüş ve devlete ait işletmelerin reformunun yol açtığı büyük işsizliğin yanı sıra, makro-ekonomi dengesiz hale gelmiştir. Yani pazar talebi yeterli değil ve ekonomi aşırı daralma eğilim oluşmuştur. Deflasyon ve yetersiz iç talep nedeniyle, 1997 yılının ikinci yarısından başlayıp para politikasında gevşek para politikasını esas kılmıştır. Dolayısıyla, iç talebin artması, kişisel ve kurumsal tüketim ve yatırımların artmasına neden olmuştur. (Zheng HanYue ,2016)²⁴

2008 yılının ikinci yarısındaki ABD başlangıçlı finansal kriz, küresel bir finansal krize yol açmıştır. Dış talebin azalması, ihracatın azalmasına ve çok sayıda firmanın üretimi azaltmasına ve işsizliğin artmasına neden olmuştur. Eylül 2008'de, Çin Halk Bankası, para sıkılaştırma politikasını yavaş yavaş terk etmeye ve genişletici bir para politikası benimsemeye başlamıştır. Dolayısıyla, mevduat rezerv oranını ve faiz oranlarını düşürmüştür.

Reform ve dışa açılımdan beri Çin Halk Cumhuriyeti'nin para politikasının değişim süreci aslında merkez bankasının kademeli olarak serbestleşme sürecidir. Para politikası araçlarının sürekli iyileştirilmesi ve piyasa ekonomik sisteminin ve mekanizmasının kademeli olarak iyileştirilmesi, para politikasının etkililiğinin artması, Çin Halk Cumhuriyeti'nin makro kontrol sürecinin kademeli bir şekilde standartlaştırılması ve pazarlanmasının yansımaları sürecidir.

²⁴Zheng HanYue (2016), Çin Halk Cumhuriyeti'nin Para Politikasının Gelişimi ve Değerlendirilmesi, Yayın yeri: Online finansal yayını, Baskı sayısı:6,

Makroekonomik düzenleme ve piyasa ekonomisinin kontrolünde, para politikası fiyat istikrarının kontrolünde ve ekonomik büyümenin desteklenmesinde önemli rol oynamaktadır. Para politikasının hem kısa hem de uzun vadede kullanılması ekonomik büyümede önemli bir rol oynamaktadır. Ve ekonomik istikrarı sağlamanın önemli yollarından biri olmuştur. Planlı ekonomi çağındaki hükümetin makroekonomik kontrolünden farklı olarak, piyasa ekonomisi sisteminde hükümetin makroekonomiye müdahalesinde piyasanın kaynak dağıtımında belirleyici bir rol oynamasını sağlamakla birlikte, para politikası yalnızca gerekli bir yardımcı araç olarak kullanılmaktadır. Bu süreçte para politikasının uygulanması için piyasa temeli ve kurumsal koşulları sürekli iyileştirmektedir.

1.5.4. Enflasyon

1987 yılında %7.234 olan enflasyon oranı 1988 yılında hızlı artış göstererek %18.812 olmuştur.1989 yılında da %18.246 olarak yüksek oranda devam etmiştir. Ancak, ardından enflasyon oranında düşüş görülmüştür. 1990 yılında %3.052 olan enflasyon oranı yıllar içerisinde tekrardan sürekli artış göstererek 1994 yılında yıllar içerisindeki en yüksek seviyeye ulaşarak %24.257 olmuştur. Ardından sürekli düşüş göstererek 1998ve 1999 yıllarında enflasyon oranı ayrı ayrı %-0.773, %-1.401 olarak iki yıl deflasyon yaşanmıştır. 2000 yılında ise deflasyon sona ererek enflasyon oranı %0.348 olmuştur.²⁵

²⁵Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org>

Tablo 1.3. Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki Enflasyon Oranları (Tüketici Fiyatları) (2001-2017) (Yıllık % Değişim)

Yıllar	Enflasyon Oranları (Tüketici Fiyatları) (Yıllık % Değişim)
2001	0.719
2002	-0.732
2003	1.128
2004	3.825
2005	1.776
2006	1.649
2007	4.817
2008	5.925
2009	-0.728
2010	3.175
2011	5.554
2012	2.62
2013	2.621
2014	1.922
2015	1.437
2016	2
2017	1.593

Kaynak: Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (9 Mart 2019)²⁶

Tablo 1.3'te, Çin Halk Cumhuriyeti'nin enflasyon oranı 2007, 2008 ve 2011 yıllarında diğer yıllara kıyasla oldukça yüksek enflasyon oranlarının olduğunu, fakat 2001-2017 yılları arasında genellikle enflasyon oranlarının %6'nın altında olduğu görülmektedir. 2008 yılında dünya enflasyon oranı %8.957 olduğunda da Çin Halk Cumhuriyeti'nin enflasyon oranını %5.925 olarak diğer yıllara göre yüksek olmasına rağmen, yine de kıyasla dünya enflasyon oranının altında olmuştur. 2002 ve 2009 yıllarında dünya enflasyon oranı %3.029 ve %2.292 olmasına rağmen, Çin Halk Cumhuriyeti'nde deflasyon yaşanmıştır. Fakat son yıllarda artan talepler deflasyon beklentilerinin ortadan kaldırılmasına neden olmuştur.

²⁶Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (9 Mart 2019)

1.6. Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki Faiz Oranı Politikası

Faiz oranı politikası, Çin Halk Cumhuriyeti'nin para politikasının önemli bir parçasıdır ve para politikası uygulamasının temel yollarından biridir. Para politikasının uygulanmasının gereklerine uygun olarak, Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası, faiz oranını ve faiz yapısını ayarlamak için zamanında faiz araçları kullanmıştır. Böylece, sosyal fonların arz ve talebini etkiledi ve para politikasının belirlenmiş hedeflerine ulaşmıştır.

Günümüzde, Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası tarafından kabul edilen faiz oranı enstrümanları temel olarak şunları içermektedir: 1. Merkez bankasının gösterge faiz oranının ayarlanması, aşağıdakiler dahil olmak üzere: yeniden kredi faiz oranı, ÇHC Halk Bankası tarafından yeniden finanse edilmesinde kullanılan faiz oranını ifade eder. Finansal kurumlara krediler; Reeskont oranı finansal kurumlar tarafından tutulan ıskonto edilmiş notları Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası'na yeniden göstermek, ÇHC finansal kurumların kullandığı faiz oranını ifade eder. Mevduat rezerv faiz oranı, Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası tarafından finansal kuruluşlara yatırılan yasal mevduat rezervi ÇHC ödenen faiz oranını ifade eder.; Aşırı mevduat rezerv faiz oranı Merkez bankası tarafından finansal kuruma yatırılan yasal kurum rezerv seviyesini aşan rezervin aşan kısmına ödenen faiz oranını ifade eder. 2. Finansal kurumların yasal mevduat ve kredi faiz oranlarını ayarlamak. 3. Finansal kuruluşların değişken mevduat ve kredi faiz oranlarını formüle etmek. 4. Çeşitli faiz oranı yapılarını ve derecelerini ayarlamak Çin Halk Cumhuriyeti ilgili politikaları formüle etmektedir. ²⁷

Son yıllarda, Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası, faiz oranı araçlarının kullanımını yükseltmiştir. Faiz oranı düzenlemesi gittikçe daha sık, daha esnek ve düzenleme mekanizması gittikçe daha mükemmel hale gelmektedir. Faiz oranı piyasalaşması reformunun kademeli olarak ilerlemesiyle birlikte, para politikasının temel yollarından

²⁷Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası Web Sitesi,

<http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125832/2804866/index.html>

olan faiz politikası, faiz oranlarının doğrudan düzenlenmesinden dolayı düzenlemeye kademeli olarak geçecektir.

Resmi faiz oranını kontrollü faiz oranı altında ayarlamak, Çin Halk Cumhuriyeti'nin faiz oranı politikası işlemlerinin ana şeklidir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin faiz oranını ayarlama prosedürü bir yıllık mevduat faiz oranı belirleyerek, her dönem ÇHC mevduat faiz oranını hesaplamak ve son olarak kredi faiz oranını tespit etmek şeklindedir. Faiz oranı seviyesinin belirlenmesinde, dikkate alınan makro faktörler şunları içerir; sosyal fonların toplam arz ve talebi, işletme maliyetleri, toplam banka kazancı ve piyasa fiyatları, en önemli faktör fiyattır. Faiz oranının nihai olarak belirlenmesi, işletmeler, devlete ait ticari bankalar, finansal ve ticari bankalar arasındaki çok partili bir oyunun sonucudur. (Xie Ping ,1996)²⁸

Tablo 1.4. Finansal kuruluşların RMB mevduatının gösterge faiz oranı (yıllık faiz oranı%) (2012-2017 Yıl)

Ayarlanma zamanı	Vadesiz mevduat	Vadeli mevduat					
		3 ay	6 ay	1 yıl	2 yıl	3 yıl	5 yıl
2015.10.24	0.35	1.10	1.30	1.50	2.10	2.75	--
2015.08.26	0.35	1.35	1.55	1.75	2.35	3.00	--
2015.06.28	0.35	1.60	1.80	2.00	2.60	3.25	--
2015.05.11	0.35	1.85	2.05	2.25	2.85	3.50	--
2015.03.01	0.35	2.10	2.30	2.5	3.10	3.75	--
2014-11-22	0.35	2.35	2.55	2.75	3.35	4.00	--
2012.7.6	0.35	2.60	2.80	3.00	3.75	4.25	4.75
2012.6.8	0.40	2.85	3.05	3.25	4.10	4.65	5.10

Not: * 22 Kasım 2014 tarihinden bu yana, Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası, finansal kuruluşların beş yıllık vadeli mevduatlarının referans faiz oranını artık açıklamamıştır.

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti Muhasebe web sitesi,

<http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125838/125888/2968982/index.html>

(18 Mart 2019)²⁹

²⁸Xie Ping (1996), Çin Halk Cumhuriyeti'nin finansal sisteminin seçimi, Şangay Uzak Doğu Yayınevi

²⁹Çin Halk Cumhuriyeti Muhasebe web sitesi,

<http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125838/125888/2968982/index.html>

(18 Mart 2019)

2001 yılından sonra Çin Halk Cumhuriyeti vadesiz mevduatların faiz oranı ayarlamasında toplam sekiz defa değişiklik göstermiştir. 10 Haziran 1999 tarihinde %0.99 olarak belirlenen vadesiz mevduatların faiz oranı 21 Şubat 2002 tarihinde %0.72 olarak değiştirilmiştir. 21 Temmuz 2007’ de %0.81 olarak değiştirilse de, aynı yıl 21 Aralık 2007 tarihinde tekrardan %0.72 olarak belirlenmiştir. İzleyen yıllarda sürekli düşüş göstererek 06 Temmuz 2012 tarihinde %0.35 olarak belirlenmiştir. Sonraki yıllarda vadesiz mevduatların faiz oranı ayarlamasında hiç değişiklik yaşanmamıştır.

Tablo 1.5. Finansal kuruluşların RMB kredilerinin gösterge faiz oranı (yıllık faiz oranı%) (2012-2017 Yıl)

Ayarlanma zamanı	Altı ay (altı ay dahil)	Altı ay ila bir yıl (bir yıl dahil)	Bir ile üç yıl (üç yıl dahil)	Üç ile beş yıl (beş yıl dahil)	Beş yıldan fazla
2015.10.24	4.35		4.75		4.90
2015.08.26	4.60		5.00		5.15
2015-6-28	4.85		5.25		5.40
2015-5-11	5.00		5.50		5.65
2015-3-1	5.35		5.75		5.90
2014-11-22	5.60		6.00		6.15
2012.7.6	5.60	6.00	6.15	6.40	6.55
2012.6.8	5.85	6.31	6.40	6.65	6.80

Not: * 22 Kasım 2014'ten bu yana, finansal kuruluşların RMB kredileri Çin Halk Cumhuriyeti gösterge faiz oranının süresi bir yıl (bir yıl dahil), bir ila beş yıl (beş yıl dahil) ve beş yıl veya daha fazla olmak üzere üç dereceye indirilmiştir.

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası Web sitesi,

<http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125838/125888/2968985/index.html> (18 Mart 2019)³⁰

2001 yılı sonrası finansal kuruluşların altı ay süreli alınan RMB kredilerinin gösterge faiz oranı toplam 28 defa değişiklik olmuştur. 10 Haziran 1999 tarihinde %5.58 olan faiz oranı 21 Şubat 2002 yılında %5.04 olarak ayarlanmıştır. Yıllar içerisinde finansal kuruluşların altı ay süreli alınan RMB kredilerinin gösterge faiz oranındaki

³⁰Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası Web sitesi,

<http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125838/125888/2968985/index.html> (18 Mart 2019)

değişikliklerin ayarlanması dalgalı göstergede bulunmuştur. 21 Aralık 2007 tarihinde %6.57 olarak ayarlanarak 2001-2017 yılları arasındaki en yüksek faiz oranı olmuştur. 24 Ekim 2015 tarihinde belirlenen %4.35 faiz oranı 2001-2017 yılları arasındaki en düşük faiz oranı olmuştur.

1.7. Çin Halk Cumhuriyeti Döviz Kuru Politikası

Çin Halk Cumhuriyeti, piyasa arz ve talebine dayanan bir sepet para birimi bazında yönetilen bir değişken döviz kuru sistemini uygulamaktadır. Üç yönü içermektedir: İlk olarak, piyasa arz ve talebine bağlı döviz kuru dalgalanması, döviz kuru fiyat sinyalinin rolünü üstlenirken diğeri ise, esas olarak ticaret dengesi durumunda cari dengeye göre döviz kuru dalgalanmasını dinamik olarak ayarlamak ve “ yönetilenlik” avantajını oynuyor. Bir para sepeti anlamına gelir; yani, döviz sepeti bir para birimi perspektifinden ifade edilir ve RMB ile tek bir para birimi arasındaki ikili döviz kuruna odaklanmaz. Üçüncüsü, bir sepet para birimine göre ayarlamak, yani bir sepet para birimine bağlı olarak, döviz kuruna bakmaktır, Çin Halk Cumhuriyeti Yuan’ının tek bir para birimine bakmaksızın iki taraflı döviz kurunun dikkate alınmasıdır.³¹

1978 yılı Çin Halk Cumhuriyeti dışı açıldığında 100 ABD doları 168,36 Yuan değerinde olmuştur. 1979 yılında ise yüz ABD doları 155,49 Yuan değerindedir. 1984 yılında yüz ABD doları 232,70 Yuan değerine ulaşmıştır. 1986 yılında yüz ABD doları 345,28 Yuan değerinde olmuştur. 1990 yılında yüz ABD doları 478,32 Yuan olmuştur. 1991 yılında 100 ABD doları 532,33 olmuştur. 1994 yılında yüz ABD doları 861,87 Yuan olmuştur. 1999 yılında yüz ABD doları 827,83 Yuan, 2000 yılında ise 100 ABD doları 827,84 Yuan değerinde olmuştur. 2001 yılında Çin Halk Cumhuriyeti Dünya Ticaret Örgütüne üye olduktan sonrasında da Yuan’ının dolar ve Euro üzerindeki döviz kuru göstergelerinde çok büyük değişiklikler yaşanmamıştır. 2001 yılı sonrası Yuan’ının dolar ve Euro üzerindeki döviz kuru göstergesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. ³²

³¹Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası Web Sitesi,

<http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125832/2804866/index.html>

³²Çin Halk Cumhuriyeti Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu

<http://data.stats.gov.cn/easyquery.htm?cn=C01>

Tablo 1.6. Çin Halk Cumhuriyeti Yuan 'ının Dolar ve Euro üzerindeki döviz kuru göstergesi

Yıl	RMB- ABD doları döviz kuru (ABD doları=100) (Yuan)	RMB- Euro döviz kuru (EUR = 100) (Yuan)
2001	827.70	
2002	827.70	800.58
2003	827.70	936.13
2004	827.68	1029.00
2005	819.17	1019.53
2006	797.18	1001.90
2007	760.40	1041.75
2008	694.51	1022.27
2009	683.10	952.70
2010	676.95	897.25
2011	645.88	900.11
2012	631.25	810.67
2013	619.32	822.19
2014	614.28	816.51
2015	622.84	691.41
2016	664.23	734.26
2017	675.18	763.03

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu <http://data.stats.gov.cn/easyquery.htm?cn=C01> (15 Mart 2019)³³

Yukarıdaki tablo 1.6'de gösterildiği gibi, 2001 yılı sonrası Yuan'ın ABD doları üzerinden döviz kuru düşüş eğiliminde olmuştur. 2006 yılında yüz ABD doları 797,18 Yuan değerinde olmuşken, 2008 yılında 694,51 Yuan değerinde olmuştur.

2002 yılında Çin Halk Cumhuriyeti para birimi olan Yuan'ın 100 Euro üzerinden döviz kuru değeri 800,58 olmuştur. İzleyen yıllarda, Yuan'ın Euro üzerindeki döviz kuru göstergesi dalgalı olmuştur. 2002-2017 yılları arasında, 2007 yılında 100 Euro 1041,75 Yuan değerinde olarak, en yüksek değere ulaşmıştır. 2015 yılında 100 Euro 691,41 Yuan değerinde olarak, en düşük seviyede gerçekleşmiştir.

³³Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu <http://data.stats.gov.cn/easyquery.htm?cn=C01> (15 Mart 2019)

Tablo 1.7. Çin Halk Cumhuriyeti'nin Altın ve Döviz Rezervi (2001-2017yılı)

Yıl	Altın rezervi (10 000 ons.)	Döviz rezervi (100 Milyon Dolar)
2001	1608	2121.65
2002	1929	2864.07
2003	1929	4032.51
2004	1929	6099.32
2005	1929	8188.72
2006	1929	10663.44
2007	1929	15282.49
2008	1929	19460.30
2009	3389	23991.52
2010	3389	28473.38
2011	3389	31811.48
2012	3389	33115.89
2013	3389	38213.15
2014	3389	38430.18
2015	5666	33303.62
2016	5924	30105.17
2017	5924	31399.49

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu

<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexeh.htm> (16 Mart2019)

1978 yılında Çin Halk Cumhuriyeti dışa açılım politikası uygulamaya koyulduğunda, altın rezervi 1280 (Birimi:10 000 ons.) ve döviz rezervi 1.67(Birimi:100 milyon dolar) dir. 2000 yılında 1267(Birimi:10 000 ons.) olan altın rezervi ve 1655,74(Birimi:100 milyon dolar) olan döviz rezervinin ardından 2001 yılında rezervlerde büyük artış göstererek altın rezervi 1608(Birimi:10 000 ons.), döviz rezervi 2121,65(Birimi:100 milyon dolar) olmuştur.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin altın rezervi 2002 yılından 2008 yılına kadar 1929 (Birimi:10 000 ons.) miktar olmuştur, dönem içinde herhangi bir değişiklik göstermemiştir. 2009 yılında artış görülmüştür ve 3389 (Birimi:10 000 ons.) miktarına ulaşmıştır. 2014 yılına kadar aynı miktarda kalmıştır. Sonraki yıllarda altın rezervi miktarında artış olmuştur ve 2017 yılında 2016-2017 yıllarında 5924 (Birimi:10 000 ons.) miktara ulaşarak, izleyen yıllar Çin Halk Cumhuriyeti'nde ki en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Tablo 1.7, Çin Halk Cumhuriyeti'nin döviz rezervinin sürekli artış halinde olduğunu göstermektedir. 2001 yılında 2121,65 (Birimi:100 milyon dolar) değerinde olan döviz rezervinin yıllar içerisinde sürekli artış göstererek 2017 yılında 31399,49 (Birimi:100 milyon dolar) değerine ulaşmıştır.

1.8. Çin Halk Cumhuriyeti Ekonomisinin Dünya Ekonomisi Açısından Önemi

Tablo 1.8. Nüfus açısından ülke sıralamasında ilk 10 ülke (2017 yılı)

Sıralama	Ülkeler	Toplam nüfus	Toplam nüfustaki payı (%)
	Dünya	7,530,000,000	100
1	Çin Halk Cumhuriyeti	1,386,000,000	18.82
2	Hindistan	1,339,000,000	17.86
3	Amerika Birleşik Devletleri	325,719,178	4.42
4	Endonezya	263,991,379	3.53
5	Brezilya	209,288,278	2.81
6	Pakistan	197,015,955	2.64
7	Nijerya	190,886,311	2.50
8	Bangladeş	164,669,751	2.25
9	Rusya	144,495,044	2
10	Japonya	126,785,797	1.73

Kaynak: Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (13 Mart 2019)³⁴

Çin Halk Cumhuriyeti 1.38 milyar nüfusa sahip olmakla, dünya üzerindeki nüfusun en çoğunu yaklaşık %18.82'sini barındırmaktadır. Yıllardır nüfus kısıtlama politikalarının uygulanmasına rağmen, temel nüfus sayısının fazla olması, nüfusun sayısının artışının hızlı olmasının da nedeni olmaktadır. Dünya nüfusu üzerindeki pay oranında ikinci sırada gelen Hindistan ile diğer ülkelere karşılaştırıldığında çok fazla fark olmamaktadır. Fakat, ardından gelen ABD, Endonezya, Brezilya gibi ülkelerle gayet büyük bir fark yaşanmaktadır. Aynı zamanda fazla nüfus Çin Halk Cumhuriyeti'nin fazla ve ucuz iş gücüne sahip olmasının temelini oluşturmuştur.

³⁴Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (13 Mart 2019)

Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik kalkınmasında, ucuz işgücü, Çin Halk Cumhuriyeti'nin sanayi üretimini daha üretken hale getirmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin orijinal nüfus tabanı göreceli olarak büyük olduğundan iş gücü kaynakları, iş gücü talebinin çok ötesindedir. Bu nedenle, yabancı işletmeler ve imalat sanayileri ile karşılaştırıldığında, Çin Halk Cumhuriyeti'nin yeniden üretilmiş malları işgücü maliyetlerinde nispeten düşüktür, dolayısıyla üretim maliyetlerinin oranı nispeten düşüktür. Ülkenin zengin emek kaynağı sadece yerli üretimin gelişmesini sağlamakla kalmadan, aynı zamanda Çin Halk Cumhuriyeti'nde yatırım yapması için çok sayıda yabancı firmaları da cezbetmiştir. (Zhang Zhen ,2014)³⁵

Tablo 1.9. GSYİH açısından ülke sıralamasında ilk 10 ülke (2017 yılı)

Sıralama	Ülkeler	Toplam GSYİH (100 Milyon dolar)	GSYİH Büyüme Hızı (%)
	Dünya	806838	3.2
1	Amerika Birleşik Devletleri	193906	2.3
2	Çin Halk Cumhuriyeti	122377	6.9
3	Japonya	48721	1.7
4	Almanya	36774	2.2
5	İngiltere	26224	1.8
6	Hindistan	25975	6.6
7	Fransa	25825	1.8
8	İtalya	19348	1.5
9	Brezilya	20555	1.0
10	Kanada	16530	3.0

Kaynak: Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu

<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17Mart 2019)³⁶

Çin Halk Cumhuriyeti'nin GSYİH değeri dünyadaki ülkelerin GSYİH sıralamasında hemen Amerika Birleşik Devletleri ardından ikinci sırada gelmektedir. Çin

³⁵Zhang Zhen (2014) On the Advantages and Disadvantages of China's Labor Force in International Trade, Business situation press , Sayfa 1-2 <http://www.fx361.com/page/2014/0814/2967920.shtml>

³⁶Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17Mart 2019)

Halk Cumhuriyeti Şu anda dŕnyadaki en bŕyŕk ikinci ekonomisi haline gelmiştir. Ve kŕresel ekonomideki payı da gittikçe bŕyŕmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2017 yılındaki GSYİH değeri ise ŕçŕncŕ sırada gelen Japonya'nın yaklaşık 2.5 katına denk gelmektedir.

Tablo 1.10. *Mal İhracatı açısından ŕlke sıralamasındaki ilk 10 ŕlke (2017 yılı)*

Sıralama	ŕlkeler	İhracat değeri (100 milyon dolar)
	Dŕnya	177300
1	Çin Halk Cumhuriyeti	22633
2	Amerika Birleşik Devletleri	15467
3	Almanya	14483
4	Japonya	6981
5	Kore	5737
6	Fransa	5352
7	Hollanda	6520
8	İtalya	5062
9	İngiltere	4450
10	Kanada	4209

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bŕrosu

<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17 Mart 2019)³⁷

Tablo 1.10'da tŕm ŕlkelerin 2017 yılındaki ihracat değerini sıraladığımızda, Çin Halk Cumhuriyeti birinci sırada geldiği gŕrŕlmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin yıllık ihracat değerinin sıralamada ŕçŕncŕ sırada gelen Almanya'nın 1.5 katında fazla ve dŕrdŕncŕ sırada gelen Japonya'nın ihracat değerinin ŕç katından fazla olduğu gŕrŕlmektedir.

³⁷Őin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bŕrosu

<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17 Mart 2019)

Tablo 1.11. Mal İthalatı açısından ülke sıralamasındaki ilk 10 ülke (2017 yılı)

Sıralama	Ülkeler	İthalat Miktarı (100 milyon Dolar)
	Dünya	180240
1	Amerika Birleşik Devletleri	24095
2	Çin Halk Cumhuriyeti	18419
3	Almanya	11670
4	Japonya	6719
5	İngiltere	6441
6	Fransa	6247
7	Hollanda	5743
8	Güney Kore	4785
9	İtalya	4526
10	Hindistan	4472

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu

<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17 Mart 2019)³⁸

Tablo1.11de, tüm ülkelerin 2017 yılındaki mal ithalat değerini sıraladığımızda, Çin Halk Cumhuriyeti ikinci sırada geldiği görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ise ilk sıradan yer almaktadır. Ardından, Almanya Üçüncü sırada gelmektedir. Diğer, Asya ülkeleri olan, Japonya ve Güney Kore ise ayrı ayrı dördüncü ve sekizinci sıradan yer almaktadır. Ardından, Hindistan onuncu sırada gelmektedir.

Tablo1.12 de, Doğrudan yabancı yatırım değeri açısından ülkeler sıralandığında Çin Halk Cumhuriyet'i Amerika Birleşik Devletleri'nin ardından gelerek ikinci sırada olduğu görülmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin toplam doğrudan yabancı yatırım değeri üçüncü ve dördüncü sırada gelen Brezilya ve Singapur'un toplam doğrudan yabancı yatırım değerinden de fazla olduğu açıkça görülmektedir.

³⁸Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17 Mart 2019)

Tablo 1.12. Doğrudan yabancı yatırım yapılma açısından ülkelerin sıralaması (2017 yıl)

Sıralama	Ülke	Toplam Doğrudan Yabancı Yatırım Değeri (100 Milyon Dolar)
	Dünya	14298
1	Amerika Birleşik Devletleri	2754
2	Çin Halk Cumhuriyeti	1363
3	Brezilya	627
4	Singapur	620
5	Hollanda	580
6	Fransa	498
7	Avustralya	464
8	Hindistan	399
9	Almanya	347
10	Meksika	297

Kaynakça: Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu

<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (21 Mart 2019) ³⁹

1.9. Çin Halk Cumhuriyeti ve ABD Arasındaki Ticari Savaş

1990 yılından beri, Çin Halk Cumhuriyeti ve ABD arasında altı defa etkisi biraz büyük olan ticari anlaşmazlıklar olmuştur.

ABD'nin toplam ticaret açığı 2002-2008 yılları arasında büyüme eğilimi göstermiştir, 2009 yılında ise Küresel finansal krizin etkisiyle toplam ticaret açığında önemli daralma olmuştur. Fakat, 2010 yılı sonrasında toplam ticaret açığı asıl haline dönmeye başlamış ve dalgalı yükselme eğilimi göstermiştir. Bunlar arasında, ABD'nin Çin Halk Cumhuriyeti ile olan ticaret açığı her geçen yıl artmıştır. 2002 yılındaki %22 den yükselerek 2017 yılındaki %47'ye ulaşmıştır. Sayısal değerlere dayandığımızda, Çin'in 2017'de ABD'yle olan ticaret fazlası 375,2 milyar ABD dolarına ulaşmıştır ve bu da ABD'nin toplam ticaret açığının neredeyse yarısını oluşturmuştur. ⁴⁰ (Chen Jiyong,2018)

³⁹Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (21 Mart 2019)

⁴⁰Chen Jiyong(2018) Çin-ABD Ticaret Savaşının Arka Planı, Nedenleri ve Çin'in Önlemleri, yayın yeri: WuHan University Journal (Philosophy & Social Science Cilt 71 Sayı 5, Eylül 2018 ,s:72-81

1.9.1. ABD çelik ve alüminyum tarife değişikliği ve ticari savaşın başlangıcı

8 Mart 2018'de başladı, ABD Başkanı Trump, ithal çelik ve alüminyum ürünlerinin ABD ulusal güvenliğini tehdit ettiğini belirten bir bildiri imzalamıştır. Ve İthal çelik ve alüminyum ürünlerine sırasıyla %25 ve %10 tarifeler 23 Mart 2018 tarihinden itibaren eklenmesi kararlaştırılmıştır. ⁴¹(Yi Ming ,2008) Dolayısıyla, bu uzun süre ABD ve ÇHC arasında devam eden ticari savaşın başlangıç puf noktası olmuştur.

1.9.2. Ticari savaş süreci

1.9.2.1. Tarife eklemenin birinci aşaması

ABD' in "232 önlem"i DTÖ kurallarını ciddi şekilde ihlal etmiştir. Çin halk cumhuriyeti ABD'nin "232 önlem" inden kaynaklanan kâr zararını dengelemek amacıyla, 2 Nisan 2018'den itibaren ABD'den Çin'e ihraç edilen yedi ithal mal kategorisindeki 128 tür ürüne tarife indirimlerini durduracağını açıklamıştır. Aynı zamanda yürürlükteki geçerli tarife oranına göre vergi oranı ekleyerek tarife oranını yükselteceğini açıklamıştır. İlk olarak toplam 120 vergi kalemine %15 tarife oranına tabi tutulmuştur. Taze meyve, kurutulmuş meyve ve fındık ürünleri, Amerikan ginsengi, dikişsiz çelik boru ve diğer paslanmaz çelik sondaj boruları vb. dahil edilmiştir.

2017 yılı istatistiklerine göre, ABD'den Çin Halk Cumhuriyeti'ne bu kategoride 197 milyon ABD doları değerinde ihracat yapılmıştır. İkinci kısım için toplam 8 vergi kalemi %25 tarife oranına tabi tutulmuştur. Geri dönüşüm alüminyum ve diğer ürünler dahildir. ABD'den Çin'e 1.992 milyar ABD doları ihracatına ilişkindir. İki ABD'den Çin Halk Cumhuriyeti'ne olan yaklaşık toplam 3 milyar ABD doları tutarındaki ihracat değerindedir, mevcut gümrük vergisi ve vergi muafiyeti politikası değişmemiştir.⁴²(Feng Shuishen,2018)

⁴¹Yi Ming (2008) Trump hükümetinin çelik ve alüminyum tarifelerini yükseltesinin, Çin Halk Cumhuriyeti'ni ne kadar etkiledi? <https://www.mining120.com/news/show-htm-itemid-328009.html>, 2018-04-23.

⁴²Feng Shuishen (2018), Çin, ABD'den ithal edilen 128 ürüne gümrük vergisi uyguladı, <http://bbs1.people.com.cn/post/2/1/2/166930065.html> , 2018-04-02.)

5 Nisan 2018 de, Çin, ABD'nin ABD'ye DTÖ anlaşmazlık çözüm mekanizması kapsamında "232 önlem" çelik ve alüminyum ürünleri ithalatı konusunda danışma talebinde bulundu ve resmi olarak anlaşmazlık çözüm prosedürünü başlattı.

14 Ağustos 2017 de, ABD Başkanı Trump, ABD ticaret temsilcisini sözde "Çin ticaret uygulamalarını" incelemesi için yönlendiren bir idari dekora imza attı. 18 Ağustos öğleden sonra, ABD Ticaret Temsilcisi Robert Letch Ze şöyle bir açıklama yaptı: ABD'nin "1974 yıl Ticaret Kanunu'nun 301. Bölümüne dayalı olarak Teknoloji transferi, fikri mülkiyet ve inovasyonu içeren alanlarda Çin'e resmi bir ticaret soruşturması başlatılacaktır."⁴³(Yi Ming, 2018)

ABD araştırmasının sonuçlarına göre, 15 Haziran 2018'de ABD hükümeti, ABD hükümeti, Çin'den ithal edilen yaklaşık 50 milyar dolarlık mallarda %25 ek tarife uygulayacak bir ürün listesini yayınladı. Bunlardan yaklaşık 34 milyar ABD doları tutarındaki ürüne 6 Temmuz 2018 tarihinden itibaren ek tarifeler uygulanacaktır.

Aynı zamanda, yaklaşık 16 milyar ABD dolarındaki ek tarife uygulanacak ürünlere kamuoyu oluşmaya başlanmıştır. ⁴⁴

7 Ağustos 2018'de Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Temsilciliği (USTR) Ofisi, 16 milyar ABD Doları değerindeki Çin ürünlerine %25'lik ek tarife listesini resmen açıklamıştır. Ve ek tarife uygulaması 23 Ağustos'ta yürürlüğe girmiştir. Listede motosiklet ve buhar türbinleri gibi 279 ürün vardır.⁴⁵ Bu sefer ABD'de 16 milyar dolarlık ürünlerin çoğu yarı iletkenler ve ilgili ürünlerdir. Bunun ABD yarı iletkenleri ve ilgili endüstriler üzerinde büyük etkisi olacaktır.

Çin'in karşı önlemlerine bakalım. ABD'nin yolsuz tarifelerine karşı koymak için, 16 Haziran 2018'de ÇHC Danıştay'ın Tarife Komisyonu aynı ölçekte karşı önlemler

⁴³Yi Ming (2018) Amerika Birleşik Devletleri, Çin'e karşı "301 soruşturması" nın başlatıldığını resmen açıkladı http://www.sohu.com/a/165759294_119562,2017-08-19

⁴⁴Ticaret Bakanlığı Sözcüsü. Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, ABD menşeli yaklaşık 16 milyar ABD doları ithal mal için tarife uygulamaya karar veren bir duyuru yayınladı http://www.xinhuanet.com/mrdx/2018-08/09/c_137377928.htm ,2018-08-09.

⁴⁵Yi Ming (2018) , ABD, 16 milyar ABD Doları değerindeki Çin ürünlerine % 25 vergi uyguladığını açıkladı http://news.ifeng.com/a/20180808/59688057_0.shtml?_cpb_pindaotj2 ,2018-08-08.

başlatmıştır. Amerika Birleşik Devletleri menşeli 659 türe ilişkin yaklaşık 50 milyar dolarlık ithalat ürünleri %25'lik bir ek tarifeye tabi tutulmuştur.

Bunlar arasında, 545 türlü tarımsal ürün, otomobil ve su ürünleri olan yaklaşık 34 milyar ABD doları değerindeki ürüne 6 Temmuz 2018'den itibaren ek tarifeler eklenme kararı alınmıştır. Aynı zamanda, mevcut tahvil, vergi indirimi ve muafiyet politikaları değişmemiştir. Fakat bu sefer uygulanan tarifeler düşürülmeyecektir. Diğer mallar için ek tarifelerin uygulama süresi ayrıca ilan edilecektir. ⁴⁶ (Zhang Lin,2018)

8 Ağustos 2018, Danıştay Tarife Komisyonu bir açıklama yaparak, ABD menşeli yaklaşık 16 milyar dolarlık ithal ürüne 23 Ağustos 2018'de 12:01'den başlayıp %25 tarife artışı uygulamasının yürütülmesi kararını açıklamıştır. ⁴⁷ (Yi Ming, 2018) Vergi listesine göre, Çin'in Amerika Birleşik Devletleri ürünleri üzerindeki vergileri arasında linyit, yağlayıcılar, dizel ve petrol asfaltı gibi enerji ürünleri yer almaktadır. Listenin 148 ile 325 arasındaki türlerin tüm araç türleri ve araç gereçleri olduğunu ve tüm listenin yarısından fazlasını oluşturduğunu belirtmek gerekir.⁴⁸

Ayrıca, 4 Nisan 2018'de, Çin ayrıca, ABD'nin Çin'e yönelik olan "301 incelemesi" kapsamında 50 milyar ABD doları vergi teklifi konusunda DTÖ anlaşmazlık çözüm mekanizması kapsamında istişare talebinde bulunmuştur. DTÖ anlaşmazlık çözüm süreci resmen başlatılmıştır.⁴⁹(Yi Ming,2018)

6 Temmuz 2018, Çin DTÖ'nün ABD'nin Çin'e yönelik olan "301 incelemesi" kapsamındaki vergi teklifi konusundaki soruşturması için ek kovuşturmada

⁴⁶Zhang Lin(2018), Danıştay Tarife Komisyonu, ABD menşeli 50 milyar dolarlık ithal mallara gümrük vergisi uygulaması hakkında bir duyuru yayınladı http://economy.gmw.cn/2018-06/19/content_29333410.htm ,2018-06-19.

⁴⁷Yi Ming (2018), Çin, ABD'de menşeli ürünlere yaklaşık 16 milyar ABD doları ithalat tarifesi uyguluyor<http://www.shfinancialnews.com/xww/2009jrb/node5019/node5036/node5044/u1ai206754.html> , 2018-08-10.

⁴⁸Ticaret Bakanlığı sözcüsü:34 milyardan sonra ÇHC yine16 milyar ABD doları mal için% 25 gümrük vergisi uygulayacak http://finance.ifeng.com/a/20180809/16437273_0.shtml ,09-08-2018

⁴⁹Yi Ming(2018), Çin dava açtı! Çin, DTÖ'de ABD 301 vergilendirmesi önlemlerine dava açmak için öneride bulundu <http://baijiahao.baidu.com/s?id=1596813209352669317&wfr=spider&for=pc.2018-04-04>.

olmuştur.⁵⁰(Liu Xiaofei,2018) 16 Temmuz 2018 de, Çin, "301 soruşturması" kapsamında ABD ihracatındaki 200 milyar dolarlık vergi önlemleri kararı için DTÖ'de ek kovuşturmada olmuştur.⁵¹(Wang Jiequan,2018). 23 Ağustos 2018'de Çin, yürürlükte olan 16 milyar ABD Doları tutarındaki tarife tedbirlerine karşı DTÖ'de dava açmıştır.

1.9.2.2. Tarife eklemenin ikinci aşaması

Bir yandan, ABD "301 incelemesi" baskı uygulamaya devam ediyor. Çin'in tarifelere karşı aldığı önlemler ABD'nin "sınır baskısını" başarısız kılıyor. 11 Temmuz 2018 de, ABD Ticaret Temsilciliği, Çin'e uyguladığı ek vergi tarifesine ek olarak ABD'ye ihracat yaptığı 200 milyar dolarlık ürüne %10'luk ek tarifeler listesini duyurmuştur. Ardından, Çin tarafı, tekrardan gerekli önlemleri yapacağını ve meşru hak ve menfaatlerini kararlılıkla koruyacağını belirtmiştir.

Ardından, Çin'in ekonomisi ve finansal piyasaları ABD'nin istediği gibi panik haline gelmemiştir.

Çin ayrıca ABD'nin "ticaret sanatına" boyun eğecek hiçbir işaret göstermemiştir.⁵²(Wu Qisheng, 2018)

ABD ticaret temsilcisi 2 Ağustos 2018'de 200 milyar dolarlık üründeki ek tarife oranını % 10'dan % 25'e çıkarmayı planladığını belirten bir açıklama yapmıştır. Diğer yandan, Çin karşı tepkilerde bulunmaya başlamıştır.

2017 yılında Çin ABD'ye 429,8 milyar ABD doları değerindeki ürün ihraç ederken, ABD'den 153,9 milyar ABD doları değerindeki ürün ithal etmiştir. Ve ABD-Çin ticaret fazlası 275,8 milyar ABD doları olmuştur. ABD'nin Çin'e yaptığı ihracat sadece 153.9 milyar dolar değerinde olmuştur. Başka bir deyişle, ABD'nin Çin'e yaptığı tüm ihracatlar için 200 milyar ABD doları oluşturmak zordur, bu da Çin'in eşdeğer tarifeler koymasını

⁵⁰Liu Xiaofei(2018), Çin DTÖ'ne 301 ABD vergi önlemi hakkında deva açtı http://finance.ifeng.com/a/20180707/16372735_0.shtml,2018-07-07.

⁵¹Wang Jiequan(2018), Çin, DTÖ'de ABD 301 vergilendirmesi önlemlerine dava açmak başvuruda bulundu <http://finance.people.com.cn/n1/2018/0716/c1004-30150427.html,2018-07-16>.

⁵²Wu Qisheng (2018), Trump'ın yeni ticaret anlaşması: fikirler, gündem ve kısıtlamalar,Uluslararası Çalışmalar Dergisi,2018,(1) Sayfa124-137.

imkânsız kılmaktadır. Ancak, orantılılık ilkesine göre, 3 Ağustos 2018'de Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, ABD'den gelen yaklaşık 60 milyar ABD Doları değerindeki 5207 malın üzerine% 25, % 20, % 10 ve % 5 tarifeler uygulamaya kararı almıştır.⁵³(Xu Caiyue,2018)

20 Temmuz 2018 tarihinde, Trump CNBC muhabirine ye şunları söyledi: Pekin taraf karşı tepkide bulunursa, 500 milyar dolarlık Çin mallarına ek tarifeler koymayı düşünecektir. ⁵⁴(Lu Shuang,2018). Çin, ABD tarafından resmi olarak uygulamaya koyulacağı açıklanmayan bu 300 milyar ABD doları değerindeki ek tarife tedbirlerine yanıt vermemiştir.

17 Eylül 2018'de ABD Başkanı Trump, yedi haftalık duyuru, duruşma ve geri bildirimlerden sonra Çin ürünlerine 200 milyar ABD doları ek tarifeler koymaya karar verdiğini açıklamıştır. 24 Eylül 2018'de yürürlüğe girmesi planlanan tarifeler %10'dan başlayacak ve 1 Ocak 2019'da %25'e çıkacaktır. Trump ayrıca, Çin misilleme yaparsa, "Çin ithalatına yine yaklaşık 267 milyar dolarlık tarifeler uygulayacağını" söylemiştir. Bu miktar, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılan tüm ihracatını içerecektir. ⁵⁵

Ardından, Çin Halk Cumhuriyeti Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, ABD menşeli 5.207 tarife grubuna ve yaklaşık 60 milyar ABD doları değerindeki mala %10 veya %5 tarife uygulayacağını açıklamıştır. 24 Eylül2018 Pekin saati 12: 01'den itibaren geçerlidir. Duyuru, ABD'nin tarife oranını artırmaya devam etmesi halinde Çin'in buna göre yanıt vereceğini ve ilgili konuları ayrı olarak ilan edileceğini söyledi.⁵⁶ Aynı gün,

⁵³Xu Caiyue (2018), Çin, ABD menşeli 60 milyar ABD doları ithal mal için gümrük vergisi uygulamaya karar verdihttp://finance.ifeng.com/a/20180803/16426890_0.shtml , 03-08-2018

⁵⁴Lü Shuang.(2018), Trump, Çin ithalatında 500 milyar dolarlık tarifeler uygulamaya hazır olduğunu belirtti <http://forex.hexun.com/2018-07-20/193526804.html> ,20-07-2018

⁵⁵JIM TANKERSLEY, KEITH BRADSHER (2018) ABD, 200 milyar dolarlık Çin mallarına gümrük vergileri uygulayacak, New York Times Çince web sitesi, <https://cn.nytimes.com/business/20180918/trump-china-tariffs-trade/>18-09-2018

⁵⁶Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, ABD'den ithal edilen yaklaşık 60 milyar ABD doları malına ek tarifeler koymaya karar veren bir duyuru yayınladı, Çin Halk Cumhuriyeti Maliye

Çin Ticaret Bakanlığı, Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'nün 301 soruşturması kapsamında ek olarak, ABD'ye ihraç ettiği 200 milyar dolarlık ürünlere ek vergi önlemleri uyguladığına dair deva açtığını açıklamıştır. ⁵⁷Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı sözcüsü daha sonra yapılan konuşmasında, ABD tarafının davranışından üzgün olduğunu belirten bir konuşma yaptı ve "Meşru haklarını ve çıkarlarını ve küresel serbest ticaret düzenini korumak için Çin aynı anda karşı tepki vermek zorunda kaldığını açıklamıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin gümrük tarifeleri uygulama konusunda ısrar etmesi, iki taraf arasındaki müzakerelere yeni bir belirsizlik getirdi. ABD tarafının bu davranışın olası olumsuz sonuçların bir an önce farkına varıp, ikna edici araçlar kullanarak, zamanında düzeltmesini umut ettiğini" belirtmiştir.⁵⁸

26 Eylül 2018'de, Danıştay Başbakanı Li Keqiang başlığında Danıştay Yönetim Toplantısı yapılmıştır. Toplantıda 1 Kasım 2018'den itibaren, endüstriyel ürünler ithalat tarifeleri gibi 1585 tür tarifeyi düşürme kararı onaylanmıştır. Toplantıda büyük iç pazar talebi olan bazı mekanik ve elektrikli ekipmanların ortalama vergi oranını %12,2'den %8,8'e düşürmek ve tekstil, inşaat malzemeleri vb.'nin ortalama vergi oranını %11,5'ten %8,4'e düşürmek. Kâğıt ürünleri gibi bazı kaynak bazlı malların ortalama vergi oranını %6,6'dan %5,4'e düşürme kararı alınmıştır. Vergi yükünün yaklaşık 60 milyar RMB azaltılacağı ve Çin'in toplam tarife seviyesini %9,8'den %7,5'e düşüreceği tahmin edilmiştir. Toplantıda Çin limanlarında gümrük işlemlerinin kolaylaştırılması süreci de hızlandırılma kararı alınmıştır., 1 Kasım'dan önce ithalat ve ihracat denetim sertifikalarını 86'dan 48'e düşürülmüştür. ⁵⁹

Bakanlığı,https://web.archive.org/web/20180918193636/http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/gongzuodongtai/201809/t20180918_3022593.html 18-09-2018

⁵⁷Lu Dong (2018), Çin, DTÖ'de Çin ürünlerinde 200 milyar dolarlık ek vergi önlemleri için ABD'ye dava açtı. Guancha Syndicate yanını, 18-09-2018 https://m.guancha.cn/politics/2018_09_18_472536.shtml

⁵⁸Lü Dong (2018), Ticaret Bakanlığı sözcüsü, ABD'nin Çin'e ABD ihracatına 200 milyar dolarlık tarifeler uygulama kararından bahsetti, Guancha Syndicate yanını, https://m.guancha.cn/politics/2018_09_18_472484.shtml

⁵⁹He Shurui (2018), Danıştay açıklaması: Çin'in toplam tarife seviyesi% 9.8'den% 7.5'e düşürülecek. Guancha Syndicate yanını, https://www.guancha.cn/economy/2018_09_26_473496.shtml?s=zwyxgtjbt 25-09-2018

3 Ekim 2018, ABD Ticaret Bakanlığı, dövme çelik parçalar üzerinde anti-dumping soruşturmasının ön kararlarını açıklamıştır. Ve Çinli ve İtalyan şirketlerinin ABD'ye karşı en yüksek dumping oranı %142'ye kadar olduğunu ortaya koymuştur. Davaya ilişkin Çin'in ABD'ye ithalat ürünlerin miktarı yaklaşık 105 milyon ABD doları değerindedir.⁶⁰

8 Ekim 2018, Çin Başbakanı Li Keqiang başkanlığında Danıştay yönetim toplantısı yapılmıştır. Toplantıda, 1 Kasım 2018'den itibaren, mevcut ihracat vergisi indirim oranının %15 ve %13 ten yükselterek %16 oranında artırma; %9 olanlarını %10'a ve bir kısmını %13'e yükseltme. %5 olanlarını %6 'ye ve bazılarını %10'a yükselme kararı alınmıştır. Ondan başka, Toplantıda yüksek enerji tüketimi, yüksek kirlilik, kaynak bazlı ürünler için ihracat vergi iadesi oranı değişmeden kalacaktır, Vergi sistemini daha da basitleştirerek vergi iade basamakları normaldeki yedi adımdan beşe düşürülme kararı alınmıştır.⁶¹

12 Ekim 2018, ABD Enerji Bakanlığı, Çin taraf ABD nükleer teknolojisini yeni nesil Çin nükleer denizaltılarına, nükleer motorlu uçak gemilerine ve diğer askeri teknolojilere aktarabilir diyerek, sivil nükleer teknolojinin Çin'e ihracatı ciddi şekilde kısıtlandığı yasağın açıklamıştır.⁶²

15 Ekim 2018, Çin Ticaret Bakanlığı'ndan, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'dan Periyodik Asit ithalatı üzerine dangle mücadele soruşturmasına ilişkin son kararına ilgili duyurunu açıklamıştır. Duyuruda açıklandığı verilere göre, ABD şirketlerine %123,4 anti-dumping vergisi uygulanmıştır.⁶³

17 Ekim 2018, Amerika Birleşik Devletleri, Evrensel Posta Birliği'nden çekilme prosedürlerinin başlatıldığını duyurdu. ABD Beyaz Saray'ı şunları ifade etmiştir:

⁶⁰ABD Ticaret Bakanlığı nihay açıklamasında ÇHC'in dövme çeliğinin ABD'de dumping yaptığını atılmasına karar verdi. <https://www.voachinese.com/a/u-s-finds-dumping-of-forged-steel-fittings-from-china-20181002/4597494.html> 03-10-2018

⁶¹Bugünkü Danıştay Yürütme Toplantısı bu iki büyük olaya karar verildi. <http://www.gov.cn/> 10-10-2018

⁶²Wang Shichun (2018), Amerika Birleşik Devletleri de Çin'in nükleer endüstrisini etkilemeye çalışıyor, Uzmanlar: ZTE gibi yol izlemeyeceğiz, Guancha Syndicate yanını, 19-10-2018

⁶³Ticaret Bakanlığı Duyurusu 2018 yılı 08 Sayılı ABD ve Japonya menşeli ithal hidroiyodik asidin anti-dumping soruşturması hakkındaki nihai karara ilişkin duyuru. Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, 19-10-2018

"Evrensel Posta Birliği'nin mevcut ücret sistemi Çin'e ve diğer ülkelere fayda sağlıyor ve ABD için adaletsizdir" ⁶⁴

17 Ekim 2018, ABD Ticaret Bakanlığı'nın Çin ve Moğolistan işleri sekreter yardımcısı Allen Terry Moğolistan'dan Dönüş Yolunda Pekin'i Ziyaret eder. ABD'li iş temsilcileriyle görüşür ve Çinli hükümet yetkilileri, bazı Çinli ekonomistler ile görüşür. Çin ve ABD'nin misilleme tarifeleri karşılaşmasından bu yana Çin-ABD hükümet Çalışanlarının ilk kez temasa geçmesidir. ⁶⁵

29 Ekim 2018 'de ABD Ticaret Bakanlığı, Fujian Jinhua Integrated Circuit Co. Şirketinin yeni bellek yongası üretim kapasitesi bu tür askeri yonga tedarik eden ABD tedarikçilerine tehdit olabileceği için bu şirkete olan ihracatını kısıtladığını açıklamıştır. ⁶⁶ Aynı gün, Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, ABD ve Suudi Arabistan'dan gelen Etanolamin ithalatına yönelik anti-damping soruşturmaları hakkındaki nihai kararı açıklayan bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride, ilgili ABD şirketlerine %97,1'e kadar damping önleme vergisi alacaklarını açıklamıştır. ⁶⁷

29 Ekim 2018, Çin, Avrupa Birliği, Kanada, Meksika, Norveç, Rusya ve Türkiye'yi içeren yedi DTÖ üyesi, DTÖ anlaşmazlık uzlaşması ajans toplantısında, bu yıl Mart ayında açıklanan ABD çelik ve alüminyum tarifelerinin "ulusal güvenlik" konularına dayanmadığını, ancak koruma önlemleri olduğunu vurguladılar. Bu önlemin ilgili DTÖ düzenlemelerini ihlal edip etmediğini gözden geçirmesi için bir uzman grubunun kurulmasını istediler. AB DTÖ temsilcisi şunları dile getirdi: "DTÖ'nün 7 üyesi, aynı gün bir uzman grubun kurulması için benzeri görülmemiş bir başvuruda bulundu ve bu da

⁶⁴ ABD Evrensel Posta Birliği'nden çekilecek ,Voice of America Chinese Network. 19-10-2018
<https://www.voachinese.com/a/china-react-to-us-decision-to-withdraw-from-universal-post-union-20181018/4619030.html>

⁶⁵Feng Xue(2018), Hong Kong medyası: ABD'li ticaret yetkilileri Çinli yetkililerle görüşmek için Çin'i ziyaret etti ve iki ülke çalışma düzeyinde temaslara devam etti, Guancha Syndicate yanını,
https://www.guancha.cn/internation/2018_10_27_477180.shtml 31-10-2018

⁶⁶Tang Yanfei (2018), ABD, Fujian Jinhua'ya ihracatını kısıtlıyor ve ÇHC Çin menşeli şirketlere adil davranma umudunu dile getiriyor, Guancha Syndicate yanını,<https://www.voachinese.com/a/US-Restricts-Exports-To-Chinese-Semiconductor-Firm-Jinhua-20181030/4634879.html> 31-10-2018

⁶⁷<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201810/20181002800504.shtml> 30-10-2018

ABD'nin üyeler arasındaki eyleminin yol açtığı muhalefet düzeyini yansıtıyor. ABD çelik ve alüminyum tarifeleri ise endüstriler Güvenlik önlemleridir.”⁶⁸

1 Kasım 2018, Çin Başbakanı Li Keqiang, ABD Senatörü Alexander'ın başkanlığındaki ABD Senatosu ve Meclis Temsilcileri ile bir araya geldi ve şunları söylemiştir: "Çin-ABD ilişkilerinin sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde gelişmesi iki halkın temel çıkarları içindir. İki taraf, önemli fikir birliğine uygun olarak Çin-ABD ilişkilerinin doğru yol boyunca gelişimini desteklemek için birlikte çalışmalıdır. ABD'li milletvekilleri iki devlet ilişkisinde önemli bir rol oynuyorlar."⁶⁹ Aynı gün, Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping telefonda ABD Başkanı Trump ile görüşme yapmıştır. Telefon görüşmesinde, ABD Başkanı Trump, iki ülkenin devlet başkanları arasında sık sık doğrudan iletişimin çok önemli olduğunu belirtmiştir. Ve ABD'nin, ABD-Çin ekonomik ve ticari iş birliğine çok önem verdiğini ve Çin'e olan ihracatını artırmaya devam edeceğini ortaya koymuştur. Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping, Çin-ABD ekonomik ve ticari iş birliğinin özünün karşılıklı yarar ve kazanç olduğunu söylemiştir. Geçtiğimiz dönemde Çin ve ABD'nin ekonomi ve ticaret alanında bazı farklılıkları var ve iki ülkenin ilgili endüstrileri ve küresel ticareti olumsuz etkilenmiştir. Çin'in böyle bir olumsuz etkilerin olmasını görmek istemediğini söylemiştir.⁷⁰

7 Kasım 2018, TBM Merkez Komitesi Politbürosu ve Merkezi Dışişleri Ofisi müdürü Yang Jiechi, ABD Başkanı ve Beyaz Saray Ulusal Güvenlik İşleri Asistanı Bolton ile bir araya gelmiştir. Yang Jiechi, Çin-ABD güvenlik işlemleri ikinci turunun iki

⁶⁸Ling Xin (2018), DTÖ üyeleri ABD çelik ve alüminyum tarife önlemlerini incelemek üzere bir uzman grubunun kurulmasını istedi, Guancha Syndicate yanını,

https://www.guancha.cn/ChanJing/2018_10_30_477573.shtml 30-10-2018

⁶⁹He Shurui(2018), Li Keqiang ABD Kongre Üyeleri Çin Delegasyonu ile Bir Araya Geldi, Guancha Syndicate yanını

https://www.guancha.cn/politics/2018_11_01_477910.shtml 04-12-2018

⁷⁰Li Pi (2018), Xi Jinping telefonda ABD Başkanı Trump ile görüştü. Guancha Syndicate yanını,

ShangHaihttps://www.guancha.cn/politics/2018_11_01_477920.shtml 04-12-2018

devlet başkanı arasındaki toplantıya hazırlanacağını bildirmiştir.⁷¹ 8 Kasım 2018, Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi, Çin-ABD ilişkileri hakkında görüş ve fikir değişiminde, iletişimde bulunmak üzere Pekin'de eski ABD Dışişleri Bakanı Kissinger ile bir araya gelmiştir.⁷²

9 Kasım 2018, Çin ve ABD, Washington'daki Çin-ABD diplomatik güvenlik görüşmesinin ikinci turunu gerçekleştirmiştir. Çin TBM Merkez Komitesi Siyasi Bürosu üyesi ve Merkezi Dışişleri Bürosu müdürü Yang Jiechi, Dışişleri Bakanı ve Savunma Bakanı Wei Fenghe ve ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo, Savunma Bakanı James Mattis görüşmeye katılım sağlamıştır. İki tarafın stratejik niyetleri hakkında derinlemesine bir iletişim gerçekleştirmiştir.⁷³

Ticaret savaşında ateşkes

1 Aralık 2018, Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping ve ABD Başkanı Trump 2018 G20 Buenos Aires Zirvesi'nde görüşmelerde bulundu. İki devlet başkanı Çin-ABD ekonomi ve ticaret konularını görüştüler ve fikir birliğine vardılar. Her iki taraf yeni ticaret tedbirleri konusunda bir duruşma alındığını duyurdular ve üç aylık bir müzakere dönemi belirlediler.⁷⁴

Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping şunları söyledi: “İki ülke dünya barışını ve refahını artırma konusunda büyük sorumluluk taşıyor ve iş birliği her iki taraf için de en iyi seçimdir”. Görüşmeden sonra Çin taraf şöyle açıklamada bulunmuştur: “Her iki taraf da sağlıklı ve istikrarlı Çin-ABD ekonomik ve ticari ilişkilerinin iki ülke ve dünyanın ortak çıkarına olduğuna inanmaktadır. Çin, Amerika Birleşik Devletleri'nden pazarlanabilir mal satın almak da dahil olmak üzere, iç pazar ve insanların ihtiyaçlarına uygun olarak ithalatı

⁷¹Lian Zheng(2018), Yang Jiechi Bolton ile görüştü: Çin-ABD güvenlik toplantısının ikinci turuna iki devlet başkanı hazırlanıyor, Guancha Syndicate

yanını,https://www.guancha.cn/politics/2018_11_08_478780.shtml05-12-2018

⁷²Lian Zheng(2018), Wang Yi ile Kissinger Buluştu: Çin-ABD Ekonomik ve Ticari Farklılıklarını anlaşmalı çözmeye çalışıyor Guancha Syndicate yanını, Shang

Hai,https://www.guancha.cn/politics/2018_11_08_478848.shtml 05-12-2018

⁷³https://www.guancha.cn/politics/2018_11_10_479062_s.shtml 05-12-2018

⁷⁴"Özel toplantı" sonrasında Çin-ABD ticaret savaşı geçici olarak durduruldu. FT Chinese Network.<http://www.ftchinese.com/story/001080476?archive>

genişletmeye ve ticaret dengesizlikleri sorununu yavaş yavaş azaltmaya isteklidir. Her iki taraf da birbirlerinin pazarlarını açtığında ve Çin yeni bir reform ve dışa açılış ile ilerledikçe ABD'nin makul endişeleri de yavaş yavaş çözülecektir. İki taraf, mevcut tarife oranlarını artık artırmamak ve diğer mallara yeni tarife artışları getirmemek de dahil olmak üzere, tarifeleri yükseltmek gibi ticaret kısıtlamalarını durdurmaya karar verdiler. Halen uygulanmakta olan %25 tarife gelince, Çin ve ABD müzakereleri hızlandıracak ve iptal yönünde bir anlaşmaya varacaklardır.”⁷⁵

ABD Başkanı Trump şunları söyledi: “Sonunda hem Çin'e hem de ABD'ye fayda sağlayacak bir şey yapacağız.” ⁷⁶ Görüşmeden sonra ABD taraf şöyle açıklamada bulunmuştur; Zorunlu teknoloji transferi dahil olmak üzere ABD tarafından gündeme getirilen belirli konular 90 gün içinde müzakere edilecek, aksi takdirde Çin ürünlerine ilişkin mevcut tarifeler %10 dan %25'e yükseltilecektir. Asıl planlamaya göre ,1 Ocak 2019 yürürlüğe girecek olan %10'dan %25'e çıkarılacak tarifeler, Çin ile yapılan müzakere anlaşma kapsamında ertelenmiştir. Trump ve Xi Jinping, zorla teknoloji transferleri, fikri mülkiyet koruması, tarife dışı engeller, internet üzerinden siber saldırı ve hırsızlık, hizmet sektörü ve tarım da dahil olmak üzere Çin'in yapısal reformları hakkında hemen müzakerelere başlamayı kabul etmiştir. ⁷⁷

14 Aralık 2018, Danıştay Tarife Komisyonu ilan ettiği Duyuruda, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren, Amerika Birleşik Devletleri menşeli otomobil ve parçalarına 3 ay süreyle gümrük vergilerinin alınmayacaktır, bu 211 vergi kalemini içermektedir.⁷⁸

⁷⁵Lian Zheng (2018), Özel toplantı: Gelecek yıl 1 Ocak'tan sonra yeni tarifeler eklenmeyecek, Guancha Syndicate yanını, ShangHai, https://www.guancha.cn/internation/2018_12_02_481799.shtml 05-12-2018

⁷⁶"Özel toplantı" sonrasında Çin-ABD ticaret savaşı geçici olarak durduruldu,FT Chinese Network<http://www.ftchinese.com/story/001080476?archive> 2.12.2018

⁷⁷<https://www.voachinese.com/a/reuters-one-agreement-different-descriptions-20181202/4684167.html> 12-05-2018

⁷⁸Wang Kaiwen (2019), Çin, ABD menşeli otomobiller ve parçalar üzerindeki ek tarifeleri askıya alacaktır. Guancha Syndicate yanını, Shang Hai, https://www.guancha.cn/economy/2018_12_14_483295.shtml 02-02-2019

19 Aralık 2018, Çin Ulusal Tahıl Rezerv Kurumu (China Grain Reserves Group Ltd. Company) yakın zamanda “Çin ve ABD başkanlarının fikir birliğine ulaşmasını sağlamak için ,ABD'den soya fasulyesi satın almıştır.” Diye haberi duyurmuştur. ⁷⁹

28 Aralık 2018, Çin Ticaret Bakanlığı, ABD ve diğer yerlerden kaynaklanan n-butanol ithalatıyla ilgili anti-damping soruşturmaları hakkındaki nihai kararı açıklayan bir bildiri yayınlamıştır. Bildiride, ilgili ABD şirketlerinde %139,3'e kadar damping önleme vergisi uygulanacağı açıklanmıştır. ⁸⁰

18 Ocak 2019, Çin Ticaret Bakanlığı'ndan duyuru, Amerika Birleşik Devletleri ve Güney Kore menşeli ithal güneş enerjisi sınıfı polisilikon ile ilgili anti-damping ve telafi edici tedbirlerin son gözden geçirme incelemesini yapmaya karar verilmiştir, Soruşturma sırasında ilgili ABD şirketlerine karşı %57'ye varan anti-damping uygulamaya devam edeceği duyurulmuştur.⁸¹

25 Ocak 2019, Çin Ticaret Bakanlığı'ndan yayınlanan duyuruda, ABD ve Avrupa Birliği menşeli ithal edilen glikol ve dietilen glikol monobütil etere karşı anti-damping önlemlerinin nihai incelemesi sonucu İlgili ABD şirketlerine %75,5'e varan damping önleme vergi uygulama kararı alındığını duyurulmuştur. ⁸²

28 Ocak 2019, Çin'in talebi üzerine, Dünya Ticaret Örgütü anlaşmazlık Çözümü Konferansı, ABD'nin "301 Soruşturması" tarafından Çin ithalatına uygulanan tarifeleri inceleyecek bir Anlaşmazlık Çözümü Paneli kurmaya karar vermiştir. Çin heyet grubu şunları bildirdi: “Yüzlerce milyar dolarlık Çin malına yönelik tek taraflı tarifeler Çin'in ekonomik ve ticari çıkarlarına ve kurallara dayalı çok taraflı ticaret sistemine zarar vermektedir”. ⁸³

⁷⁹Son zamanlarda ABD'den bazı soya fasulyesi toplu olarak satın alındı ,Guancha Syndicate yanını, Shang Hai , https://www.guancha.cn/economy/2018_12_20_483914.shtml 02-02-2019

⁸⁰<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201812/20181202820832.shtml> 02-02-2019

⁸¹<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201901/20190102828086.shtml> 02-02-2019

⁸²<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/c/201901/20190102830125.shtml> 09-05-2019

⁸³He Shurui (2019),DTÖ, Çin ürünlerinde ABD vergi artışlarını araştırmak için bir uzman grubu kuracak. Guancha Syndicate yanını, ShangHai. https://www.guancha.cn/internation/2019_01_29_488518.shtml02-02-2019

1 Şubat 2019, Çin Ulusal Tahıl Rezerv Kurumu (China Grain Reserves Group Ltd. Company) , yakın zamanda COFCO yine milyonlarca ton ABD soya fasulyesi satın aldığına dair duyuruda bulunmuştur. ⁸⁴

2 Mart 2019, Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Temsilciliği, Eylül 2018'den beri tarifeler uygulayan Çin'den ithal edilen ürünlerin tarife oranını artırmayacağını ve bir sonraki duyuruya kadar %10'unu korumaya devam edeceğini açıklamıştır. Çin Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu daha sonra bir açıklama yaparak bunu memnuniyetle karşılayacağını bildirmiştir.⁸⁵

22 Mart 2019, Çin Ticaret Bakanlığı bir duyuru yapmıştır. Duyuruda, ABD ve Japonya menşeli ithal Resorsinoller'e karşı anti-damping önlemlerinin nihai incelemesi sonucu açıklanmıştır. İlgili ABD şirketlerine%30,1 anti-damping vergisi uygulama kararlaştırıldığı duyurulmuştur. ⁸⁶

1.9.2.3. Tarife eklemenin üçüncü aşaması

6 Mayıs 2019, ABD Başkanı Donald Trump, Twitter açıklamasında 11 Mayıs'tan itibaren 200 milyar dolarlık Çin mallarına uygulanan tarifelerde %10'dan %25'e kadar bir artış olduğunu açıklamıştır.

ABD başkanı Trump ayrıca "Çin ile ticaret anlaşması (müzakereler) devam ediyor, fakat onlar yeniden görüşme içeriklerini yeniden yapmaya çalışıyorlar, bu çok yavaş" diyerek gelişme sürecinin yavaş gittiğini açıklamıştır. ⁸⁷

⁸⁴COFCO, bir milyon ton daha Amerikan soya fasulyesi satın aldı. Guancha Syndicate yanını,Shang Hai. https://www.guancha.cn/international/2019_02_02_489094.shtml02-02-2019

⁸⁵Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonundan sorumlu kişi Zhang Qiaosu Xinhua Net'e bir konuşma yaptı http://www.xinhuanet.com/fortune/2019-03/02/c_1124184346.htm 02-03-2019

⁸⁶<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201903/20190302845768.shtml> Pekin,09-05-2019

⁸⁷Çin-ABD ticaret görüşmeleri: Trump birden tarifeleri artırmakla tehdit ediyor Son aşamadaki "sert kemikler" ve belirsizlikler. BBC News Chinese,. <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/business-48159486>06-05-2018

9 Mayıs 2019, Amerika Birleşik Devletleri Federal İletişim Komisyonu, ulusal güvenlik riski temelinde 2011 yılında China Mobile USA şirketi tarafından sunulan bir telekomünikasyon hizmet başvurusunu 0: 5 oybirliğiyle reddetmiştir. ⁸⁸

10 Mayıs 2019, ABD Doğu Yaz Saati Uygulaması saat 0:01 itibariyle, ABD Gümrük ve Sınır Koruması, Çin'den ABD'ye ihraç edilen 200 milyar ABD doları değerindeki 5700'den fazla türlü ürüne ürünlerde %25 tarife alınacağını ilan etmiştir. 10 Mayıs 2019'un son tarihinden önce Çin limanlarından ayrılan Çin malları orijinal %10 tarife alınacak ve yeni tarifeler alınmayacaktır. ⁸⁹Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Temsilciliği, 1 Haziran'dan itibaren ABD limanlarına gelen Çin ithalatına resmen %25 gümrük vergisi uygulanacağını açıklamıştır. ⁹⁰

13 Mayıs 2019, Danıştay Gümrük Tarife Komisyonu, "Amerika Birleşik Devletleri'nden İthal Edilen Bazı İthalatlarda Tarife Oranlarının Artırılmasına İlişkin" Danıştay Tarife Komisyonu Duyurusu "nu açıklamıştır. Duyuruda şunlar ifade edilmiştir: “Çin Halk Cumhuriyeti Dış Ticaret Kanunu”, “Çin Halk Cumhuriyeti İthalat ve İhracat Tarifesi Yönetmeliği ve uluslararası hukukun temel ilkeleri” ne dayanarak, Danıştay'ın Gümrük Tarifesi Komisyonu, 1 Haziran 2019'da saat 00: 00'dan başlayıp ABD kaynaklı 60 milyar dolarlık bazı ithal malların tarife oranını artırmaya karar vermiştir. 2493 vergi kalemine %25 ve 1078 vergi kalemine %20 ek tarife uygulanacaktır. 974 vergi kalemine %10 ek tarife uygulanacaktır. 595 tarife kalemi hala %5 ek tarife ile devam edecektir. ⁹¹

⁸⁸Xu Ganang (2019), 8 yıl bekledikten sonra China Mobile'ın ABD'ye girişi oybirliğiyle reddedildi. Guancha Syndicate yanını,Shang Hai https://m.guancha.cn/internation/2019_05_10_501010.shtml 10-05-2019

⁸⁹% 25 yeni tarifeler yürürlüğe girdi ABD ve Çin Cuma günü müzakerelere devam ediyor. Voice of America Chinese website.

<https://www.voachinese.com/a/china-us-trade-liu-he-first-day-20190509/4911690.html> 10-05-2019

⁹⁰He Shurui(2019), ABD, Çin ürünlerine yapılacak olan bazı ithalat vergisini 15 Haziran'a kadar erteleyecek. Guancha Syndicate yanını,Shang Hai

https://m.guancha.cn/internation/2019_06_01_503998.shtml 01-06-2019

⁹¹ABD menşeli bazı ithal ürünlerin tarife oranının artırılmasına ilişkin Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonunun İlanı. ÇHC Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu

http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201905/t20190513_3256788.html 13-05-2019

16 Mayıs 2019, ABD Başkanı Trump, ulusal olağanüstü hal ilan eden icra emri imzalamıştır. Dolayısıyla, ABD'nin "yabancı rakipleri" tarafından sahip olunan veya kontrol edilen şirketlere telekomünikasyon ekipmanı ve hizmetleri sağlamasına izin vermeyecektir. ABD Ticaret Bakanlığı, Huawei ve başka 70 şirketini ihracat kontrol birimleri listesine dahil ederek, ABD şirketlerinin onaylanmadan Huawei'ye ürün ve teknoloji satmamalarını açıklamıştır. ⁹²

16 Mayıs 2019, ABD Ticaret Bakanlığı, Çin'den ithal edilen kuvars tezgâh ürünleri üzerinde anti-damping ve telafi edici vergi soruşturmalarının nihai bulgularını açıklamıştır. Sonuç olarak, Ticaret Bakanlığı Çinli ihracatçılara %265,84'ten %336,69'a kadar anti-damping vergi koymaya ve %45,32'den %190,99'a kadar sübvansiyon karşıtı vergiler uygulamaya karar vermiştir. ⁹³

19 Mayıs 2019, Google şirketi, Huawei ile ticari ilişkilerini durdurduğunu açıklamıştır. ⁹⁴ Reuters ajansı şu ifadelerde bulunmuştur: Huawei'nin denizaşırı akıllı telefon ticareti Google'ın Android işletim sistemi için güncelleme alamadığı için bunun etkileyeceğini söylemiştir; Huawei telefonlar Google Play, Gmail, YouTube ve Chrome gibi yazılım hizmetlerini kullanamayacak ve asıl olmayan yazılım kaynak sürümleri için güvenlik güncellemeleri de etkilenecektir. Huawei şirketi bu "kontrol listesini", özellikle denizaşırı pazarlar üzerindeki potansiyel etkisini inceleme işlemlerini başlattığını bildirmiştir. Huawei Tüketici İşleri Başkanı Yu Chengdong, "Kendi işletim sistemimiz var, Bu sistemleri kullanmaya devam edemiyorsanız (Android) B Planını başlatmaya

⁹²Ye Bing (2019), ABD Huawei yasağı yayınladı.ÇHC şiddetle tepki verdi, VOA Chinese network, New York <https://www.voachinese.com/a/Beijing-Huawei-Reactions-To-Trump-Executive-Order-20190516/4919914.html> 16-05-2019

⁹³ABD Ticaret Bakanlığı, Çin'den ithal edilen kuvars tezgah ürünleri için damping ve sübvansiyonlar olduğunu belirledi. VOA Chinese network, New York <https://www.voachinese.com/a/us-china-trade-20190517/4920579.html> 16-05-2019

⁹⁴Google, Huawei ile iş ilişkisini sona erdirdi. VOA Chinese network, New York <https://www.voachinese.com/a/google-huawei-20190519/4923850.html> 20-05-2019

hazırız Huawei'nin bir yedek kullanma sistemi vardır, ancak yalnızca çok gerekirse kullanır. " ifadelerinde bulunmuştur. ⁹⁵

20 Mayıs 2019, ABD Ticaret Bakanlığı, Çin'in Huawei şirketine, tüketicilere olan etkisini göz önünde bulundurarak ihtiyati tedbir kararından "sınırlı muafiyet" yapmak üzere Huawei'ye 90 günlük geçici bir genel lisans verdiğini açıklamıştır. Ancak Huawei'nin yeni ürünler için ABD'den parçaları satın alması hala yasakta tutulmuştur. ⁹⁶

23 Mayıs 2019, Beyaz Saray ve ABD Tarım Bakanlığı, ABD'li çiftçilere toplam 16 milyar dolar yardım sağlamayı planladıklarını açıklamıştır. Bu miktarın 100 milyon doları USDA'nın Yabancı Tarım Servisi tarafından üreticilerin denizaşırı pazar gelişimi için kullanılacaktır; 1,4 milyar doları Çin perakende tarifelerinden etkilenen ABD mallarını ABD Tarım Bakanlığı Tarımsal Pazarlama Servisi tarafından satın almak için, ABD Tarım Bakanlığı Gıda ve Beslenme Bürosu tarafından gıda bankalarına, okullara ve düşük gelirli insanlara hizmet veren diğer mağazalara dağıtılmak üzere kullanılacaktır. Doğrudan üreticilere 14,5 milyar dolar ödenecektir.⁹⁷

27 Mayıs 2019, Çin Ticaret Bakanlığı'ndan açıklanan duyuruda, ABD ve Japonya menşeli ithal fenoller için anti-damping soruşturmalarına ilişkin ön karar alınmıştır. İlgili ABD şirketlerine %129,6'ya varan bir güvenlik depozitosu koyulmasına karar verilmiştir.⁹⁸

⁹⁵Huawei aniden Google tarafından anlaşmadan çıkartılıyor: resmi Android artık Huawei cep telefonlarını desteklemiyor. Huxiu websayfası, <https://www.huxiu.com/article/300072.html> 20-05-2019

⁹⁶Jie Xi (2019), 90 günlük uzatma: ABD Ticaret Bakanlığı Huawei ürünleri için sınırlı muafiyet duyurdu, VOA Chinese network , <https://www.voachinese.com/a/huawei-ban-china-security-update-ease-entity-20190520/4925343.html> 21-05-2019

⁹⁷USDA Announces Support for Farmers Impacted by Unjustified Retaliation and Trade Disruption. <https://www.usda.gov/media/press-releases/2019/05/23/usda-announces-support-farmers-impacted-unjustified-retaliation-and> 23-05-2019

⁹⁸ <http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201905/20190502866698.shtml> 27-05-2019

30 Mayıs 2019, ABD Ticaret Bakanlığı, Çin menşeli ithal yataklar için anti-dumping soruşturmalarına ilişkin ön kararın açıklamıştır. İlgili Çinli şirketlere %1731,75'e varan bir güvenlik depozitosu uygulanmasına karar verilmiştir.⁹⁹

30 Mayıs 2019 tarihinde, Çin Ticaret Bakanlığı, ABD ve Avrupa Birliği menşeli Tetrakloroetilen ithalatının nihai incelemesini başlatmak için bir duyuru yayınladı ve inceleme sırasında ilgili ABD şirketlerine %71,8 anti-dumping vergisi uygulamaya devam edeceğini ifade etmiştir.¹⁰⁰

14 Haziran'da Çin Ticaret Bakanlığı, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği menşeli ithalatla ilgili yüksek sıcaklığa dayanıklı, basınca dayanıklı alaşımlı çelik dikişsiz çelik borular üzerinde anti-dumping önleme tedbirleri konusunda nihai bir gözden geçirme kararı almasıyla ilgili yaptığı bir duyuruda, ilgili ABD şirketlerine uygulanan anti-dumping vergi oranını %14,1'den %147,8'e yükseltmeye karar verildiğini açıklamıştır.¹⁰¹

19 Haziran 2019'da Çin Ticaret Bakanlığı, ABD'den ithal kurutulmuş mısır şarabına karşı anti-dumping önlemleri hakkında nihai bir inceleme üzere son bir duyuru yayınlamıştır. Bu duyuruda ilgili ABD şirketlerine olan vergi uygulamasını devam ederek, %53,7'ye kadar anti-dumping vergileri ve sübvansiyon karşıtı % 12.0 vergisi uygulamaya karar vermiştir.¹⁰²

⁹⁹ABD Ticaret Bakanlığı başlangıçta Çin'den ithal edilen yatakların dumping yaptığını belirledi, VOA Chinese Network, Washington. <https://www.voachinese.com/a/mattress-china-export-dumping-20190529/4937946.html> 31-05-2019

¹⁰⁰ÇHC Ticaret Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri menşeli ithal tetrakloroetilen için geçerli olan anti-dumping önlemlerinin nihai incelemesini yapmaya karar verdi, ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu. Yayını, Pekin, <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ai/201905/20190502868237.shtml> 01-06-2019

¹⁰¹<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201906/20190602872648.shtml> ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu. Yayını, Pekin, 09-05-2019

¹⁰²<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201906/20190602874011.shtml> ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu. Yayını, Pekin, 09-05-2019

Müzakerelerin yeniden başlatılması

29 Haziran 2019'da Çin Cumhurbaşkanı Xi Jinping ve ABD Başkanı Trump, 2019 G20 Osaka Zirvesi'nde ikili görüşmeler yapmıştır. Her iki taraf da ekonomik ve ticari istişareleri yeniden başlatmayı kabul etmiştir. ABD artık Çin ürünlerine yeni tarifeler koymayacağını bildirmiştir.¹⁰³

Trump şu açıklamayı yaptı; "Çin ile daha önce durduğumuz yerden çalışmaya devam edeceğiz", İki ülke arasındaki ekonomik ve ticari müzakereler yoluna girecek ve devam edecektir. Çin, ABD'den tarım ürünleri ve diğer malların ithalatına devam edecektir. Amerika Birleşik Devletleri Çinli öğrencileri Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrenim görmeye davetlidir.¹⁰⁴ (Ye Bing, 2019) Trump ayrıca ABD şirketlerinin Huawei'ye ürünlerinde kullanılmak üzere çok sayıda ürün sattıklarına değinerek, diğer ülkelere ürün satan ABD şirketlerini destekleyeceğini bildirmiştir. Trump yine ABD şirketlerinin satış yasağından memnun olmadıklarını söyledi ve bu yüzden ABD hükümeti artık Huawei'ye ürün satmaya devam etmelerine izin verdiğini bildirmiştir.¹⁰⁵

Xi Jinping şu açıklamaları yapmıştır; "Çin-ABD iş birliği her iki taraf için de iyidir, mücadele her iki taraf için de iyi değildir, iş birliği karşılaşmadan daha iyidir." Çin, Amerika Birleşik Devletleri'nin Çinli şirketlere ve Çinli öğrencilere adil davranmasını ve iki ülkenin şirketleri ile iki halk arasındaki iletişimin, ekonomik ve ticari iş birliğinin normal olmasını sağlamayı umuyorum.¹⁰⁶ (Ye Bing, 2019)

¹⁰³Xi Jinping ABD Başkanı Trump ile görüştü, Xinhua net, http://www.xinhuanet.com/world/2019-06/29/c_1124688101.htm 29-06-2019

¹⁰⁴Ye Bing (2019), ABD-Çin ticaret savaşının zirvesi sonlanıyor, özel toplantıda anlaşma sağlandı mı? VOA Chinese Network, Washington <https://www.voachinese.com/a/TRUMP-AND-XI-SUMMIT-ENDS-UP-IN-TRADE-TALKS-BACK-ON-TRACK-A-WIN-WIN-OUTCOME-20190629/4978819.html> 30-06-2019

¹⁰⁵Hai Yan (2019), Trump, Amerikan şirketlerinin Huawei'ye ürün satmaya devam etmesine izin verdiğini iddia etti. VOA Chinese Network, Washington, <https://www.voachinese.com/a/TRUMP-SAYS-US-FIRMS-CAN-SELL-TO-HUAWEI-20190629/4978764.html> 30-06-2019

¹⁰⁶Ye Bing (2019), ABD-Çin ticaret savaşının zirvesi sonlanıyor, özel toplantıda anlaşma sağlandı mı? VOA Chinese Network, Washington. <https://www.voachinese.com/a/TRUMP-AND-XI-SUMMIT-ENDS-UP-IN-TRADE-TALKS-BACK-ON-TRACK-A-WIN-WIN-OUTCOME-20190629/4978819.html> 30-06-2019

10 Temmuz 2019'da Reuters'in haberine göre ABD hükümeti, tıbbi ekipman ve anahtar kapasitörler gibi 110 Çin ürününün uygulanan yüksek tarifelerden muaf olacağını söylemiştir. ÇHC'de, 2019 yılının Nisan ayından bu yana en büyük Amerikan mal alımı olan 51.072 ton Amerikan sorgumun satın alarak yanıt vermiştir. ¹⁰⁷

1.9.2.4. Tarife eklemenin dördüncü aşaması

1 Ağustos'ta ABD Başkanı Trump Twitter üzerinden "Ticaret müzakereleri devam ediyor. Müzakerelerle aynı zamanda 1 Eylül 2019'den itibaren, ÇHC'nın ABD'ye yapan 300 milyar dolarlık Çin ithalatına %10'luk küçük bir ek tarife uygulayacaktır. Buna, 250 milyar dolar değerindeki zaten %25 tarifelere tabi olan Çin ithalat ürünleri dahil değildir.¹⁰⁸ (Hai Yan, 2019) Trump ayrıca Çin'i daha fazla ABD tarım ürünü satın alma ve ABD'ye fentanil ihracatını yasaklama sözünü yerine getirmemekle suçlamıştır. ¹⁰⁹

7 Ağustos 2019'da Beyaz Saray ABD hükümet departmanlarının Huawei cihaz ve hizmetlerini satın almasını yasaklayacağını açıklamıştır.¹¹⁰ (Nie Zhenyu,2019)

13 Ağustos 2019'da, ABD Ticaret Temsilciliği Ofisi şunları açıklamıştır: ABD'nin Çin ürünlerine 300 milyar dolarlık ithalat tarifesi koyması planlanan ürünlerin % 60'ı (180 milyar dolar) 15 Aralık'a kadar ertelenecek, 1 Eylül'de başlangıçta planlanan 120 milyar ABD doları tutarındaki Çin ithalat ürünlerine % 10 tarifeler uygulanacaktır. ¹¹¹

17 Ağustos2019'da, ABD Ticaret Temsilciliği Ofisi şunları açıklamıştır: bazı mobilya, bebek ürünleri, İnternet modemleri ve yönlendiriciler ve bazı kimyasal

¹⁰⁷Çin, Nisan ayından bu yana en büyük ABD sorgum alımını yaptı. <https://cn.reuters.com/article/usa-trade-china-sorghum0718-thur-idCNKCS1UE019> 19-07-2019

¹⁰⁸Hai Yan(2019), Trump Çin ürünlerine yeni ek tarifeler koymaya karar verdi, ticaret savaşı tekrar yükselebilir. VOA Chinese Network, Washington. [2019-08-02] <https://www.voachinese.com/a/china-trade-tariff-deal-economy-20190802/5025460.html>02-08-2019

¹⁰⁹<https://www.bbc.com/zhongwen/simp/amp/world-49200525> BBC NEWS ,02-08-2019

¹¹⁰Nie Zhenyu(2019), Beyaz Saray, ABD devlet dairelerinin Huawei cihazlarını satın almalarını yasakladığını açıkladı, DW Newsyayını, <https://www.dwnews.com>08-08-2019

¹¹¹Qiao Zhan (2019), ABD ek tarife uygulanmasını erteledi, üç büyük hisse senedi endeksi yükseldi, VOA Chinese Network, <https://www.voachinese.com/a/us-stocks-surge-after-trump-delays-new-tariffs-2019-08-14/5040915.html> 14-08-2019

hammadeler gibi yaklaşık 7,8 milyar dolar değerinde ki 44 Çin ürününe uygulanan% 10 tarifelerden feragat edeceğini duyurmuştur. ¹¹²

23 Ağustos 2019 tarihinde, Çin Devlet Konseyi Tarife Tarifesi Komisyonu, Amerika Birleşik Devletleri menşeli 5078 vergi kalemine ve yaklaşık 75 milyar dolarlık ithal mallara ek tarifeler almaya karar verdiği hakkında bir duyuru yayınlamıştır. %10 ile %5 arasında değişen ek tarifeler alınacaktır ve 1 Eylül 2019 saat 12: 01'den ve 15 Aralık saat 12: 01'den başlayarak iki grup halinde uygulanacaktır.¹¹³

23 Ağustos 2019'da, ABD Başkanı Trump, Twitter aracılığıyla ABD'nin 250 milyar dolarlık Çin malları üzerindeki mevcut tarifeleri 1 Ekim'de % 25'ten % 30'a çıkaracağını bildirmiştir. 1 Eylül'de yürürlüğe girmesi planlanan 300 milyar dolarlık Çin malına yönelik başka bir tarifeler, asıl planın %10'undan %15'ine yükselecektir.¹¹⁴

2 Eylül 2019'de, ABD Çin'in 300 milyar dolarlık ABD'ye ihracat yapan ürünlere yaptığı ilk %15 tarifesinin uygulanmasının ardından Çin Ticaret Bakanlığı DTÖ'ne ABD'ye karşı dava talebinde bulunmuştur. ¹¹⁵

3 Eylül 2019'da, Çin Ticaret Bakanlığı, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Japonya ve diğer ülkeler kaynaklı ithal fenollerin anti-damping soruşturması hakkında nihai bir kararıyla ilgili bir duyuru yayınladı ve ilgili ABD şirketlerine verdi % 287,2'ye varan anti-damping vergi uygulamaya kararını açıklamıştır. ¹¹⁶

¹¹²ABD, bazı mobilya ve diğer Çin ürünlerini% 10 ek tarifelerden muaf tutuyor. VOA Chinese Net, <https://www.voachinese.com/a/us-removes-some-chinese-furniture-modem-from-ten-percent-tariffs/5045946.html> 17-08-2019

¹¹³ Yang Weilian (2019), Çin, 75 milyar ABD malına ek tarife uygulayacağını açıkladı, DW net yayını, <https://p.dw.com/p/3OLro> 23-08-2019

¹¹⁴ Jie Xi(2019), Trump, Çin malları için yeni ek tarifeler açıkladı, VOA Chinese Net, Washington <https://www.voachinese.com/a/china-trump-trade-tariff-deal-20190824/5054848.html> 17-08-2019

¹¹⁵ ÇHC Ticaret Bakanlığı sözcüsü, Çin'in ABD'ye yaptığı ihracatta Çin'e karşı 300 milyar dolarlık vergi tedbirlerinin DTÖ suçlaması hakkında konuştu, ÇHC Ticaret Bakanlığı web sitesi , <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201909/20190902895699.shtml?agt=15422> 02-09-2019

¹¹⁶ <http://trb.mofcom.gov.cn/article/cs/201909/20190902895771.shtml> ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu yayını, 12-09-2019

Durumun yumuşama aşaması

11 Eylül 2019'da ÇHC Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu "Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu'nun ABD'den Tarife Emtialarının Azaltılmasının Deneme Uygulanmasına İlişkin Duyurusu" nu açıklamıştır. Karides, yağlayıcılar gibi 16 tarife kalemi ek tarifelerden hariç tutulur ve muafiyet süresi 17 Eylül 2019'dan 16 Eylül 2020'ye kadardır. ¹¹⁷

11 Eylül 2019'da ABD Başkanı Trump, Çin Başbakan Yardımcısı Liu He'nin talebi üzerine ve 1 Ekim'in Çin Halk Cumhuriyeti'nin 70. Ulusal Günü olduğu gerçeğine dayanarak 250 milyar ABD doları değerindeki Çin'in ihracatı için tarife artışını (%25 ila%30) 1 Ekim'den 15 Ekim'e ertelemiştir. ¹¹⁸

17 Eylül 2019'da ABD Ticaret Temsilciliği, Çin menşeli çeşitli enstrüman ve cihaz parçaları, organik sentetik malzemeler, günlük ihtiyaçlar, kimyasallar, tekstil, elektromekanik cihaz, kimyasal ürünler, çelik ürünler vb. gibi yaklaşık 437 tür ürünün tarife muafiyetini açıklamıştır. ¹¹⁹

23 Eylül 2019'de, Çinli ithalatçılar toplam 600.000 ton ağırlığında 10 gemi soya fasulyesi satın almıştır. ¹²⁰

11 Ekim 2019'da ABD Hazine Bakanı Mnuchin, Beyaz Saray'ın 250 milyar Çin malına uygulanacak olan %25'ten %30'a çıkartılacak tarife planını askıya aldığını açıkladı. Bu tarifelerin asıl olarak 15 Ekim'de yürürlüğe girmesi planlanmıştır. ¹²¹

¹¹⁷https://web.archive.org/web/20190912200911/http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201909/t20190911_3384638.html ÇHC Maliye Bakanlığı Gümrük Dairesi,yayını, pekin, 12-09-2019

¹¹⁸Jie Xi (2019), Trump, 250 Milyar Dolar 'lık Çin malına eklenecek gümrük tarifeleri iki haftalık erteledi, VOA Chinese net,

<https://www.voachinese.com/a/china-trump-tariff-trade-deal-20190911/5079965.html> 12-09-2019

¹¹⁹ABD ,Çinli ve Amerikalı şirketlere ve tüketicilere fayda sağlayan ürünleri geniş bir yelpazede hariç tutmak için 437 ek tarife maddesi açıkladı. Guancha Syndicate yanını,

https://www.guancha.cn/internation/2019_09_20_518591.shtml 20-09-2019

¹²⁰<https://www.voachinese.com/a/china-buys-10-cargoes-us-soybeans-20190924/5095278.html> 24-9-2019

¹²¹Jie Xi (2019), Trump, ABD ve Çin ile "önemli bir ilk aşama anlaşması" olduğunu nitelendirdi. VOA Chinese net, <https://www.voachinese.com/a/china-trade-trump-economy-deal-20191012/5120618.html> 12-10-2019

1 Kasım 2019'da, Dünya Ticaret Örgütü, ABD hükümetinin Çin mallarına karşı yaptığı uygulamaları anti-damping kurallarına uymadığı için Çin'in 3,6 milyar ABD Doları değerindeki mallara gümrük vergileri uygulayabileceğini belirten bir bildiri yayınlamıştır.¹²²

15 Kasım 2019'da ABD Tarım Bakanlığı bir sonraki haftadan başlayıp 2019 yılındaki Amerikalı çiftçilere ikinci tur ticaret yardımı ödemelerini yapmaya başlayacağını açıklamıştır. Aynı yılın mayıs ayında açıklanan 16 milyar dolarlık yardım planının ikinci kısmı olarak, Amerikan çiftçilerinin ticaret savaşındaki kayıplarını telafi etmeyi amaçlamaktadır.¹²³

22 Kasım 2019'da ABD Federal İletişim Komisyonu oy kullanarak, ABD Telekom operatörlerinin Çin'in Huawei ve ZTE şirketlerinden cihaz satın almak için hükümet proje fonlarını kullanmalarını yasaklamaya karar vermiştir.¹²⁴(Mo Yu,2019)

İlk anlaşma aşaması

13 Aralık 2019'da Çin ve ABD, ekonomik ve ticari anlaşmanın ilk aşaması metni üzerinde anlaşmaya varmıştır.¹²⁵ (Xu Haizhi,2019) 15 Aralık 2019'da ÇHC Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, o gün 12: 01'den başlayarak alınması planlanan Amerika Birleşik Devletleri menşeli bazı ithal ürünlere %10 ve %5 tarifeler koymayacağını açıklamıştır. Hem de Amerika Birleşik Devletleri menşeli otomobiller ve parçalar için tarifeleri askıya almaya devam edecektir.¹²⁶

¹²²Deng Ruikan (2019), DTÖ, Çin'in ABD mallarına 3,6 milyar ABD doları tarifeler uygulayabileceğine karar verdi. Guancha Syndicate yanını,https://www.guancha.cn/economy/2019_11_02_523655.shtml 09-11-2019

¹²³Başkan Trump Amerikalı çiftçilere nakit yardımını memnuniyetle karşılıyor. VOA Chinese net, Washington.<https://www.voachinese.com/a/trump-hails-cash-to-farmers/5169706.html> 06-12-2019

¹²⁴Mo Yu (2019), ABD FCC, telekom operatörlerinin Huawei ,ZTE cihazları satın almak için hükümet fonlarını kullanmalarını yasakladı. VOA Chinese net, Washington.. <https://www.voachinese.com/a/fcc-bans-huawei-zte-20191122/5177760.html> 06-12-2019

¹²⁵Xu Haizhi (2019), Çin-ABD ekonomi ve ticaret anlaşmasının ilk aşaması hakkında Çin'in açıklaması, Xinhua net,http://www.xinhuanet.com/2019-12/13/c_1125345960.htm 13-12-2019

¹²⁶Çin geçici olarak bazı ABD ürünlerine ek gümrük vergisi uygulamıyor, zobao websitesi, 2019-12-15 <https://www.zaobao.com.sg/realtime/china/story20191215-1013468>15-12-2019

19 Aralık 2019'da ÇHC Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, ABD'ye uygulanan ek tarifelere tabi olan ilk mal grubu için ikinci tarifeden hariç tutulacak mallar listesini açıklamıştır. Fakat, ABD 301 önlemlerine yanıt olarak daha önce bu mallara uygulanan tarifeler iade edilmeyecektir. İlk mal grubundaki diğer ürünler ek gümrük tarifesine tabi tutulmaya devam edecektir.¹²⁷(Zhang Qiaosu,2019)

13-15 Ocak 2020 tarihleri arasında ÇHC TBM Merkez Komitesi Siyasi Bürosu üyesi, ÇHC Danıştay başkan yardımcısı ve Çin-ABD Kapsamlı Ekonomik Anlaşmasının Çin taraf lideri Liu He ekip üyeleri ile Washington ziyaretinde bulunmuştur. ABD başkanı Trump, Twitter paylaşarak Ticari anlaşmanın ilk aşamasının 15 Ocak 2020'de Beyaz Saray'da imzalanacağını bildirmiştir. ¹²⁸(Jacob Pramuk,2019)

15 Ocak öğle saatlerinde ABD Başkanı Trump ve ÇHC Danıştay başkan yardımcısı Liu He Washington Beyaz Sarayda, “Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti arasındaki Ekonomik ve Ticaret Anlaşma” nı imzalamıştır.¹²⁹(Du Haitao, 2020) Anlaşma şunları içermektedir:

ABD, 120 milyar dolarlık Çin mallarına yönelik yeni tarifeleri 30 gün içinde yarı yarıya %7,5'e indirmeyi kabul etmiştir. Ancak ABD tarafından daha önce 250 milyar dolar değerindeki Çin mallarına uygulanan %25 tarife değişmeyecektir. Çin'in 110 milyar ABD doları ABD mallarına uyguladığı tarifelerde değişmeyecektir.

Her iki taraf şirketleri de diğer pazara serbestçe girebilir, açık ve ücretsiz operasyonlar yapabilir.

Teknoloji transferi ve teknoloji lisansı, piyasa ilkelerine uygun olarak, gönüllü olarak gerçekleştirilir.

¹²⁷Zhang Qiaosu (2019), ÇHC Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya uygulanan tarifelere tabi olan ilk mal grubunun ikinci hariç tutma listesini açıkladı, Xinhua net, http://www.xinhuanet.com/fortune/2019-12/19/c_1125365132.htm 19-12-2019

¹²⁸Jacob Pramuk ,Trump says he will sign ‘phase one’ China trade deal on Jan. 15 at the White House, CNBC websitesi 2019-12-31 <https://www.cnbc.com/2019/12/31/trump-says-he-will-sign-phase-one-china-trade-deal-jan-15-at-the-white-house.html>

¹²⁹Du Haitao, Wu Qiuyu, Liu Zhiqiang, Wang Ke (2020), Çin-ABD anlaşması neyi imzaladı? People's Daily'nin bu makalesi bunu açıkça ortaya koydu, Guancha Syndicate yanını, Shang Hai, https://www.guancha.cn/internation/2020_01_16_531755_s.shtml 15-01-2020

Hükümet, gerçek kişileri veya işletmeleri yönlendirerek ortaya çıkan rekabetten faydalanıp, teknoloji elde etmek amaçlayan yabancı yatırımları desteklemeyecektir.

Her iki taraf da bir ortak girişim kurduğu ya da satın aldığı zaman, karşı tarafı teknoloji devretmeye zorlamamalıdır; karşı tarafı idari yönetim, idari lisanslama vb. yoluyla teknoloji aktarmaya zorlayamazlar. İki taraf, teknoloji transferini veya diğer tarafın teknolojisini pazara erişim koşulu olarak kullanamazdır. Her iki taraf da idari yönetim ve idari lisanslamada şeffaflığını korur ve idari denetim inceleme sürecinde işletmelerin hassas teknik bilgilerini gizli tutar. Her iki taraf da birbirlerinin işletmelerine karşı yasa uygulamada şeffaflığı ve adalet vb. garanti eder.

Her iki taraf da birbirlerinin para politikası özerkliğine saygı göstermelidir. Her iki taraf da fiyat rekabeti amacıyla yerel para birimini amortismanı uğramamayı vaat ediyordur.

Çin, ABD'den tarım ürünleri, enerji ürünleri, endüstriyel mamul ürünler ve hizmet ürünleri ithalatını artıracaktır. Önümüzdeki iki yıldaki ithalat ölçeği, 2017 taban bazında artışı 200 milyar ABD dolarından az olmayacaktır. Çin, DTÖ'nün taahhütlerine uygun olarak buğday, mısır ve pirinç için tarife kotaları için yönetim yöntemlerini geliştirecektir.

Çin ABD'den yapmış olduğu süt ürünleri, sığır eti, soya fasulyesi, su ürünleri, meyveler, yemler ve evcil hayvan gıdaları gibi tarım ürünleri ithalatını artıracaktır. Önümüzdeki iki yıldaki ortalama ithalat hacmi 40 milyar ABD doları olacaktır. ABD, armut, narenciye ve taze hünnap gibi Çin tarım ürünlerinin ABD'ye ihraç edilmesine izin verecektir. Amerika Birleşik Devletleri, Çin'in satın alması ve ithal etmesi için yeterli Amerikan mal ve hizmetinin olması için gereken uygun önlemlerin alınmasını sağlar.

Anlaşmaya göre, Çin ve ABD ikisinde karşı taraf için bankacılık, menkul kıymetler, sigorta ve elektronik ödeme alanlarında adil, etkili ve ayrımcı olmayan piyasaya erişim muamelesi sağlayacaktır.

Çin ve ABD, anlaşmanın uygulanmasına ilişkin uyuşmazlıkları çözmek için çeşitli düzeylerde ikili değişim mekanizmaları kuracaktır. Eğer anlaşmazlık son tarih içinde çözülemezse, tarifeler ve diğer cezalarla sonuçlanacaktır. Anlaşmaya taraf olanlardan biri sözleşmeyi ihlal ederse, diğer tarafın karşı önlem alma hakkı vardır.

Sözleşmeyi imzaladıktan sonra, ABD Ticaret Temsilciliği 10 Şubat'ta Çin, Hindistan, Güney Afrika ve Brezilya dahil toplam 25 ülkeyi "gelişmekte olan ülkeler" olarak görmeyeceğini açıklamıştır.¹³⁰

21 Şubat 2020, ÇHC Maliye Bakanlığı 28 Şubat 2020'dan itibaren, 65 çeşit ABD ithal ürününü ek tarifelerden muaf tutacağına ilgili duyuru yayınlamıştır.¹³¹(Ni Nan,2020)

¹³⁰ABD artık Çin'i "gelişmekte olan bir ülke" olarak görmüyor, BBC Çince haber sayfası, <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/world-51569948> 21-02-2020

¹³¹Ni Nan (2020), Çin, bazı ABD ürünlerinde ek tarifelerden muafiyet duyurdu, Online radio network, <http://www.rfi.fr/cn21-02-2020>

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE VE ÇİN HALK CUMHURİYETİ'NİN EKONOMİK İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ

2. TÜRKİYE – ÇİN HALK CUMHURİYETİ İLİŞKİLERİ

Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti ilişkileri geçmişten günümüze kadar çok uzun tarihe sahiptir. 29 Ekim 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından 17 Ekim 1925 yılında resmi iletişime başlamıştır. Ardından 9 yıl sonra, 4 Nisan 1934 tarihinde, Çin ile Türkiye arasındaki Dostluk ve Ticaret Anlaşması nihayet Türkiye'nin başkenti Ankara'da imzalanmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti gümrük verilerine göre, Çin ve Türkiye resmen Dostluk ve Ticaret Antlaşması'nı imzaladıktan sonra, Çin'in Türkiye'ye yaptığı ihracatta büyük bir artış gözlenmiştir. Özellikle, Çin'i ziyaret eden Türk vatandaşlarının sayısı artmış ve Çin vatandaşlarının Türkiye'de çalışan ve iş yapan kişi sayısı da artmıştır ki bu iki halk arasında çeşitli alışverişlerinde büyük ölçüde desteklemiştir. (Huang WeiMin,2003,s:54-56)¹³²

1966 yılında Çin Başbakanı Zhou EnLai, Türkiye dostluk elçileri, ekonomi ve ticaret heyetleri ile iki kez bir araya gelmiştir. Dolayısıyla, İki tarafın karşılıklı temas ve ilişkilerin gelişimini hızlandırmıştır. (Zhang TieWei,1987)¹³³ 4 Ağustos 1971'de, Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye birlikte diplomatik ilişki kurmuştur. İki hükümetin iki ülke ve halk arasında “Barışçıl Birlikte Yaşama Beş Prensipleri” yani bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğü, içişlere müdahale etmeme, eşit haklar ve karşılıklı menfaatlere saygı ilkesiyle temelinde dostluk ilişkileri ve iş birliğini geliştirmeyi diplomatik ilişkiler

¹³²Huang WeiMin(2003), ÇHC-Türkiye İlişkilerinin Tarihsel Olarak İncelenmesi ve Analizi, Yayın yeri: Batı Asya ve Afrika dergisi, Baskı sayısı: 6, sayfa: 54-56

¹³³Zhang TieWei, ÇHC ve Türkiye arasında dostluk ilişkileri kısaca tarihi, Yayın yeri: Batı Asya ve Afrika dergisi, Baskı sayısı: 6, sayfa: 67-72

kurmaya karar vermiştir. (DONG Manyuan ,2010, s:54)¹³⁴Bu gelişmelerin ardından Nisan 1972'de elçilikler kuracağını beyan edilmiştir. (Yang Zhaojun,1988,s:213)¹³⁵

4 Ağustos 1971'den bu yana, yani Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye resmi diplomatik ilişki kurduğundan beri, iki taraf arasındaki politika, ekonomi, kültür, bilim ve teknoloji ve ticaret alanındaki iletişim ve iş birlikleri ekonomik açıdan büyük ilerleme kaydetmiştir.

1974 yılında Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Çin Halk Cumhuriyeti'ni ziyaret etti ve Çin Halk Cumhuriyeti ile ÇHC-Türkiye ticaret anlaşması imzalamıştır. Ardından, iki ülke sırayla " Yatırımların Teşviki ve Karşılıklı Korunması Anlaşması ", "Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığını Önleme Anlaşması" ve "Deniz Taşımacılığı Anlaşması" imzalamıştır.

1978 yılının haziran ayında, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Huang Hua, Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Bu, Çin dışişleri bakanının, Çin ile Türkiye arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasından sonraki Türkiye'ye yaptığı ilk yolculuğudur. (Ding Gong,2011)¹³⁶

1980 yıllarına geldiğinde, Çin Halk Cumhuriyeti'nin reformunun ve dışı açılma politikasının gelişmesiyle birlikte, Çin Halk Cumhuriyeti-Türkiye ilişkileri arttı, üst düzey ziyaret sıkça görüldü ve ilişkiler hızlı gelişmiştir. Aralık 1982'de Türkiye Cumhurbaşkanı Evren, Çin Halk Cumhuriyeti'nde ziyarette bulunmuştur. Bu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra bir Türkiye devlet başkanının Çin Halk Cumhuriyeti'ne yaptığı ilk ziyareti olmuştur. Evren, yoldaş Deng Xiaoping ve Genel Sekreter Hu Yaobang tarafından samimi karşılanmıştır.¹³⁷

Daha sonra, Çin-Türkiye ikili üst düzey ziyaret ilişkileri yüksek iletişim dönemine girmiştir. Bir dizi üst düzey ziyaret ilişkilerinin gelişmesiyle Çin Halk Cumhuriyeti-

¹³⁴Dong Manyuan (2010), On Sino-Turkish Relations: Past and Future, Press: Arab World Studies, Baskı sayısı:4 , Sayfa: 54 17-08-2019

¹³⁵Yang ZhaoJun(1988) "Türkiye'nin Modern Tarihi", Yunnan University Press, , Sayfa 213.

¹³⁶Ding Gong (2011), China and Turkey's Relation During the Forty Years: Retrospect and Prospect, Yayın yeri: Arab World Studies , Mayıs 2011, Baskı sayısı:3 , Sayfa:22

¹³⁷Türk- ÇHC Dostluk Vakfı <http://www.turkcindostlukvakfi.org.tr/cn/menu-sayfa.php?id=15>17-08-2019

Türkiye ilişkileri hızla ısınmıştır. İki ülke düzensiz siyasi istişare mekanizmaları kurmuş ve farklı konularda bir dizi ikili anlaşmaya varmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Türkiye'ye ihracatı ağırlıklı olarak oyuncaklar, tekstil, yarı mamuller, optik ürünler ve makine parçaları, Türkiye'nin Çin'e ihracatı ise çelik, gübre, çeşitli inşaat malzemeleri ve yüksek kaliteli deridir. (Ataman Aksoy,1992, s:146)¹³⁸

Soğuk Savaşın sona ermesi Çin Halk Cumhuriyeti -Türkiye ilişkilerinin gelişmesi için yeni bir tarihi fırsat sağlamıştır.

Çin ile Türkiye arasındaki ticaret ilişkileri çok hızlı gelişmiştir. Ankara Ticaret Odası (ATO) tarafından 2005 yılında yayınlanan Çin Halk Cumhuriyeti Raporuna göre, Çin Halk Cumhuriyeti ürünleri Türkiye pazarında “jet” hızında gelişmiştir. Raporda şunlar belirtilmiştir: “10 yıl önce, en çok ithal ettiğimiz ülkeler arasında Çin Halk Cumhuriyeti 18'inci sıradadır; 2005 yılında, Çin Halk Cumhuriyeti dördüncü sıraya yükselmiştir; 2004'te Çin Halk Cumhuriyeti ile yapıldığı ticaret değeri 4,5 milyar ABD doları olarak altıncı sırada gelmiştir. Fakat 2005 yılında Türkiye'nin Çin Halk Cumhuriyeti'nden yaptığı ithalat %53 artışla 6,8 milyar ABD doları olmuştur. Aynı yıl, Çin Halk Cumhuriyeti'nden yaptığımız ithalat, Çin Halk Cumhuriyeti'nin toplam ithalatının% 6'sını oluşturmuştur. ” (Zan Tao, 2010, s:61)¹³⁹

Haziran 2009'da Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, Çin Halk Cumhuriyeti'ni ziyaret etti ve Cumhurbaşkanı Hu Jintao ile görüşmelerde bulunmuştur. Ayrıca ziyaret esnasında ayrı ayrı Başkan Wu BangGuo ve Başbakan Wen Jiabao ile bir araya geldiler.¹⁴⁰ Abdullah Gül, Çin Halk Cumhuriyeti ziyareti esnasında diplomasi, enerji, kültür, medya ve ticaret alanlarını kapsayan yedi adet hükümetler arası iş birliği belgesi imzalamıştır.

¹³⁸Ataman Aksoy(1992), The Political Economy of Income Distribution in Turkey , New York , Sayfa :146 .

¹³⁹Zan Tao(2010), Sino-Turkish Relations and Turkey's Perception of China, Press: Arab World Studies, Baskı sayısı:4, Sayfa:61

¹⁴⁰ÇHC Cumhurbaşkanı Hu Jintao, Pekinde Abdullah Gül ile Görüşme Yaptı http://www.gov.cn/ldhd/2009-06/25/content_1350606.htm25-06-2009

Bunun yanı sıra altyapı, elektrik, mineral ve tarım ürünleri alanlarını kapsayan 6 işletmeler arası iş birliği projesi anlaşması imzalamıştır.

2.1. Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Arasındaki İkili İlişkiler ve Önemli Ticari Anlaşmalar

Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye 1971 yılında diplomatik ilişki kurduğundan beri, iki ülke arasındaki ticari ilişkiler hızlı yükseliş kaydetmiştir. Dolayısıyla iki ülke ticari ilişkileri daha da güdülemek, karşılıklı ticaret ilişkilerini güçlendirmek için çeşitli ticari anlaşmaları imzalamıştır. Aşağıda bu anlaşmalardan ve ana içeriklerinden bahsedilecektir.

1) Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sivil Hava Taşımacılığı Anlaşması (Türkiye, 14 Eylül 1972) ¹⁴¹

Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, anlaşmada iki ülke arasındaki hava taşımacılığında karşılıklı ilişkiyi geliştirmek, iki ülke ve iki ülke dışındaki alanlara uçuşların geliştirilmesi için kolaylık getirilmesini amaçlamaktadır.

2) Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasındaki Ticaret Anlaşması (Türkiye, 16 Temmuz 1974)

İki ülke arasındaki dostane ve ticari ilişkilerin daha da güçlendirilmesi için, Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, ticaret kapsamında eşitlik ve karşılıklı menfaat temelinde mal alışverişi yapma amacıyla bu anlaşmayı imzalamıştır.

3) Çin ile Türkiye Arasında Ekonomik, Endüstriyel ve Teknik İşbirliği Anlaşması (Türkiye, 19 Aralık 1981)¹⁴²

Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, iki ülke arasındaki dostane ilişkileri güçlendirmek ve her iki taraf için de yararlı olan ekonomik, endüstriyel ve teknolojik işbirliğini geliştirmek için bu anlaşmayı imzalamıştır. Anlaşmaya göre akit taraflar iki ülke arasında eşitlik ve karşılıklı menfaat temelinde ekonomik, endüstriyel ve teknolojik iş birliğini teşvik etmek ve desteklemek için uygun

¹⁴¹<http://history.mofcom.gov.cn> 04-03-2019

¹⁴²<http://history.mofcom.gov.cn> 06-03-2019

önlemleri almalıdır. Anlaşma da akit taraflarca belirlenen iş birliği alanları aşağıdakileri içermektedir: sanayi, tarım, turizm ve hizmet, ticaret, ortak girişimdir.

4) Çin Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (Türkiye 13 Kasım 1990)

İki taraf arasında eşitliği ve karşılıklı menfaati temelinde ekonomik iş birliğini, özellikle bir Akit Tarafın vatandaşlarının ve şirketlerinin diğer Akit Tarafın topraklarına yatırımı konusunda daha fazla teşvik etmek istenmiştir.

Yatırım muamelesinde varılan bu anlaşmanın sermaye ve teknoloji akışını teşvik edeceğini ve atıf tarafların ekonomik gelişimini teşvik edeceğini ayırt etmişlerdir.

İstikrarlı bir yatırım ortamı sağlamak ve ekonomik kaynakları en verimli şekilde kullanmak için yatırımın adil bir şekilde ele alınacağı konusunda anlaşmışlardır; Karşılıklı destek ve yatırımın korunmasına dair bir anlaşmaya varılmasına karar verilmiştir.

5) Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm İş birliği Anlaşması (Türkiye 09 Mayıs 1991)¹⁴³

Turizmin iki ülke arasındaki dostane ilişkilerin sürdürülmesi ve ekonomik kalkınmadaki önemli aracılık rolü göz önünde bulundurulmuştur. Dolayısıyla, turizm alanında eşitlik ve karşılıklı yarar temelinde, turizm iki halk arasındaki temasları teşvik etmenin bir yolu olarak düşünülmüştür. O yüzden turizm alanında iş birliği geliştirmek istenmiştir. Ve bu anlaşma imzalanmıştır.

Anlaşma aşağıdaki bazı konuları içermektedir: Akit taraflar kendi turizm organizasyonlarını, seyahat toptancılarını ve iş faaliyetlerini yürütmek için acenteleri aktif olarak teşvik edecek, pazar tanıtımında iş birliği yapacak ve üçüncü ülkelere gelen turistleri birbirlerinin ülkelerine seyahat etmeye teşvik edeceklerdir. Akit Taraflar, turizmdeki uzmanlar ve danışmanlar arasındaki iletişimi teşvik edecek, çeşitli turizm bölümleri arasında deneyim iletişim ilişkilerini teşvik edecektir. Ve burslar, seminerler ve iş başında eğitim ile ilgili çeşitli programları çalışacaktır.

¹⁴³<http://history.mofcom.gov.cn> 04-03-2019

6) Çin Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi ve Vergi kaçakçılığını Önleme Anlaşması (Türkiye 23 Mayıs1995)

Çin halk cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında çifte vergilendirmenin önlenmesi ve vergi kaçakçılığını önleme anlaşması, aşağıdaki konuları içermektedir:

Bu Anlaşma, bir Akit Devlet tarafın, idari bölge veya yerel otorite tarafından, hangi usul ile alındığına bakılmaksızın getirilen tüm vergiler için geçerlidir. Taşınır veya taşınmaz mal transferinden elde edilen kazançlar ve sermaye kazancı vergileri dahil olmak üzere tüm gelir veya gelir vergileri, gelir vergisi olarak değerlendirilmelidir.

Bu Anlaşmaya özellikle uygulanan geçerli vergiler: (a) Türkiye tarafından:

1. Gelir vergisi;
2. Şirket vergisi;
3. Gelir vergisi ve kurumlar vergisine uygulanan vergiler (2) Çin Halk Cumhuriyeti tarafından;

1. Kişisel gelir vergisi;
2. Yabancı yatırım yapılan işletmeler ve yabancı işletme gelir vergisi;
3. Yerel gelir vergisidir.

7) Çin Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Enerji Sektörü Ekonomik ve Teknik İş birliği Çerçeve Anlaşması (Türkiye 19 Nisan 2000)

İkili iş birliğinin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi çerçevesinde, zaten var olan iyi bir ilişkiyi sürdürmek ve geliştirme arzusu doğrultusunda, Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, dikkat çeken Türkiye'nin artan enerji talebi üzerine, Enerji alanındaki iki taraf arasındaki ekonomik ve teknik iş birliğini daha da genişletmek, Aynı zamanda Çin-Türkiye ikili ekonomik ve ticari ilişkilerinin önemini dikkate alarak, dostane müzakere yoluyla bu anlaşma imzalanmıştır.

8) Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Turizm İdaresi ile Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bakanlığı Arasında ÇHC Vatandaşlarının Grup Halinde Türkiye'ye Seyahat Etmesine Dair Uygulama Planına İlişkin Mutabakat Muhtırası (Türkiye 14 Aralık 2001)

He Guangwei Başkanlığındaki Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Turizm İdaresi Heyetleri Delegasyonu ile Mustafa TASAR başkanlığındaki Türkiye Cumhuriyeti Turizm

Bakanlığı Delegasyonu, 14 Aralık 2001'de İstanbul'da, Çin vatandaşlarının Türkiye'ye organize olmuş halde seyahat etmelerine dair uygulama planı hakkında danıştlar. Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 9 Mayıs 1991 tarihinde Pekin'de imzalanmış olan Turizm İş birliği Anlaşması'na dayanarak, bu Mutabakat Muhtırası' nı imzalamıştır.

9) Çin-Türkiye Ekonomik ve Ticaret Ortak Komisyonu'nun 14. toplantısının özetleri (Türkiye 05 Nisan 2001)

Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 15 Aralık 1982 tarihinde Pekin'de imzalanan Çin-Türkiye Ekonomik, Endüstriyel ve Teknik İş birliği Ortak Komisyonu anlaşmasının özetine göre Çin-Türkiye Ekonomik ve Ticaret Ortak Komisyonu 4- 5 Nisan 2002 tarihleri arasında Pekin'de gerçekleşmiştir.

10) Çin Halk Cumhuriyeti Bilgi Endüstrisi Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti ulaşım bakanlığı Bilgi Teknolojileri alanında İş birliği Konusunda Mutabakat Muhtırası (Türkiye 16 Nisan 2002)

Çin Halk Cumhuriyeti Bilgi Endüstrisi Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti İletişim Bakanlığı eşitlik, karşılıklı yarar ve dostane iş birliği ilkesine bağlı kalarak, İki taraf, bilgi teknolojisi alanında kapsamlı iş birliği konusunda anlayışa varmıştır. Bu mutabakat muhtırası aşağıdakileri içermektedir:

İki taraf arasında bilgi alışverişi kanallarının kurulması ve telekomünikasyon ve bilgi teknolojisi endüstrilerinin geliştirilmesine ilişkin stratejik politikalar, düzenlemeler ve teknik politikalar arasındaki karşılıklı iletişimlerin güçlendirilmesi istenmiştir.

Bilgi teknolojisi alet ve hizmetlerinde her iki tarafın işletmeleri arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerini aktif olarak desteklemesi istenmiştir. Ve her iki tarafın girişimlerini iki ülkenin yasalarına uygun olarak yatırım yapmaya ve kurmaya teşvik edinmesi ve desteklenmesi istenmiştir.

11) Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gümrük İş birliği Anlaşması (Türkiye 2002.04.16)

Bu anlaşma imzalanmasının esas nedenleri aşağıdakilerdir:

1) Gümrük yasalarının ihlal edilmesinin iki ülkenin siyasi, ekonomik, ticari, finansal, sosyal ve kültürel çıkarlarına zararlı olduğu göz önünde bulundurulmuştur.

2) İthalat ve ihracat sürecinde gümrük vergilerinin ve diğer vergi ve harçların uygun şekilde uygulanmasının ve ayrıca gümrükleme ve düzenleme gerekliliklerinin korunmasının önemi dikkate alınmıştır.

3) Akit tarafların gümrük yasalarının ihlal edilmesini önlemede ve ithalat ve ihracat vergileri ve ücretlerinin doğru bir şekilde toplanmasının sağlanmasında etkin bir rol oynayacağı düşünülmüştür.

4) Uyuşturucu ve psikotrop maddelerdeki yasadışı ticaretin kapsamı ve büyüme eğiliminin ve unların halk sağlığı ve topluma olan etkileri göz önünde bulundurulmuştur.

12) Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Kalite Kontrol, Teftiş ve Karantina Genel Müdürlüğü ile Türkiye Cumhuriyeti Dış Ticaret Ajansı Arasında Endüstriyel Ürünlerin Kalite ve Güvenliği İçin İstisare Mekanizması Kurulmasına İlişkin Anlaşma (Türkiye 27 Haziran 2005)

Çin Halk Cumhuriyeti Kalite Kontrol, Teftiş ve Karantina Genel Müdürlüğü ve Türkiye Cumhuriyeti Dış Ticaret Ajansı tarafından Çin ve Türkiye'deki tüketicilerin güvenliğini ve sağlığını Korumaya karar verilmiştir. Anlaşma imzalamadaki esas amaçlar ise Türkiye ve teknik düzenlemeler, standardizasyon, ölçüm ve belgelendirme alanlarında işbirliğini güçlendirmek. İkili ticaretin gelişmesini teşvik etmek, ticaretin önündeki teknik engelleri ortadan kaldırmak ve her iki tarafın ekonomik ve ticari çıkarlarını korumaktır. Teknik düzenlemeler, standardizasyon, ölçüm ve belgelendirme alanlarında iki taraf arasındaki işbirliğini güçlendirmek, ikili ticaretin gelişimini teşvik etmek, ticaretin önündeki teknik engelleri ortadan kaldırmak ve her iki tarafın ekonomik ve ticari çıkarlarını korumaktır.

13) Uluslararası Taşımacılık Gelir Vergisinin Karşılıklı Muafiyeti Üzerine Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasındaki Değişim Mektubu (Türkiye 18 Kasım 2005)

14) Çin Halk Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı Arasında Su Koruma Alanında Teknik İş birliği Konusunda Mutabakat Muhtırası (Türkiye 27 Ekim 2008)

Çin Halk Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı'nın bu mutabakat muhtırasını imzalamasındaki nedenler ise aşağıdakileri kapsamaktadır:

1) İki taraf arasındaki mevcut dostça ilişkilerin ve her iki tarafın su kaynakları geliştirme ve su kaynaklarının sürdürülebilir kalkınmasında karşılaştığı ortak zorlukların bilinmesidir.

2) Su kaynakları alanında Çin Halk Cumhuriyeti ile Türkiye arasında eşitlik, karşılıklı yarar ve karşılıklı saygı temelinde iş birliğini ve alışverişi daha fazla teşvik etmeye istekli olmasıdır.

3) İkili su teknolojisi, yönetim ve ekonomik iş birliği konusunda büyük potansiyel olduğuna inanıyorlardır.

4) Bu iş birliğinin iki ülkenin ortak çıkarlarının gerçekleştirilmesinde elverişli olduğuna ve iki halkın su kaynaklarının ve ekonomik ve sosyal alanların geliştirilmesinde gelişimine katkıda bulunabileceğine inanıyorlardır.

15) Çin Halk Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Arasında Sağlık İş birliği Anlaşması (Türkiye 23 Nisan 2009)

Çin Halk Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, her iki ülkede de sağlık ve tıp bilimleri alanlarında iş birliğini güçlendirmeyi taahhüt eder ve bu iş birliğinin iki taraf halklarının genel sağlık durum seviyesinin iyileştirilmesine yardımcı olacağı düşünülmüştür. Dolayısıyla bu anlaşmayı imzalamıştır. Anlaşmaya göre İki taraf, sağlık ve tıp bilimleri alanlarında, fikir birliği temelinde aşağıdaki formlarla iş birliği yapacaktır:

- a) Bilgi değişimi,
- b) Karşılıklı heyetleri ve sağlık uzmanları gönderim yapılması,
- c) Uzmanları, diğer tarafça düzenlenen seminerlere ve akademik konferanslara katılmaya teşvik etme,

d) İki taraf, sağlık ve tıp bilimi alanındaki diğer iş birliği biçimlerini belirlemek için görüşmüştür.

16) Çin Ulusal Enerji İdaresi ile Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Arasında Enerji Sektöründe İş birliği Konusunda Mutabakat Muhtırası (Türkiye 25 Haziran 2009)

Çin Ulusal Enerji İdaresi ve Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, enerji alanında ikili iş birliğini geliştirme ve güçlendirme isteklerini dile getirerek, dostane istişareler sonrasında, aşağıdaki görüş birliğine varmıştır. Mutabakat Muhtırasının amacı, iki taraf arasında eşit ve karşılıklı yarar sağlayacak, uzun vadeli işbirliğine dayalı bir ilişki kurmaktır.

İki taraf, enerji alanındaki istişareleri güçlendirmeye, enerji politikalarını, stratejilerini, teknolojilerini ve proje bilgilerini değiş tokuş etmeye ve iki ülkenin enerji şirketlerine Çin, Türkiye ve üçüncü ülkelerde pragmatik bir işbirliği yapmaları için koşullar yaratmaya isteklidir.

İşbirliği aşağıdaki ana alanları içerir, ancak bunlarla sınırlı değildir: · Yenilenebilir enerji (hidroelektrik, rüzgar enerjisi, güneş enerjisi, jeotermal enerji, vb.) · Termik güç (kömür, petrol, yakıt için gaz) · Enerji tasarrufu · Trafo merkezlerinin ve hidroelektrik santrallerinin ortak bakımı · Rüzgar, güneş, küçük hidro vb. Gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanan enerji üretim sistemlerinin imalatı. Petrol ve gaz arama ve geliştirme, Madencilik teknolojisi, nükleer güç, Güneş enerjisi ekipman imalatı, Pompalanmış depolama güç istasyonu, Bon Teknolojisidir.

17) Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Merkezlerinin Kurulması Hakkında Mutabakat Muhtırası (Türkiye 16 Nisan 2010)

Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasındaki 9 Kasım 1993'te Ankara'da iki taraf tarafından imzalanan Kültürel İş birliği Anlaşması'na "Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültürel İş birliği Anlaşması" imzalanmıştır. Akademik, sanatsal ve eğitimsel faaliyetlerin, tarihin ve yaşam tarzının dostça bir değişim ve iş birliği içinde karşılıklı olarak anlaşılmasını

sağlamak amacıyla karşılıklı kültür merkezleri tesis etmek için bu anlaşma imzalanmamıştır.

18) Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Demiryolu İş birliği Anlaşması (08 Ekim 2010)

İş birliği prensibi: İki taraf, karşılıklı saygı, eşitlik ve karşılıklı yarar ilkesine dayanarak demiryolu alanında çok yönlü bilgi alışverişi ve iş birliği yapmayı kabul etmiştir.

İş birliği Alanı: İki taraf, kendi ulusal yasal çerçeveleri dahilinde aşağıdaki alanlarda (ancak aşağıdaki alanlarla sınırlı olmamak üzere) bilgi alışverişi ve iş birliği yapmak hakkında fikir birliğine gelmişlerdir. (1) Demiryolu proje planlama, tasarım, inşaat, işletme yönetimi vb. alanlarda iletişim gerçekleştirmektir. (2) Türkiye'deki Ankara'dan İstanbul'a kadar olan yüksek hızlı demiryolu projesinin yapımının ikinci aşamasının sürdürülmesinde işletmeler arasındaki işbirliğini teşvik etmektir; (3) ve Türkiye ve ÇHC'deki Mevcut demiryolu hatlarının dönüşümünde ve yeni hatların inşasında işletmeler arasındaki işbirliğini teşvik etmektir; (4) Çin'den Türkiye'ye Avrupa'ya giden Çin demiryolu taşımacılığı rotasının geliştirilmesinde işletmeler arasında işbirliğinin teşvik edilmesidir; (5) Demiryolu bilimsel araştırma işbirliğini ve teknik standartların geliştirilmesini gerçekleştirmektir; (6) Demiryolu yönetimi ve teknik personel eğitimi konusunda işbirliği yapmaktır; (7) Üçüncü bir ülke bölgesinde demiryolu faaliyetlerini yürütmek için işbirliği yapmaktır.

19) 2010-2013 yılları arasında Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında kültürel değişim planı (08 Ekim2010)

Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, İki halk arasındaki mevcut dostça ilişkileri güçlendirmek ve derinleştirmek, Kültür ve sanat, eğitim, bilim, kitle iletişim araçları, gençlik ve spor alanlarında ağ oluşturma, iletişim ve iş birliğinin her iki tarafın tarihi, gelenekleri ve kültürünün daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunduğuna inanır.

9 Kasım 1993 tarihinde Ankara'da imzalanan kültürel anlaşmaya göre ve iki ülkenin yürürlükteki yasa ve düzenlemelerine uygun olarak, 2010-2013 kültürel değişim planını

imzalamaya karar verilmiştir. Planın iki ülkenin çok taraflı ilişkilerini güçlendirmek için ikili ilişkiler sağlam bir temel sağlar pratik bir çerçeve olacağına inanılıyor.

20) Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Stratejik Ortaklıklar Oluşturma ve Geliştirme Ortak Açıklaması (08 Ekim 2010)

4 Ağustos 1971 yılındaki “Çin Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasına ilişkin ortak tebliğ” i ve 19 Nisan 2000 yılındaki “Çin Halk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasındaki Ortak Tebliğ” indeki temel prensipleri tekrar gözden geçirmiştir. Dolayısıyla:

-Stratejik ortaklıklar kurmaya ve geliştirmeye karar vermiştir.

Üst düzey karşılıklı ziyaretlerin sürdürülmesini devam ettirmek, karşılıklı siyasi güveni derinleştirmek ve diğer tarafın temel çıkarlarıyla ilgili konularda birbirlerini desteklemektir.

-Karşılıklı yarar ve menfaat temelinde, ekonomik ve ticari iş birliğini daha da genişletip derinleştirecek ve ortak gelişme sağlayacaktır.

İki ülkenin parlamentoları, siyasi partileri ve yerel yönetimleri arasındaki dostane iletişimi genişletmek ve yatırım, enerji, eğitim, kültür, spor, turizm, haberler, güvenlik, ulusal savunma ve ulaştırma alanlarında dostane iş birliğini teşvik etmektir.

-Bölgesel barış ve istikrarı birlikte korumak.

Çeşitli küresel zorluklara karşılık vermek, Dünyanın çok kutuplaşmasını ve uluslararası ilişkilerin demokratikleşmesini teşvik etmek ve barış ve ortak refah olan bir dünyayı teşvik etmek için devamlı çaba göstermektir.

2011 yılında “İki ülkenin Dışişleri Bakanlığı Ortak Çalışma Grubu Mekanizması” resmen başlatılır ve mekanizmanın çağrışımı kademeli olarak zenginleştirilecek ve mekanizmanın işlevleri genişletilecektir. İki taraf arasındaki mevcut stratejik diyalog ve istişareler için önemli bir kanal (bağlantı, yön) haline getirilecektir.

Türkiye'de 2012 yılında düzenlenen "Çin Kültür Yılı'nı ve 2013 yılında Çin'de düzenlenen "Türkiye Kültür Yılı'nı çalışmalarını en iyi yapmak için çaba göstereceklerini ileri sürmüştür.

21) Çin Halk Cumhuriyeti Sanayi ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Alanında İş birliği Anlaşması (08 Ekim 2010)

Çin Halk Cumhuriyeti Sanayi ve Bilgi Teknolojileri Bakanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı, her iki ülkeye de fayda sağlayacak bilgi ve iletişim teknolojilerinin geliştirilmesinin çeşitli alanlardaki önemini anlamıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin, yirmi birinci yüzyılda iki ülke arasındaki ticari ve teknik iş birliğinin artırılmasında ve iki taraf arasındaki ekonomik ve sosyal ilerlemenin geliştirilmesinde önemli bir unsur olduğunun farkına varılmıştır.

En yeni iletişim hizmetlerini geliştirilmesi, BİT (Bilgi iletişim teknoloji) ağı modernizasyonunu, İnternet uygulamaların, yazılım geliştirme yönetimini ve bilgi teknolojisi değişimlerini kapsayan iş birliğinin önemini farkına varılmıştır. Ve iş birliği yoluyla halka sunulan hizmetin kalitesini ve seviyesini iyileştirmektedir

İki tarafı bilgi ve iletişim teknolojisi alanında iş birliğine teşvik ederek, e-ticaret, e-devlet vb. alanlarda hizmet vererek, karşılıklı fayda sağlamak ve kazanç sağlamak için iş ve Ar-Ge faaliyetlerinde bulunmaktadır.

BİT sektöründe karşılıklı yatırım, teknoloji geliştirme ve pazar genişlemesini desteklemek ve iki taraf arasındaki iş birliğini uluslararası forumlarda güçlendirmek amacıyla bu iş birliği anlaşmasını imzalanmıştır.

2.2. Türkiye Cumhuriyeti Dış Ticareti

Aşağıdaki tabloda 2007-2017 yılları arasındaki Türkiye Cumhuriyeti dış ticaret göstergesi gösterilmektedir. İhracat ve ithalat değerinde, izleyen yıllarda dalgalı gelişimler olduğu görülmektedir. 2009 yılında ihracat değerinde bir önceki yıla göre %22,6'lık düşüş yaşanmıştır. İthalat değerinde ise %30,2'lik düşüş yaşanmıştır. 2010 yılında ihracat ve ithalat değerlerinde ayrı ayrı %11,5 ve %31,7 artış meydana gelmiştir. Fakat 2013 yılında ithalat değeri ihracat değerinin eksi %0,4 düşüş yaşamasına rağmen, ithalat değerinde %6,4 olarak artış yaşanmıştır.

Tablo 2.1. 2007-2017 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti dış ticaret göstergesi (Değer: Bin ABD \$)

Yıllar	İhracat Değeri	İhracat Değişim (%)	İthalat Değeri	İthalat değişim (%)
2007	107 271 750	25,4	170 062 715	21,8
2008	132 027 196	23,1	201 963 574	18,8
2009	102 142 613	-22,6	140 928 421	-30,2
2010	113 883 219	11,5	185 544 332	31,7
2011	134 906 869	18,5	240 841 676	29,8
2012	152 461 737	13,0	236 545 141	-1,8
2013	151 802 637	-0,4	251 661 250	6,4
2014	157 610 158	3,8	242 177 117	-3,8
2015	143 838 871	-8,7	207 234 359	-14,4
2016	142 529 584	-0,9	198 618 235	-4,2
2017	156 992 940	10,1	233 799 651	17,7

Kaynakça: Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11 Nisan 2019)¹⁴⁴

2014 yılında ihracat değeri %3,8 oranda artmasının ardından, ithalat oranındaki artış negatif olarak kaydedilmiştir. 2015 yılında ihracat değeri ve ithalat değeri büyüme oranı ayrı ayrı eksi %8,7 ve eksi %14,4 olmakla ikisinde negatif büyüme oranı kaydetmiştir. Fakat, 2017 yılında, ihracat değeri ve ithalat değeri ayrı ayrı %10,1 ve %17,7 olmakla hızlı büyüme sağlayarak pozitif artış kaydetmiştir.

¹⁴⁴Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11 Nisan 2019)

2.2.1. Türkiye Cumhuriyeti'nden en çok ihracat yapan ülkeler

Tablo 2.2. 2014-2017 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nden En Çok İhracat Yapılan 20 Ülke
(Değer: Bin ABD \$)

Sıra	Ülke	2018	2017	2016	2015	2014
	Toplam	167 945 418	156 992 940	142 529 584	143 838 871	157 610 158
1	Almanya	16 141 434	15 118 910	13 998 653	13 417 033	15 147 423
2	Birleşik Krallık	11 109 630	9 603 189	11 685 790	10 556 393	9 903 172
3	İtalya	9 561 168	8 473 471	7 580 837	6 887 399	7 141 071
4	Irak	8 349 641	9 054 612	7 636 670	8 549 967	10 887 826
5	ABD	8 304 910	8 654 268	6 623 347	6 395 842	6 341 841
6	İspanya	7 710 390	6 302 135	4 988 483	4 742 270	4 749 584
7	Fransa	7 288 192	6 584 199	6 022 485	5 845 032	6 464 243
8	Hollanda	4 761 810	3 864 486	3 589 432	3 154 867	3 458 689
9	Belçika	3 951 347	3 151 422	2 548 240	2 557 805	2 939 108
10	İsrail	3 894 525	3 407 436	2 955 545	2 698 139	2 950 902
11	Romanya	3 867 497	3 139 188	2 671 249	2 815 506	3 008 011
12	Rusya Federasyonu	3 400 391	2 734 316	1 732 954	3 588 331	5 943 014
13	Polonya	3 346 852	3 070 758	2 650 505	2 329 176	2 401 689
14	BAE	3 136 125	9 184 157	5 406 993	4 681 255	4 655 710
15	Mısır	3 054 236	2 360 734	2 732 926	3 124 876	3 297 538
16	Çin	2 912 539	2 936 262	2 328 044	2 414 790	2 861 052
17	Bulgaristan	2 669 979	2 803 182	2 383 500	1 675 928	2 040 157
18	Suudi Arabistan	2 635 995	2 734 522	3 172 081	3 472 514	3 047 134
19	İran	2 393 268	3 259 270	4 966 176	3 663 760	3 886 190
20	Yunanistan	2 086 971	1 662 638	1 427 206	1 400 566	1 536 658
	Diğerleri	57 368 517	48 893 786	45 428 468	49 867 421	54 949 144

Ülke sıralaması; 2018 yılına göre yapılmıştır.

Kaynakça: Türkiye İstatistik Kurumu

<http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11 Nisan2019)¹⁴⁵

Yukarıdaki tabloda, 2014-2017 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nden en çok ihracat yapılan 20 ülkenin sıralaması ve ihracat değeri verilmiştir. Ülke sıralaması 2018 yılındaki ihracat verilerine göre sıralanmıştır. En çok ihracat yapılan ülkelerin sıralamasında ilk üç sırada Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya gelmektedir.

¹⁴⁵Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11 Nisan2019)

İlk sırada gelen Almanya'ya yapılan ihracat değeri beşinci ve altıncı sırada gelen Amerika Birleşik Devletleri ve İspanya'ya yapılan toplam ihracat değerinden de fazla olduğu görülmektedir. Almanya'nın 2018 yılında Türkiye toplam ihracatındaki payı %9,6 olmuştur. 2017 yılında da %9,6'lık oranı kaydetmiştir. 2016 yılında ise Türkiye toplam ihracatındaki payı %9,8 olmuştur. İzleyen yıllarda Almanya'nın Türkiye toplam ihracatındaki yeri genellikle ilk sırada gelmektedir.

Birleşik krallık %6,6 oranla ikinci sırada gelmektedir. 2016 yılında bu oran %8,2 olmuşken, 2017 yılında düşüş yaşanarak %6,1 olmuştur. Fakat, sıralamada yine de ikinci sırada gelmiştir. İtalya 2018 yılında %5,0'lık oranla üçüncü sırada gelmiştir. Bir önceki yıldaki %5,4'lük orana göre yükseliş göstermiştir. Amerika Birleşik Devletleri ise 2017 yılında Türkiye toplam ihracatındaki payının %5,5 olmasıyla, en çok ihracat yapılan ülke sıralamasında üçüncü sırada gelmiştir. Fakat 2018 yılında %4,9 oranla sıralamada beşinci sıraya düşmüştür.

En çok ithalat yapılan ülkeler sıralamasında ilk sırada olan Rusya Federasyonu, en çok ithalat yapılan ülkeler sıralamasında %2,0'lik oranla 12'inci sırada geldiği görülmektedir. En çok ithalat yapılan ülkeler sıralamasında ikinci sırada olan Çin Halk Cumhuriyeti, yapılan ihracat değerine göre dizildiğinde ülke sıralamasında on altıncı sırada geldiği görülmektedir. 2018 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Türkiye toplam ihracatındaki payı %1,7 olmuştur. 2017 yılında bu oran %1,9 olarak kaydedilmiştir. 2016, 2015, 2014 yıllarında ayrı ayrı %1,6, %1,7 ve %1,8 olmuştur. Sadece 2013 yılında %2,4 olarak en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Fakat, izlediğimiz yıllarda Çin Halk Cumhuriyeti'nin Türkiye toplam ihracatındaki payı genellikle %2'lik oranın altında olmuştur.

Son sıralarda ise %1,4 ve %1,2'lik oranla on dokuzuncu ve yirminci olarak ayrı ayrı İran ve Yunanistan gelmektedir.

2.2.2. Türkiye Cumhuriyeti'ne en çok ithalat yapan ülkeler

Tablo 2.3. 2014-2017 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti'ne En Çok İthalat Yapılan 20 Ülke (Değer: Bin ABD \$)

Sıra	Ülke	2018	2017	2016	2015	2014
	Toplam	223 046 124	233 799 651	198 618 235	207 234 359	242 177 117
1	Rusya Federasyonu	21 989 015	19 514 094	15 162 386	20 401 757	25 288 597
2	Çin	20 719 063	23 370 620	25 441 433	24 873 457	24 918 224
3	Almanya	20 407 277	21 301 869	21 474 989	21 351 884	22 369 476
4	ABD	12 377 681	11 951 744	10 867 793	11 141 462	12 727 562
5	İtalya	10 154 486	11 304 715	10 218 387	10 639 042	12 055 972
6	Hindistan	7 535 612	6 216 639	5 757 246	5 613 515	6 898 577
7	Birleşik Krallık	7 446 033	6 548 620	5 320 237	5 541 277	5 932 227
8	Fransa	7 413 026	8 070 897	7 364 715	7 597 687	8 122 571
9	İran	6 931 258	7 492 104	4 699 777	6 096 254	9 833 290
10	Güney Kore	6 342 938	6 608 874	6 384 242	7 057 439	7 548 319
11	İspanya	5 492 455	6 372 911	5 679 305	5 588 524	6 075 843
12	Japonya	4 124 236	4 281 472	3 943 604	3 140 055	3 199 915
13	BAE	3 780 736	5 546 921	3 701 153	2 008 690	3 253 024
14	Belçika	3 571 445	3 728 941	3 200 764	3 146 936	3 863 892
15	Hollanda	3 304 581	3 747 619	3 000 336	2 914 359	3 517 164
16	Brezilya	3 257 706	2 544 928	1 788 012	1 792 241	1 728 745
17	Polonya	3 101 677	3 445 906	3 244 193	2 977 662	3 082 128
18	İsviçre	2 816 560	6 899 988	2 502 961	2 445 864	4 821 031
19	Çekya	2 650 328	2 828 107	2 561 652	2 218 334	2 420 199
20	Ukrayna	2 645 555	2 817 133	2 547 636	3 448 171	4 242 612
	Diğerleri	66 984 456	69 205 549	53 757 413	57 239 750	70 277 748
Ülke sıralaması; 2018 yılına göre yapılmıştır.						

Kaynakça: Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
(11 Nisan2019)¹⁴⁶

Yukarıdaki tablo 3.3'te, 2014-2018 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti'nden en çok ithalat yapılan 20 ülke sıralaması verilmektedir. 2018 yılındaki verilere baktığımızda Türkiye Cumhuriyeti'ne en çok ithalat yapan ülkeler sıralamasında Rusya Federasyonu ilk sırada gelmektedir. Ardından, Çin Halk Cumhuriyeti ikinci sırada gelmektedir.

¹⁴⁶Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
(11 Nisan2019)

İlk sırada gelen Rusya Federasyonu'nun 2018 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam ithalatındaki payı %9,9 olmuştur. 2017 yılında ise %8,3 olarak, %9,1 orana sahip olan Almanya'nın ardından üçüncü sırada gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin 2018 yılındaki Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam ithalatındaki payı %5,5 olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam ithalatındaki payı izlediğimiz yıllarda genellikle dördüncü sırada gelmektedir.

2018 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam ithalatındaki payı %9,3 olmuştur. 2017 yılında ise toplam ithalatındaki payı %10,0 olarak kaydedilmiştir. Dolayısıyla, Çin Halk Cumhuriyeti 2017 yılında, Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam ithalatındaki en yüksek orana sahip olarak, ilk sıraya geçmiştir. 2016 ve 2015 yıllarında ise Çin Halk Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam ithalatındaki payı daha yüksek olmuştur. 2016 ve 2015 yılında ayrı ayrı %12,8 ve %12,0 olarak yüksek çizgiye ulaşmıştır. 2014 yılında bu oran %10,3 olarak, yüzde onluk çizgiyi aşmıştır.

Beşinci ve altıncı sırada İtalya ve Hindistan gelmektedir. Yedi ve sekizinci sırada gelen Birleşik Krallığı'n toplam ithalattaki payı %3,3 olarak benzerlik göstermiştir. Ardından, İran %3,1'lik oranla dokuzuncu sırada, Güney Kore %2,8'lik oranla onuncu sırada gelmektedir. Son sıralarda gelen Çekya ve Ukrayna'nın da Türkiye Cumhuriyeti'nin toplam ithalatındaki payı %1,2 olarak benzerlik göstermiştir.

2.2.3. Türkiye'nin ÇHC'ye ihracatındaki ana ürünler

Tablo 2.4. Türkiye'nin ÇHC'ye ihracatındaki ana ürünleri (2017 Yılı) (Birim: Milyon Dolar)

HS Kodu	Ürün Kategorisi	2017 Yılı	Geçen Yılın Aynı Döneminde	Yıllık Oranı %	Oranı %
Bölüm	Toplam değer	2,938	2,327	26.3	100.0
25	Tuz; sülfür, toprak ve taş, kireç ve çimento	1,080	840	28.5	36.7
26	Mineralli kum, cüruf ve kül	596	485	22.8	20.3
28	İnorganik kimyasallar, değerli metaller ve diğer bileşikler	228	159	43.6	7.8
84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler ve parçalar	177	129	36.9	6.0
73	Çelik ürünleri	63	42	48.1	2.1
90	Optik, kamera, tıbbi ekipman ve aksesuarlar	55	46	18.7	1.9
20	Sebzeler, meyveler vb. Veya diğer bitki parçaları	50	27	84.1	1.7
51	Yün gibi hayvan kılları, at kılları ve dokuma kumaşlar	44	16	181.8	1.5
61	Örme veya tığ işi giyim ve aksesuarlar	39	33	18.3	1.3
32	Daldırma; renklendirici malzeme, boya; mürekkep vb.	39	36	8.3	1.3
52	Pamuk	37	41	-8.6	1.3
75	Nikel ve ürünleri	34	14	141.4	1.2
40	Kauçuk ve ürünleri	34	25	36.4	1.1
15	Hayvansal ve bitkisel yağ, yağ, balmumu; rafine yemeklik yağ	31	22	39.0	1.1
85	Motor, elektrik, ses ve video ekipmanı ve aksesuarları	29	28	4.8	1.0
39	Plastik ve ürünleri	29	25	13.1	1.0
08	Yenilebilir meyveler ve kuruyemiş; kavun gibi meyvelerin kabukları	27	21	33.0	0.9
55	Kimyasal elyaf	25	25	1.4	0.9
48	Kağıt ve karton; kağıt hamuru, kağıt veya karton ürünleri	24	1	3,266.9	0.8
29	Organik kimyasallar	22	13	65.1	0.8
62	Örme veya tığ işi olmayan giysiler ve aksesuarlar	22	21	6.8	0.8
57	Halı ve tekstil malzemeleri için diğer döşeme ürünleri	21	25	-13.2	0.7

Tablo 2.4. (Devamı) Türkiye'nin ÇHC'ye ihracatındaki ana ürünleri (2017 Yılı) (Birim: Milyon Dolar)

43	Kürk, suni kürk ve ürünleri	17	21	-17.3	0.6
71	Mücevherler, değerli metaller ve ürünler, taklit mücevherler, madeni paralar	16	2	579.9	0.6
94	Mobilya, yatak vb. Lambalar;	16	9	86.4	0.6
68	Mineral malzeme ürünleri	15	13	21.3	0.5
72	Demir ve çelik	14	42	-66.8	0.5
41	Ham deri (kürk hariç) ve deri	13	15	-14.4	0.4
11	Endüstriyel ürünlerin frezelenmesi; malt, nişasta vb.	13	12	9.3	0.4
87	Demiryolu taşıtları hariç taşıtlar ve aksesuarları	12	11	12.5	0.4
	Yukarıdakilerin toplamı	2,824	2,198	28.4	96.1

Kaynakça: Ülke Raporu

https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57971¹⁴⁷

Yukarıdaki tabloda Türkiye'nin ÇHC'ye ihracatındaki ana ürünleri verilmektedir. 2017 yılında Türkiye'den Çin Halk Cumhuriyeti'ne yapılan toplam ihracatın toplam 2938 milyon dolar olduğu görülmektedir. Tuz, sülfür, toprak ve taş; kireç ve çimento türündeki ürünlerin ihracatı 1080 milyon dolar olarak ana ihracat ürünler kategorisindeki en yüksek ihracat değerine sahip olmuştur. Toplam ihracattaki oranı ise %36,7 olmuştur. Ardından, Mineralli kum, cüruf ve kül %20,3 oranla ikinci sırada gelmektedir. İhracat değeri 596 milyon dolar olarak, geçen yılın aynı dönemindeki ihracat değerine göre artış göstermiştir. İnorganik kimyasallar, değerli metaller ve diğer bileşikler 228 milyon dolar satış değeriyle üçüncü sırada gelmektedir. İhracat ürünler içindeki payı %7,8 olmuştur. Nükleer reaktörler, kazanlar, makinalar ve parçalarda %6 ithalat oranıyla ve 177 milyon dolar ihracat değeriyle ana ürünler listesinde önemli yer almaktadır.

Çelik ürünleri, Optik, kamera, tıbbi ekipman ve aksesuarlar, Sebzeler, meyveler vb. Veya diğer bitki parçaları ayrı ayrı 63 milyon dolar, 55 milyon dolar ve 50 milyon

¹⁴⁷Ülke Raporu https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57971 (05-07-2019)

dolar ihracat değeriyle sıralama listesinde yer almaktadır. Toplam ihracattaki payı ise, ayrı ayrı %2,1, %1,9, %1,7 olarak birbirini izleyen oranlarda gelmektedir.

Pamuk 37 milyon dolar ihracat değeri yaratmıştır. Toplam ihracat oranındaki payı ise %1,3 olmuştur. Fakat, 2017 yılındaki ihracat oranında geçen yılın aynı dönemdeki ihracat değerine göre %8,6 oranda düşüş görülmüştür. Nikel ve ürünlerinde ise, geçen yılın aynı dönemdeki ihracat değerine göre %141,4 oranda artış olmuştur. Dolayısıyla, 34 milyon dolar değerinde ihracat değeri yaratarak, toplam ihracatın %1,2 oranına sahip olmuştur.

Halı ve tekstil malzemeleri için diğer döşeme ürünlerinde geçen yıl aynı dönemdeki ihracat değerine göre %13,2 düşüş yaşanmıştır. Kürk, suni kürk ve ürünlerinde de %17,3 oranda düşüş olmuştur. Toplan ihracatın sadece %0,6 oranına sahip olmuştur.

Mücevherler, değerli metaller ve ürünler, taklit mücevherler, madeni paralarda çok büyük artış görülmüştür. Geçen yılın aynı dönemdekinden %579,9 artış yaşanarak, ihracat değeri 16 milyon dolar değerine ulaşılmıştır. Ve toplam ihracatın %0,6 oranını teşkil etmiştir.

Demir ve çelik ürünlerin ihracatında da çok büyük oranda düşüş yaşanmıştır. Geçen yılın aynı dönemine göre ihracatın düşüş oranı %66,8 olmuştur. Ve ihracat değeri sadece 14 milyon dolar olmuştur. Toplam ihracattaki payı ise %0,5 oranda olmuştur.

2.2.4. Türkiye'nin ÇHC'den ithalatındaki ana ürünler

Tablo 2.5. Türkiye'nin ÇHC'den ithalatındaki ana ürünleri (2017 Yılı) (Birim: Milyon Dolar)

HS Kodu	Ürün Kategorisi	2017 Yıl	Geçen Yılın Aynı Döneminde	Yıllık Oranı %	Oranı %
Bölüm	Toplam değer	23,409	25,435	-8.0	100.0
85	Motor, elektrik, ses ve video ekipmanı ve aksesuarları	6,901	8,586	-19.6	29.5
84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler ve parçalar	5,069	5,721	-11.4	21.7
29	Organik kimyasallar	947	742	27.7	4.0
39	Plastik ve ürünleri	929	831	11.8	4.0

Tablo 2.5. (Devamı) Türkiye'nin ÇHC'den ithalatındaki ana ürünleri (2017 Yılı) (Birim: Milyon Dolar)

90	Optik, kamera, tıbbi ekipman ve aksesuarlar	725	598	21.2	3.1
54	Kimyasal lif filament	705	635	11.0	3.0
87	Taşıtlar ve aksesuarları, demiryolu taşıtları hariç	654	620	5.6	2.8
72	Demir ve çelik	654	887	-26.3	2.8
73	Çelik ürünleri	585	704	-16.9	2.5
95	Oyuncaklar, oyunlar veya spor malzemeleri ve aksesuarları	504	502	0.4	2.2
62	Örme veya tığ işi olmayan giysiler ve aksesuarlar	337	512	-34.2	1.4
94	Mobilya, yatak vb. Lambalar;	282	320	-12.1	1.2
48	Kağıt ve karton; kağıt hamuru, kağıt veya karton ürünleri	276	343	-19.5	1.2
32	Daldırma, renklendirme malzemeleri, boya, mürekkep vb.	275	207	32.9	1.2
60	Örme kumaş ve tığ işi kumaş	263	236	11.4	1.1
55	Kimyasal elyaf	255	280	-8.7	1.1
64	ayakkabı, tozluk ve benzerleri ve parçaları	253	302	-16.2	1.1
96	Çeşitli ürünler	207	198	4.4	0.9
70	Cam ve ürünleri	186	202	-8.2	0.8
61	Örme veya tığ işi giyim ve aksesuar	174	208	-16.4	0.7
28	İnorganik kimyasallar, değerli metaller gibi bileşikler	172	155	11.1	0.7
76	Alüminyum ve ürünleri	167	145	15.7	0.7
69	Seramik ürünler	167	195	-14.5	0.7
89	Gemi ve yüzer yapı	160	6	2,758.7	0.7
83	Baz metal çeşitli ürünler	146	134	9.0	0.6
86	Demiryolu aracı; parça cihazı, sinyal ekipmanı	146	45	220.8	0.6
59	Daldırma, torbalama veya laminat kumaş; endüstriyel tekstil ürünleri	139	125	11.3	0.6
38	Çeşitli kimyasal ürünler	135	119	14.1	0.6
91	Saatler ve parçaları	128	119	8.2	0.6
82	Baz metal kaplar, çatal, sofrta takımları ve parçalar	123	114	7.8	0.5
	Yukarıdakilerin toplamı	21,664	23,788	-8.9	92.5

Kaynakça: Ülke Raporu

https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57972¹⁴⁸

¹⁴⁸Ülke Raporu https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57972

Yukarıdaki tabloda, 2017 yılında Türkiye'nin Çin Halk Cumhuriyeti'nden ithalatındaki toplam ithalat değeri 23409 milyon dolar olduğu görülmektedir.

İthalat edilen ana ürünler kategorisinde motor, elektrik, ses ve video ekipmanı ve aksesuarları 6901 milyon dolar olarak ilk sırada gelmektedir. Toplam ithalatta en yüksek %29,5 orana sahip olmaktadır. Fakat geçen yılın aynı dönemiyle karşılaştığımızda, %19,5 oranda düşüş yaşandığını görülmektedir. Nükleer reaktörler, kazanlar, makinalar ve parçalar 5067 milyon dolar değer olmakla en fazla ithalat edilen ürünler sıralamasında ikinci sırada gelmektedir. Ve toplam ihracatta %21,7 orana sahip olmuştur. Fakat, geçen yılın aynı dönemiyle karşılaştığımızda, %11,4 oranda düşüş yaşandığını görülmektedir.

Organik kimyasallar ve plastik ve ürünleri ayrı ayrı 947 milyon dolar,929 ithalat değeri yaratmıştır. İkisi de toplam ihracat listesinde %4 oranla gelmektedir. Ardından, Örme veya tığ işi olmayan giysiler ve aksesuarlar 337 milyon dolar ithalat değerinde olmuştur. Fakat geçen yılki aynı dönemdeki değerle karşılaştırma yapıldığında %34,2 oranda düşüş olduğu görülmektedir.

Mobilya, yatak vb. Lambalarda ve Kâğıt ve karton; kâğıt hamuru, kâğıt veya karton ürünleri ithalat oranında, geçen yılki aynı dönemdeki değerle karşılaştırma yapıldığında ayrı ayrı %12,1 ve %19,5 oranda düşüş yaşanmıştır. İkisi de toplam ihracat listesinde %1,2 orana sahip olmaktadır. Daldırma, renklendirme malzemeleri, boya, mürekkep vb. de ise geçen yılki aynı dönemdeki değerle karşılaştırma yapıldığında %32,9 artış görülmüştür. Ve 275 milyon dolar ithalat değerinde olmuştur. Aynı zamanda toplam ihracat listesinde %1,2 orana sahip olmaktadır.

Gemi ve yüzer yapı ürünleri ithalatında da çok büyük artış görülmüştür. Geçen yılki aynı dönemdeki değerle karşılaştırma yapıldığında %2758,7 oranda yükselme görülmektedir. Ve ithalat değeri 160 milyon değerinde olmuştur. Aynı zamanda toplam ihracat listesinde %0,7 orana sahip olmaktadır.

Demiryolu aracı; parça cihazı, sinyal ekipmanın ithalat oranında da yükselişler olmuştur. Geçen yılın aynı dönemdeki değerle karşılaştırma yapıldığında %220,8 oranda

yükselme görülmektedir. Bu dönemde ithalat değeri 146 milyon değerinde olmuştur. Aynı zamanda toplam ihracat listesinde %0,6 orana sahip olmaktadır.

2.3. Türkiye Ticaret Dengesinin Analizinde ÇHC'nin Önemi

2017 yılında, Türkiye ticaret dengesinin analizinde başlıca açık kaynağı olan ülkeler sırasında Çin Halk Cumhuriyeti ilk sırada yer almaktadır. Önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, cari açık oranında %11,4 düşüş yaşanmasına rağmen, yine de Türkiye ticaret dengesinde meydana gelen dengesizliğin başlıca kaynağı olarak ilk sırada yer almaya devam etmektedir. Dolayısıyla, Çin Halk Cumhuriyeti Türkiye'nin en önemli ticari ortaklarından biri olduğu görülmektedir. Ardından, Rusya Federasyonu başlıca açık kaynağı olan ülkeler sırasında ikinci sırada gelmektedir. Önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, cari açık oranı %22,5 artmış durumdadır. Üçüncü sırada ise Almanya yer almaktadır.

Uzak doğu ülkeleri olan, Güney Kore ve Japonya da 2017 yılında başlıca açık kaynağı olan ülkeler listesinde yer almaktadır. Dördüncü sırada gelen Güney Kore önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, cari açık oranı %2,8 oranda artmış durumdadır. Japonya ise sekizinci sıradan yer almaktadır. Önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, cari açık oranı %7,9 oranda artmış durumdadır

Amerika Birleşik Devletleri dokuzuncu sıradan yer almaktadır. Fakat, bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, cari açık oranında %21,9 oranda düşüş yaşanmıştır.

Türkiye ticaret dengesinin dengesizliğinin başlıca fazla kaynağına baktığımızda, Irak ilk sırada gelmektedir. Bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %10,9 oranda artış olmuştur. İkinci sırada ise Birleşik Arap Emirlikleri yer almaktadır. Bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %113,3 oranda çok büyük artış olmuştur. Birleşik Krallık üçüncü

sırada yer almaktadır. Fakat, bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %52,1 oranda düşüş olmuştur.¹⁴⁹

Tablo 2.6. Türkiye ticaret dengesinin dengesizliğinin başlıca kaynağı(2018) (Birim: Milyon Dolar)

Ülkeler	2018 Yılı	Geçen Yılın Aynı Döneminde	Oran %
Toplam değer	-54972	-77140	-28.7
Başlıca Açık Kaynağı			
Rusya Federasyonu	-18585	-16838	10.4
Çin Halk Cumhuriyeti	-17793	-20470	-13.1
Diğer ülkeler	-11042	-8240	34.0
Hindistan	-6410	-5467	17.3
Güney Kore	-5415	-6030	-10.2
İran	-4546	-4237	7.3
Almanya	-4253	-6201	-31.4
Amerika Birleşik Devletleri	-4066	-3327	22.2
Japonya	-3641	-3875	-6.0
Brezilya	-2758	-2171	27.0
Başlıca Fazla Kaynağı			
Irak	6929	7535	-8.1
İngiltere	3680	3047	20.8
İspanya	2218	-81	-
İsrail	2187	1909	15.0
Hollanda	1474	112	1218.2

Kaynakça: Ülke raporu

https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=63081¹⁵⁰

Tablo 2.6’de, 2018 yılında Türkiye ticaret dengesinin dengesizliğinin başlıca kaynağı olan ülkelerin listesi verilmiştir. Başlıca açık kaynağı olan ülkeler içinde Rusya Federasyonu ilk sırada gelmektedir. Ve geçen yılın aynı dönemine göre cari açık oranında %10,4 artış göstermiştir. Ve 2017 yılındaki ikinci sıradan 2018 yılında ki birinci sıraya yükselmiştir.

¹⁴⁹Ülke Raporu https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57964 07-08-2019

¹⁵⁰Ülke raporu https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=63081 12-12-2019

2017 yılında başlıca cari açık kaynağı olan ülkeler sırasında ilk sırada gelen Çin Halk Cumhuriyeti,2018 yılında ikinci sırada gelmektedir. Aynı zamanda cari açık verme oranında %13,1 düşüş yaşanmıştır. Hindistan'ın cari açık verme oranında ise bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %17,3 oranda yükseliş olmuştur.

Uzak doğu ülkelerinden Güney Kore ve Japonya'da 2018 yılında da başlıca açık kaynağı olan ülkeler listesinde yer almaktadır. Fakat, Güney Kore'nin cari açık verme oranında bir önceki yılın aynı dönemindeki değerlere karşılaştırıldığında %10,2 oranda düşüş olduğu görülmektedir. Japonya'nın ise cari açık verme oranında bir önceki yılın aynı dönemindeki değerlere karşılaştırıldığında %6,0 oranda düşüş olduğu görülmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri geçen yılın aynı dönemine göre cari açık oranında %22,2 artış göstermiştir. Ve başlıca açık kaynağı olan ülkeler listesinde sekizinci sırada gelmektedir. Brezilya'da başlıca açık kaynağı olan ülkeler listesinden yer almaktadır ve cari açık verme oranında bir önceki yılın aynı dönemindeki değerlere karşılaştırıldığında %27,0 oranda yükseliş olduğu görülmektedir.

Türkiye ticaret dengesinin dengesizliğinin 2018 yılında ki başlıca fazla kaynağına baktığımızda, Irak ilk sırada gelmektedir. 2017 yılında ki ilk sırasını devam etmesine rağmen, bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %8,1 oranda düşüş olmuştur.

İkinci sırada ise İngiltere gelmektedir. Bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %20,8 oranda artış olmuştur. Üçüncü sırada ise İspanya yer almaktadır. Dördüncü sırada ise İsrail gelmektedir. Bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %15,0 oranda artış olmuştur. Beşinci sırada Hollanda yer almaktadır. Bir önceki yılın aynı dönemindeki değerle karşılaştırıldığında %1218,2 oranda çok büyük artış olmuştur. Dolayısıyla, Türkiye ticaret dengesinin dengesizliğinin 2018 yılında ki başlıca fazla kaynağına olan ülkeler listesinde ilk beş ülke içinden yer almayı elde etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE -ÇİN HALK CUMHURİYETİ İLİKLİLERİNDE BİR KUŞAK BİR YOL PROJESİ

3. DÜNYADA GEÇERLİ OLAN TİCARET POLİTİKALARI

Küresel dış ticarete doğru olan dış politikalar önemli rol oynamaktadır. Ülkeler zaman zaman kendi ulusal ekonomik durumuna göre farklı dış ticaret politikalarını izlemektedir. Aşağıda, Günümüzde kullanılmakta olan bazı dış ticaret politikalarından bahsedilecektir.

3.1. Doğu Asya Tipi Ticaret Politikası

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Doğu Asya ülkelerinde veya bölgelerinde başlangıçta kurulan sistem ise hükümet tarafından kontrol edilen bir ekonomi sistemidir. İçeriği aşağıdadır:

1) geliştirme stratejisinde, endüstriyel kalkınma yolunu seçmiştir. Yani alternatif ithal sanayilerin gelişmesiyle ekonomik yapı iyileştirilir ve hükümet bir ülkenin ekonomik stratejik hedeflerini belirler. Yerli genç endüstrileri korumak için ticaret korumacılığını uygulamak ve sanayi kalkınmasını desteklemek için döviz için gerekli ithalatı oluşturmak üzere tarımda çeşitlendirilmiş operasyonlar geliştirmektedir.

Bunun, iç ve dış ekonomilerde hükümetin rolünü tam olarak yerine getiren, devlet tarafından kontrol edilen bir ekonomik operasyon mekanizması olduğu görülebilir. Bununla ilgili olarak, piyasa mekanizmasının etkisi azdır.

2) Hükümet güçleri aracılığıyla ilk sanayileşme, devlete ait sanayilerin kurulması, devlete ait sanayilerin ulusal ekonomide lider konumunun kurulması ve tarımsal kaynakların yeniden tahsisidir. (Toprak reformu vb.)

3) Etkili bir ulusal ekonomik plan oluşturmaktır.

4) Alternatif ithalat sektörleri için yüksek derecede koruma uygulayıp ve insan gücü, malzeme ve finansal kaynakların alternatif ithalat sektörlerinde nispeten yoğunlaşmasını sağlamak için devletin ekonomik merkezileştirmesini kullanılır. Faiz kontrolü ve fiyat kontrolü uygulanır. Özellikle tarım sektöründe büyük miktarda kârın alternatif sanayi sektörüne aktarılmasını sağlamak için tarımsal ürün fiyatlarının kontrolü yapmıştır. Öylelikle, Merkezi sermaye birikimi ve ekonomik kalkınmayı sağlamaktır.¹⁵¹ (Li Yaxiong,2008)

Hükümet tarafından kontrol edilen ekonomi, hükümet tarafından tekelleştirilen sanayi sektörünün üretim ve pazarını oluşturmuştur. Bu çeşitli ülkelerde ekonomik yapı ve sanayileşmenin iyileştirilmesi için bir ön temel oluşturmuştur. Bununla birlikte, ekonomik kalkınmada, eksiklikleri giderek daha belirgin hale gelmiştir. Örneğin: devlete ait sanayilerin verimliliğinin eksikliği, devlet finansmanı üzerinde ağır bir yük oluşturmuştur ve özel sermayenin yurtiçi ve yurtdışında sanayileşmedeki rolü seferber edilmemiştir. Bu nedenle, ulusal güçler ve güçlü ulusal müdahale yoluyla ekonomik kalkınmada istenen hedefe ulaşmak zordur.

Bu nedenle, Doğu Asya ülkeleri veya bölgeleri, özel sermayeyi sanayiye geliştirmeye, yani hükümetin ekonomik kontrolünü gevşetmeye, bağımsız piyasa oyuncularını yetiştirmeye ve piyasa mekanizmasına biraz yer vermeye teşvik eden bazı liberal ekonomik politikalar benimsemeye başlamıştır. Fakat, ekonomik kalkınma stratejilerinde seçenekleri üzerine büyük değişikliklerde bulunmamıştır.

İthal sanayilerin gelişimi, geçmişteki tek bir türlü ekonomik yapıyı değiştirmiştir. Başlangıç sanayi temelini kurmuş ve daha mükemmel bir sanayi sektörü sistemine sahip olmuştur. Hükümetin politikalarının desteğiyle özel sermayenin coşkusu harekete geçirildi doğrudan pazar rekabeti ile karşı karşıya kalabilecek bazı sanayi grupları meydana gelmiştir. İç arz ve talep sistemi kademeli olarak tamamlanmakta ve iç pazar aktif hale gelmiştir. Fakat, hükümet tarafından kontrol edilen piyasa ekonomisi sistemi yavaş yavaş oluştuktan sonra, sistemin bazı eksiklikleri ortaya çıkmaya başlıyor.

¹⁵¹Li Yaxiong (2008), Gelişim sosyolojisi, Huazhong Normal Üniversite Yayınları, 08-2008

Dolayısıyla, Doğu Asya'nın gelişmekte olan ülkeleri veya bölgeleri, hükümet kontrolündeki bir ekonomiden hükümet tarafından yönetilen bir ekonomiye geçmeye başlamıştır. Yani, hükümetin öncü rolünün ve piyasa mekanizmasının rolünün birleşimidir. Hükümet tarafından yönetilen sözde, hükümet müdahalesinin yoğunluğu baskın türden daha zayıftır, ancak gelişmiş Batı ülkelerinde seçici müdahalenin yoğunluğundan daha fazladır. Pazarın serbestleştirilmesi ve uluslararasılaşma büyük ölçüde artırılmıştır.¹⁵²(Xu Ping,2011)

1980'lerin sonunda ve 1990'ların başında, insanlara bilinmiş olan Doğu Asya mucizesi ortaya çıkmıştır. Yurtdışı yatırımların desteklemesiyle, Doğu Asya'daki gelişmekte olan ülkeler ve bölgeler, dünya pazar sistemini kullanarak, iç pazarların ve kaynakların yetersizliğinin kısıtlamalarının üstesinden gelmiştir. Sürekli yüksek ekonomik büyümeyi sağlamıştır.

Genel ulusal güç ve uluslararası ekonomik durumları önemli ölçüde artmıştır. Tayland 1987'den 1993'e kadar olan sadece 7 yıl süreç içinde üretim değerini iki katına çıkartmıştır. Kişi başına düşen GSYİH 810 dolardan 1980 dolara yükselmiştir. Fakat, enflasyon oranı %6'yı geçmemiştir. Sürekli yüksek büyüme ve düşük enflasyon Doğu Asya ülkelerini veya bölgelerini yüksek derecede serbest ekonomik girişimler başlatmaya itmiştir. Temel önlemler finansal serbestleşme ve uluslararasılaşmadır. Yani, hükümetin finans sektörünün korunması ve müdahalesinin tamamen serbestleştirilmesi, iç tasarrufların ve yabancı fonların tam seferberliği yoluyla finansal ilerleme ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamaktır. Bu politikaların içeriği; finansal kontrolün gevşetilmesi, mevduat ve kredilerin serbestleştirilmesi, yurtiçinde ve yurtdışında fonların serbest dolaşımı ve bankaların ve diğer finansal kurumların rezervlerinin azaltılmasıdır.¹⁵³(He Zili,2007)

Japonya'nın son derece başarılı olduğu öne sürülecektir. Ama bu başarıyı, serbest ticaret yandaşlarının yapmaya çalıştığı gibi, geleneksel serbest ticaretin bir zaferi olarak

¹⁵²Xu Ping, Zhang Xiaohu, Liu Shouxu (2011), Gelişmekte olan pazar ülkelerinin sisteme entegrasyonu hala bir zorluktur, Changchun Yayinevi,01-2011

¹⁵³He Zili(2007), Karşılaştırmalı Kurumsal Ekonomi, Yükseköğretim Yayınlar,11-2007.

açıklamak da mümkün değildir. Özellikle Dünya Bankası'nın Doğu Asya Mucizesi başlıklı raporundan sonra, artık bu başarının temelinde yatanları daha iyi bilebiliyoruz.

Dünya Bankası, Doğu Asya'nın sekiz süper yıldızını; Japonya, Güney Kore, Hong Kong, Tayvan, Singapur, Malezya, Tayland ve Endonezya'yı incelemiştir.

Doğu Asya mucizesinin sekiz ülkesi de işleri kendi tarzlarında ve farklı yollardan yürütmektedir. Ama hepsi aynı iki politikayı izlemektedir: Birincisi, içeride parasal istikrarın temellerini pekiştirerek, eğitilmiş bir işgücü yetiştirerek ve tasarruf oranlarını yükselterek doğru ekonomik iklimi yaratmak; İkincisi ise, dünya ekonomisinde performans göstermeyi ekonomi ve firma politikasının birinci önceliği haline getirmektir.¹⁵⁴(Erol KUTLU,2014)

3.2. Serbest Dış Ticaret Politikası

Serbest ticaret politikası, devletin ithalat ve ihracat ticaretine müdahale etmediği ve serbestçe rekabet etmesine izin verdiği anlamına gelir. Çeşitli serbest ticaret politikaları vardır: tek taraflı, iki taraflı ve çok taraflıdır.¹⁵⁵(Guo Yi,2008)

Serbest ticaret politikalarının uygulanması, tarifelerin, vergiye tabi malların ve tarife dışı engellerin azaltılması ve ortadan kaldırılmasını olarak kendini gösterir. Serbest ticaret politikası kapitalizmin kurulmasıyla ortaya çıktı ve kapitalizmin gelişmesiyle birlikte gelişmiştir. Bazen güçlü bazen zayıf etkide bulunur. Fakat, mutlak serbest ticaret politikası yoktur.

Serbest ticaret politikaları sermayenin genişletilmesine yöneliktir. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, sermaye uluslararasılaşması ve ekonomik küreselleşmenin gelişmesiyle birlikte serbest ticaret politikaları yaygınlaşmıştır. 19. yüzyıldaki sanayi devriminden sonra, İngiltere ekonomisinin rekabet gücü büyük ölçüde artmıştır. Piyasayı genişletmek i, yüksek kazanç elde etmek için, İngiltere merkezli uluslararası bir iş bölümü oluşturarak, tek taraflı bir serbest ticaret politikası uygulamıştır. 20. yüzyılın başlarında,

¹⁵⁴Erol KUTLU, Dünya ekonomisi, Sözkese Matbaacılık baskısı. 2014 ANKARA, s:119-123

¹⁵⁵Guo Yi (2008), Pazarlama İlkeleri, Elektronik Sanayi Basını,2008

İngiliz ekonomik rekabetçiliğinin azalması ve Büyük Krizin ortaya çıkmasıyla birlikte serbest ticaret politikalarının yerini koruma ticaret politikaları almıştır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD ekonomide dev bir güç haline gelmiştir. Dışsal olarak genişlemek için ABD, II. Dünya Savaşı öncesi uygulamış olduğu ticaret korumacılığından serbest ticaret politikasına geçilmiş ve Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması'nın kurulmasını desteklemiştir. Böylece ticaretin serbestleştirilmesini desteklemiştir. Tek taraflı serbest ticaret politikasını çok taraflı serbest ticaret politikasına dönüştürmüştür.¹⁵⁶

Sermaye uluslararasılaşması ve ekonomik küreselleşmenin gelişmesiyle, 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulması, 1948'de yürürlüğe giren Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın yerini alarak, çok taraflı serbest ticaret politikalarını güçlendirmiştir. Dünya Ticaret Örgütü'nün kuruluşundan bu yana, ticaretin serbestleştirilmesi dünya ticaret politikasının ana akımı haline gelmiştir. Genel olarak, DTÖ üyelerinin ekonomik ve ticari gelişimini ve piyasa ekonomisi sisteminin iyileştirilmesini teşvik etmektedir.

3.3. Dış Ticarete Korumacılık Politikası

Ticari korumacılık, yerli ürünleri iç pazardaki yabancı ürünlerden rekabete karşı korumak için dış ticarete ithalatın sınırlandırılması ve uluslararası rekabet edebilirliklerini artırmak için yerli ürünlere çeşitli tercihli muamelelerin sağlanması önerisini ve politikasını ifade etmektedir.

Ticaret korumacılığı aşağıdaki özelliklere sahiptir: ① Temel koruma araçları tarifelerden tarife dışı önlemlere kaydırılmıştır. Uluslararası ticaret ve tarifeler müzakerelerinde bir dizi karar oluşturularak genel tarifeler büyük ölçüde azalmıştır. Bu yüzden, ülkeler korumacı politikaları teşvik etmek için tarife dışı önlemlere yöneldiler. ② Koruma politikası gittikçe daha fazla hedef ürünler kategorisine yönelik olmuştur. Örneğin, endüstriyel ürünler üzerindeki kısıtlamalar azaltılır ve düşürülür, ancak tarım

¹⁵⁶[https://baike.baidu.com/item/%E8%87%AA%E7%94%B1%E8%B4%B8%E6%98%93%E6%94%BF%E7%AD%96#ref \[1\] 462871](https://baike.baidu.com/item/%E8%87%AA%E7%94%B1%E8%B4%B8%E6%98%93%E6%94%BF%E7%AD%96#ref [1] 462871) 09-01-2020

ürünlerinin korunması nadiren gevşetilir. Endüstriyel ürünlerdeki farklı mallar üzerindeki kısıtlamalar da çok farklıdır. ③ Koruma politikasının hedeflediği ülke ve bölgelerin farklı kategorilere ayrılması güçlendirilmiştir. Genel olarak konuşursak, bir ülke doğrudan ve güçlü rakiplerine karşı korumacı politikalarını her zaman güçlendirirken, diğer ülkeleri de uygun şekilde rahatlatır.

Genel olarak, ticaretten korunma önlemleri, ihracata yönelik teşvik tedbirleri ve ithalat kısıtlama tedbirleri olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır.¹⁵⁷

Kapitalist üretim tarzına hazırlık döneminde, kapitalist para sermayesinin gelişimini biriktirmek için Batı Avrupa ülkelerinde merkantilizm hakimdi ve zorunlu ticaret koruması uygulanmıştır. Kapitalizmde serbest rekabet döneminde, İngiliz Sanayi Devrimi'nden sonra, ekonomik güç ve rekabet gücü büyük ölçüde artmıştır, Merkantilistten serbest ticarete yönelmiştir.

Fakat, ekonomik olarak gelişmiş ABD ve Almanya genç endüstrilerini korumak için ticaret koruması uygulamıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, ulusal ekonomiyi geliştirmek için çoğu gelişmekte olan ülke ticaret koruma politikaları uygulamıştır.

1973-1975 petrol krizi, Gelişmiş Ülkelerde ekonomik kalkınma hızını etkilemiştir ve ekonomik krize sebep olup, yeni ticaret korumacılığı tüm dünyaya yaymıştır.

1980'lerden sonra, Ekonomik küreselleşmenin etkisi altında, Serbest ticaret politikası yine ana akım haline gelmiştir. Bununla birlikte, çeşitli ülkelerin ekonomik kalkınmalarındaki dengesizlikler nedeniyle, zaman zaman çeşitli ticaret korumacılığı biçimleri ortaya çıkmıştır. 1980'lerden sonra, ekonomik küreselleşme ve uluslararası ticaretin genişlemesi ile hem ticaretin serbestleştirilmesi hem de ticaret koruması, mal alanından sermaye, hizmet ve fikir mülkiyetine kadar uzanmıştır. Ticaret korumacılık önlemlerinin uluslararası ticaret üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için, 1947'de GATT ve 1995'te kurulan Dünya Ticaret Örgütü'ne dayanarak, ticaretin serbestleştirilmesi

¹⁵⁷Sun Liya (2010), Ticari Korumacılık Önlemlerinin Etki Analizi — Ekonomik İlkeler Perspektifine Dayalı, Modern iş endüstrisi yayını,02-2010

mallar alanından ticaretle ilgili hizmetler ve yatırım alanına kadar genişletilmiştir.¹⁵⁸ (Xue Rongjiu, 2009)

Aynı zamanda, çok taraflı ticaret müzakereleri ve anlaşmaları ile uluslararası ticaretin ayrımcılık ve haksız ticaret ile gelişimini etkileyen tedbirler ve önlemler kaldırılmış, ticaretle ilgili fikri mülkiyet sistemi de güçlendirilmiştir. Dolayısıyla, mutlak serbest ticaret ya da koruma özgürlüğü yoktur. Ticaret koruması söz konusu olduğunda, Dünya Ticaret Örgütü uygunsuz ticaret korumasına karşıdır, uygun ticaret koruma önlemlerinin kullanılmasına izin verir. Örneğin, gelişmekte olan ülkelerdeki üyelerin gelişmiş ülkelerdeki üyelere göre serbestleştirilmesine daha az izin verir. Üyelerin, sektör rekabetçiliğine göre ithalat tarife oranlarını belirlemelerine ve hizmet endüstrisinin açılış derecesini belirlemelerine izin verir. Üyelerin, ekolojik çevreyi korumak ve ulusal sağlık ve güvenliği korumak için ithal ürünler üzerinde teknik standartlar ve güvenlik gereksinimleri belirlemelerine izin verir. Özel koşullar altında, üyelerin istisnalar, muafiyetler almalarına ve kendilerini koruma önlemlerini almalarına izin verilir vb.

3.4. “Bir Kuşak Bir Yol” Projesi Girişimi

Eylül 2013 ve Ekim 2013’de, Başkan Xi Jinping’in Kazakistan ve Endonezya ziyareti sırasında, Sırasıyla "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" ve "21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu" nun stratejik önerilerini ortaya koymuştur, kısaca “Bir Kuşak Bir Yol” projesi olarak adlandırılmıştır. Ardından, Çin Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu, Dışişleri Bakanlığı ve Ticaret Bakanlığı ortaklaşa şunları ilan etmiştir: "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nun Ortak Gelişimini Destekleme Vizyonu ve Eylemi", yani “Bir Kuşak Bir Yol” projesi inisiyatif çerçevesi fikirlerinin, iş birliği önceliklerinin, iş birliği mekanizmalarının vb. uygulanması için ayrıntılı planlama içeriklerine yönelik açıklamalardır.

“Bir Kuşak Bir Yol” projesi girişimi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Asya ile Afrika ve Avrupa'daki antik İpek Yolları ile Deniz İpek Yolu üzerindeki ülkeler arasındaki kapsamlı

¹⁵⁸Xue Rongjiu (2009), Ekonomik küreselleşme altında ticaret korumacılığın özellikleri, zararı ve muhafazası, Uluslararası Ticaret Dergisi Sayı 3, 2009

ekonomik iş birliğini teşvik etmek için Çin tarafından ortaya koyulan önemli bir girişim planıdır. Çin'in ekonomik etkisini genişletmek, endüstriyel yapıların dönüşümünü ve iyileştirilmesini ilerletmek ve yol boyunca ülkelerin ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarındaki ikili ve çok taraflı alışverişleri derinleştirmek üzerinde uzun vadeli bir etkisi vardır.

Plana göre, “Bir Kuşak Bir Yol” projesi girişimi beş ana unsurdan oluşmaktadır: politika iletişimi, tesis bağlantısı, engelsiz ticaret, finans ve toplulukların iyi iletişiminin sağlanmasıdır. Bunlar arasında, politika iletişimi projenin yürütülmesinde önemli bir garantidir. Öncelikli bir alan olarak tesis bağlantısı öncelikli bir alandır, sorunsuz ticaret önemli bir içeriktir, finansal aracılık önemli bir destektir ve halkın iyi iletişim desteği ise sosyal bir destektir.

“Bir Kuşak Bir Yol” projesi girişiminin uygulanmasına yönelik yol haritası, politika iletişimine dayalı olarak, güzergâh boyunca ülkeler arasında altyapı inşası ile yatırım ve ticarete karşılıklı yarar sağlayan iş birliğini kuvvetle teşvik etmek, ülkeler arasında finansal iş birliğini derinleştirmek ve benimsemektir. Çok çeşitli ulusal toplumlarda çok sayıda değişim ve iş birliği yoluyla, tüm ülkelerin insanları birbirine bağlıdır.

“Bir Kuşak Bir Yol” projesi girişimi, güzergâh boyunca tüm ülkelerin hükümetlerinin, işletmelerinin, insanların ve kuruluşlarının katılımını gerektiriyor ve “birlikte ticaret, yapım ve paylaşım” ilkesini savunuyordur. Birleşik Milletler şartlarının amaç ve ilkelerine uyum, açık iş birliğine bağlı kalmak, uyum ve hoşgörüyü bağlı kalmak, piyasa faaliyetlerine uyumak, karşılıklı yarar ve çıkar sağlamak ve kader topluluğu oluşturmaya çalışmak ve bir sorumluluğu eşit üstlenmek gibi tüm gereken ilkelere uyum sağlamıştır. ¹⁵⁹ (Hu Zongshan, Nie Rui, 2019)

3.4.1. Türkiye'nin “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesine katılımının önemi

Türkiye, üç kıtayı birbirine bağlayan önemli bir bölgedir. “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi üzerindeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye olağanüstü özelliklere

¹⁵⁹Hu Zongshan, Nie Rui (2019), “Bir Kuşak Bir Yol” Projesi Girişimi: Başarılar, Zorluklar ve Gelecekteki Yenilikler, Socialism Studies yayını, Sayı 6, 2019

sahiptir. **Birincisi**, coğrafi konumu açısından önemlidir. Türkiye hem Orta Doğu ülkesi hem de Orta Asya ile yakın ilişkileri olan bir ülkedir. Hem NATO üyesi hem de Avrupa Birliği'ne katılmak üzere olan ülkedir. Ortadoğu çağdaş uluslararası ilişkilerde sıcak bir nokta olduğundan ve Çin'in enerji güvenliği ile yakından ilişkili olduğundan dolayı, Türkiye Çin ile çok yakın bir güvenlik ve ekonomik iş birliği ilişkisine sahiptir.¹⁶⁰(Xiao Xuan,2011)

Türkiye'nin çoklu kimlikleri, Çin'in “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişimini uygulaması açısından özellikle önemlidir. **İkincisi**, Türkiye’de ekonomik gelişme aktiftir. Türkiye G20 Liderler Zirvesi'nin (G20) üyesidir ve ekonomisi son yıllarda hızlı bir gelişme göstermiştir. Nispeten geri ekonomik bir tabana sahip geleneksel bir tarım ülkesinden hızla modern bir sanayi ülkesine dönüşmektedir. Dolayısıyla, Türkiye özel bir jeopolitik statüye sahip olan ülke olarak görülmektedir. Brzezinski, Türkiye'yi “Satranç Tahtasındaki Büyük Oyunda” Avrasya'nın küresel jeopolitik "püf nokta" ülkelerinden biri olarak görüyor. ¹⁶¹(Brzezinski,2007)

Türkiye'nin “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi inşasına aktif katılımı gibi yukarıdaki faktörlere dayanarak, bu girişimin uygulanması üzerinde daha önemli bir etkisi olacaktır.

"Tesis bağlantısı" açısından, Özellikle altyapı bağlantısı, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi için öncelikli bir alandır. Bir yandan Türkiye, yerli altyapı inşaatı için güçlü finansal ve teknik ihtiyaçlara sahiptir ve ülkenin altyapı pazarı, Çin ile ilgili şirketler için büyük bir potansiyele sahiptir. Diğer yandan Türkiye, Avrasya'nın kavşağında önemli bir düğüm ve Ortadoğu'da önemli bir ulaşım ve enerji merkezidir. Türkiye'nin Avrupa "E 80" ve "E 90" otoyollarının Londra'ya doğrudan erişimi vardır. “Bir Kuşak Bir Yol” Projesi girişimi de ülke içinden geçiyor.¹⁶² (Gökçer Tahincioğlu,2015) Örneğin, “Bir Kuşak Bir Yol” Projesi demiryolları Türkiye'ye başarıyla genişletildi ve Çin'in Orta Asya, Batı Asya,

¹⁶⁰Xiao Xuan (2011), Çin ile Türkiye arasında yeni bir stratejik ortaklık kurmak, Batı Asya ve Afrika dergisi yayını, Sayı 9, 2011, sayfa 14-28

¹⁶¹Zbignyu Brzezinski (2007), Big Game-America's primacy and its geostrategy,Shang Hai Halk Yayınevi, sayfa :180

¹⁶²Gökçer Tahincioğlu(2015),Yeni İpek Yolu için türkiye kilit olacak , Milliyet Gazetesi yayını, <http://www.milliyet.com.tr/ekonomi/yeni-ipek-yolu-icin-turkiye-kilit-olacak-2050114> 27.04.2015

Kuzey Afrika ile kapsamlı bağlantısını gerçekleştirecek olan Türkiye'de planlanan "Doğu-Batı Yüksek Hızlı Demiryolu" ile bağlantılı ve Doğu Avrupa'ya gidip "Pasifik'ten Baltık Denizi'ne" ulaşım koridorunu açıyor. Türkiye aynı zamanda Ortadoğu, Orta Asya ve Hazar Denizi'ne Avrupa'ya petrol ve doğalgaz giriş kapısıdır. Gelecekte Türkiye, "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı'nın" altyapısı için önemli bir köprü olmaya devam edecektir.

"Engelsiz Ticaret" ise, yatırım ve ticaret iş birliği "Bir Kuşak ve Bir Yol" projesi girişimi inşaatının önemli içeriğidir. Çin, Türkiye'nin büyük ticaret ortağıdır ve Dış Ticaret Bakanlığı, Çin'in mal ihracatının çeşitliliğini artırmak için özel olarak "Çin Pazarını Geliştirme Planı" nı başlatmıştır. (Wang Yong, 2015)¹⁶³

"Finans ", "Bir Kuşak ve Bir Yol" projesi girişimi için önemli bir destektir. Türkiye'nin hem güçlü fonlama ihtiyaçları hem de belirli bir iş birliği temeli vardır. Ülkenin bankacılık sektörü iyi gelişmiştir, sermaye serbestçe akabilir. 2014 yılında, Çin Sanayi ve Ticaret Bankası Türk Tekstil Bankası'nın %75,5 hissesini satın almıştır. Dolayısıyla, Çin-Türkiye mali altyapısı iş birliğinde yeni ilerleme kaydedilmiştir. Ancak bu banka 2015 yılında feshedilmiştir ve ICBC Turkey Bank A.Ş. olarak değişmiştir.

"Toplulukların iyi iletişimi " açısından, medeniyet iletişimi ve iş birliği, "Bir Kuşak ve Bir Yol" Projesi Girişimi'nin sosyal temelidir. Türkiye'nin geniş turizm kaynakları vardır. Son yıllarda, Türkiye'yi ziyaret eden Çinli turistlerin sayısı artıyor ve aynı zamanda sürekli ve hızlı olan büyüme eğilimini göstermektedir. İkili kültürel alışverişler gittikçe artıyor. "Bir Kuşak ve Bir Yol" projesi girişiminin uzun vadeli uygulanmasını etkin bir şekilde teşvik etmek ve sağlamak için Çin, Türkiye'nin kültürel iletişimdeki eşsiz rolüne önem vermelidir.¹⁶⁴(Wang Yong,2015)

Kasım 2015'te Türkiye, Antalya'daki G20 zirvesinde, Çin ve Türkiye, "Bir Kuşak ve Bir Yol" projesi girişimini ortaklaşa tanıtmak için hükümetler arasında bir mutabakat

¹⁶³Wang Yonng, Xi Wang, Luo Yang (2015), "Bir Kuşak ve Bir Yol" Projesi Girişimi ile Çin ve Türkiye Arasında Stratejik İşbirliği, Batı Asya ve Afrika Dergisi yayını, 2015 Sayı 6

¹⁶⁴Wang Yonng, Xi Wang, Luo Yang (2015), "Bir Kuşak ve Bir Yol" Projesi Girişimi ile Çin ve Türkiye Arasında Stratejik İşbirliği, Batı Asya ve Afrika Dergisi yayını, 2015 Sayı 6

zaptı imzaladılar. Bu, "Bir Kuşak ve Bir Yol" projesi girişimi kapsamındaki iki taraf arasında stratejik bir iş birliği ilişkisinin resmi olarak kurulmasını işaret etmektedir.

3.5. Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın (AIIB) Kuruluşu

“Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişimi, Çin Halk Cumhuriyeti hükümeti şu anki dünya ekonomisinin durumunu arka planı, zenginler ve yoksullar arasındaki boşluğun genişlemesi ve küreselleşme karşıtı arka planı, Çin ekonomisinin şu anki gelişim durumu ve ülke içi ekonomik gelişimi geçmişi ile birlikte önerilerek ortaya koyulmuştur. Politika iletişimi, tesis bağlantısı, engelsiz ticaret, finans ve toplulukların iyi iletişiminin sağlanması gibi beş boyutu önermektedir. Hedefi ise “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesindeki ülkeleri karşılıklı yarar sağlayan bir” ortak çıkarlar topluluğu yapmak ve birlikte "Kader Topluluğu" nu yaratıp ortak geliştirmektir.

“Bir kuşak ve Bir Yol” projesi Avrasya coğrafyasının ortasından geçiyor. Bunlar arasında, birçok ülkede altyapı inşaatı ciddi şekilde geride kalmıştır ve fon, teknoloji ve yeteneklerin eksikliği, bu ülkelerde altyapı inşaatını engelleyen ve toplumun ve ekonominin makul gelişimini kısıtlayan önemli bir neden haline gelmiştir. Mevcut uluslararası mali düzen kapsamında, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişimi coğrafyalı yol çizgisi boyunca bölgelerin ekonomik kalkınmasında ciddi finansal arz ve talep çelişkileri bulunmaktadır.

“Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi bölgeleri, orijinal uluslararası finansal çerçeve altında artan ayarlamalar yapmak için güçlü bir düzenleyiciye ihtiyaç duyuyordur. Tasarrufların yatırıma dönüştürülmesini sağlamak için fon arz ve talebini birleştirmek gerekmektedir. AIIB, Çin Halk Cumhuriyeti tarafından başlatılan, yönetilen ve kurulan ilk uluslararası kalkınma bankasıdır.

1. “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca ülke ve bölgelerde finansal arz ve talep çatışmaları

Altyapı finansmanındaki büyük boşluk, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca ülkelerin ve bölgelerin sürdürülebilir ve sağlıklı ekonomik kalkınmasını etkilemektedir.

“Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi ülkeler ve bölgeler arasındaki ekonomik kalkınma seviyelerindeki fark çok yüksektir. Birçok ülke ve bölgede ekonomik kalkınma seviyeleri düşüktür ve altyapı tedariki ciddi anlamda yetersizdir. Ulaşım altyapısının eksikliği, bu ülkelerin ekonomik kalkınmasını kısıtlayan önemli bir faktör haline gelmiştir ve yerel halkın normal yaşamına aşılmaz sorunlar getirmiştir.

Bu ülkelerdeki geriye dönük altyapı inşaatı, yerli materyaller ve yetenekli insanlar gibi somut kaynakların serbest akışını engelleyecek ve hatta bilgi ve fonlar gibi maddi olmayan kaynakların verimli bir şekilde tahsisini kısıtlayacak ve bu da ekonomik büyümeyi etkileyecektir. Dolayısıyla, kendi ülkelerinde hızlı ve etkili bir şekilde çatlaması zor bir kısır döngü oluşturuldu, böylece bu ülkeler sosyal ve ekonomik kalkınmada bir durgunluk ve uzun vadeli düşük düzeyli gezinme durumu ile karşı karşıya kalmıştır.

Kilitlenmeyi kırmak için dışarıdan yardım alabilir. Örneğin, dış finans kurumlarından veya yabancı hükümetlerden borçlanma gibi. Mevcut dengeyi dış güçlerle kırarak, sosyo-ekonomik üretiminin canlanmasını teşvik etmektir. Ancak, uluslararası finans kuruluşları tarafından sağlanan krediler yeterli olmamaktadır. “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca Asya bölgesini örnek olarak ele aldığımızda, Asya Kalkınma Bankası'nın (*Asian Development Bank*) tahminine göre 2010-2020 yılları arasında, Asya'daki yıllık altyapı inşaatının yaklaşık 730 milyar ABD Doları'na ihtiyacı olacaktır. ADB (*Asian Development Bank*), 2012 ve 2013 yıllarında sırasıyla sadece 9.284 milyar dolar ve 10.186 milyar dolar kredi dağıtmıştır¹⁶⁵.(Wang Da, 2015)

Asya'daki altyapı projeleri için diğer uluslararası finans kuruluşlarından verilen krediler de çok azdır. Bundan, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca ülke ve bölgelerde altyapı inşaatı için büyük bir fon açığı olduğu görülebilir.

¹⁶⁵Wang Da (2015), Asya Yatırım Bankası'nın Çin Düşünceleri ve Dünya Önemi, Kuzeydoğu Asya Forumu yayını,2015 sayı 3, sayfa:48-65

2. “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca yer alan ülke ve bölgelerde büyük döviz rezervleri bulunmaktadır. Bununla birlikte, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca düşük kullanım verimliliğine sahip alanlar dünyanın en büyük döviz depolama alanlarıdır.

İstatistiklere göre, 2018'in ilk çeyreğine kadar, dünyadaki en büyük döviz rezervine sahip ilk on ekonomi, İsviçre ve Brezilya'ya hariç, kalan sekiz ekonomi “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca yer alan ülke ve bölgelerdedir. Bunlar arasında Çin, 3.16 trilyon ABD doları ile birinci ve, Japonya 1.25 trilyon ABD doları ile ikinci sıradadır. Zengin döviz rezervleri, ülkenin uluslararası ödemeler dengesini etkin bir şekilde ayarladı, uluslararası ödemelerin sorunsuz ilerlemesini sağlamıştır. Dolayısıyla, döviz piyasasına zamanında müdahale edebilir, yerel döviz kurunun istikrarını koruyabilir ve finansal risklere direnme yeteneğini geliştirebilir. Aynı zamanda uluslararası güvenilirliği koruyabilir ve ülkenin dış finansman kapasitesini artırabilir. Ancak aynı zamanda aşırı döviz rezervleri de bir dizi olumsuz etkiye neden olabilir.

Örneğin, ülkedeki enflasyonist baskının artması, ülkenin para politikasının bağımsızlığını etkileyerek ekonomik büyümenin dinamik yapısında, ekonomik büyümenin iç talep odaklı bir modele dönüştürülmesine elverişsiz bir dengesizliğe yol açacaktır. Ülke para biriminin değer kazanması üzerindeki baskının arttırılması, dış ticaretin sorunsuz bir şekilde gelişmesine, aşırı likiditeye neden olmasına, banka sermaye kullanımının etkinliğinin azaltılmasına yol açar. Ekonomik yapısal dengesizlikleri şiddetlendirir, fırsat maliyetlerinin artırılmasına ve sermaye kazancı riskini artırır.

Genel olarak konuşursak, zengin döviz rezervine sahip ülkeler, değeri korumak için ABD doları cinsinden yurtdışı varlıkları satın almak için genellikle döviz kullanırlar.

Bunlar arasında, yüksek güvenlik ve likiditeye sahip ABD hazine bonoları yatırım gereksinimlerini karşılayan seçenekler arasındadır. Ancak verimleri çok düşüktür. “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca yer alan ülkelerin sermaye fiyatlarından çok daha düşük olup döviz rezervlerinin fırsat maliyetinde bir artışa yol açmaktadır.

Buna ek olarak, ABD dolarının arzından aşırı dağıtılmasından dolayı ABD Hazine bonolarının alımında amortisman baskısı vardır ve değeri korumak kolay değildir. “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca yer alan ülkeler ve bölgeler Kaynak ve enerji pahasına ticareti yapılan ülkelerin ve bölgelerin döviz kaynakları, tüm bölgenin ekonomik kalkınması için destekçi haline gelememiştir.

Aksine, ABD dolarının geri dönüşü yoluyla uzun vadeli ABD'nin ekonomik kalkınması için çok düşük maliyetli finansal destek sağlayarak, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca yer alan ülkeler ve bölgelerin ekonomik kalkınmasına gösteren gücünü ekonomi aşır, zengin döviz ve düşük ekonomik seviye arasındaki çelişkili duruma yol açmıştır.

3. “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca yer alan ülkeler ve bölgelerin altyapı sektöründe finansman organizatörü eksikliği

Yukarıdaki analizlerden görülebileceği gibi, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca herhangi bir fon ya da proje eksik değil. Fakat, fonların arz ve talep taraflarını birbirine bağlayan güçlü bir organizatör eksiktir. Bu organizatörlük güçlü ekonomik güç, bol miktarda döviz rezervi ve güçlü bölgesel seferberlik yetenekleri gerektirir.

Ekonomik güç, bir finansman organizatörü olmak için en temel gereksinimdir. Önerilen bu organizasyon ticari bir ekonomik organizasyon olduğundan, güçlü bir güven tesis etmek ve diğer ülkelerin ortak katılımını çekmek için yeterli ekonomik güvenliğe sahip olmalıdır. Bol miktarda döviz rezervi, bu organizatörün, deniz aşırı varlık tahsisini için büyük bir potansiyele ve küresel yatırım yapma, inşa etme ve satın alma kabiliyetine sahip, dış ödemeler yapma konusunda güçlü bir yeteneğe sahip olmasını gerektirir.

Güçlü bölgesel seferberlik yeteneği, bu organizatörün bölgede iyi bir üne ve belirli bir prestij derecesine sahip olmasını, farklı ülkeler ve milliyetlerle diyaloglar ve istişareler yapabilmesini ve farklı milletler dinler ve partiler arasındaki çelişkilere ve çatışmalara aracılık etme konusunda daha becerikli olmasını gerektirir.

Şu anda, Asya'da bu durumu temel olarak karşılayabilen bölgesel finans kurumları Japonya liderliğindeki Asya Kalkınma Bankasıdır (ADB). Ancak ADB, Dünya Bankası gibi uluslararası kalkınma finans kuruluşlarına benzer, ana destek odağı altyapı inşaatı alanında değildir

“Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca bu alanda uluslararası mali desteğin yetersiz olduğu görülmektedir. Bölgesel ekonomik entegrasyonun gelişmesiyle, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişimi güçlü bir organizatör gerektirir. Mevcut uluslararası finansal düzenin uzun zamandır ihmal edilmiş kalkınma taleplerine zamanında cevap vermek “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca finansal kaynakların desteklemek ve “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca ekonomik kalkınma amacına ulaşmaktır.

Asya Yatırım Bankası'nın “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişiminin Finansal Yapısını Geliştirmeye Yönelik Önlemler:

(1) AIIB'nin finansman ortamının ve finansman platformunun işlevlerini tam anlamıyla gerçekleştirmek, Altyapı projelerini desteklemek için uluslararası sermaye çekmek, altyapı inşaatı, düşük maliyetli ve düşük gelirli büyük sermaye yatırımı gerektirir. Bu nedenle, AIIB önce düşük maliyetli fonları kendi araç olarak toplamalıdır.

AIIB, 2017 ve 2018 yıllarında Moody's, Fitch ve Standard & Poor's olmak üzere üç büyük uluslararası derecelendirme kuruluşundan en yüksek kredi notunu ve "istikrarlı" derecelendirme görünümünü kazanmıştır. Ve Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nin risksiz olarak tanımladı, Buna dayanarak, AIIB uluslararası finansal piyasalarda düşük maliyetli finansman elde edebilir.

Aynı zamanda, bu en yüksek onuru sürdürmek için AIIB, teklif değerlendirme kriterlerine de daha da önem vermelidir ve aynı zamanda avantajlarını güçlendirmeye devam etmelidir, eksiklikleri önlemeli ve derecelendirmelerin geriye gitmesini önlemelidir. ¹⁶⁶ (Gao Bei, 2016)

¹⁶⁶Gao Bei, Zheng Liansheng, Zhang Ming. (2016), Asya Yatırım Bankası AAA notunu nasıl aldı?, Uluslararası finansal araştırma dergisi yayını, 2016 sayı 2, Sayfa:26-35

İkinci olarak, AIIB'nin tahvil, hisse senedi ve varlığa dayalı menkul kıymetleştirme ürünleri ihraç ederek özel sermayeyi altyapı sektörüne yönlendirmek için bir platform olarak kullanması gerekmektedir. Üçüncüsü, AIIB, diğer ülkelerdeki ticari bankaların ve diğer uluslararası finans kurumlarının katılımını da sağlamalıdır. Aynı zamanda müşterek krediler gibi çeşitli iş birliği yöntemleriyle “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişimine yatırım yapmak için uluslararası fonları çekmelidir. Son olarak, çok taraflı finansman için, AIIB'nin de PPP modelini aktif olarak keşfetmesi gerekiyor. Çeşitli kaynakları aktive ederek ve uluslararası özel sermayeleri çekerek, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişimi yol çizgisi boyunca yer alan ülkeler ve bölgelerdeki altyapı inşaatını sermaye ile desteklemesi gerekmektedir.

(2) Çeşitli yöntemleri kullanarak potansiyel riskleri kabul edilebilir sınırlar dahilinde kontrol etmek;

AIIB “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi girişimi boyunca iş yaparken çeşitli potansiyel risk türleriyle karşılaşacaktır. Potansiyel riskleri tolere edilebilir bir aralıkta kontrol etmek için çeşitli yöntemler benimsemesi gerekecektir. Devlet borcunda temerrüt riskine karşı AIIB'nin uluslararası toplumun devlet borcu yeniden yapılandırmasının kurallarına uyması gerekir. Ve Borç takası veya doğrudan affetme gibi seçenekleri kabul etmesi gerekir.

Diğer taraftan, çoğu borç veren ülkelerin parlamentosu borçlu ülkelere kendi ülkelerindeki yasalara göre dava açacağından dolayı, Çin de bu konuda yasal yapıya önem vermeli ve devlet borç yönetim sistemini ve yönetim kurallarını geliştirmelidir.

AIIB proje müzakerelerinde Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun Kredi onayı, Kredi sonrası yönetim ve kredi değerlendirmesinde kapsamlı deneyimlerinden örnek alabilir. Aynı zamanda, finansal ürün inovasyonunu aktif olarak yürüterek, varlık menkul kıymetleştirme ürünleri, kredi sigortası, garanti sigortası ve diğer finansal ürünlerin geliştirilmesi yoluyla kredi riskini transfer etmesi ve çeşitlendirmesi gerekmektedir.

Piyasa risklerinin yönetilmesi açısından, Dünya Bankası'nın ve Uluslararası Para Fonu gibi diğer uluslararası finansal kurumların uygulamalarına atıfta bulunarak, AIIB,

riskten korunma amaçlı piyasa risklerine yönelik opsiyonlar, vadeli işlemler ve takaslar gibi finansal türevlerdeki yeniliği güçlendirmelidir. ¹⁶⁷(Su Jing,2019)

ABD dolarının döviz kurundaki dalgalanmadan kaynaklanan piyasa riskini azaltmak için, AIIB, RMB'yi sınır ötesi ödeme işini kademeli olarak artırabilir ve üye ülkeleri RMB'yi rezerv para birimi ve ödeme para birimi olarak kullanmaya teşvik edebilir.

(3) Siyasi etkiyi azaltmak ve diğer uluslararası finansal kurumlarla iyi iş birliği ilişkileri kurmak;

AIIB, Çin Halk Cumhuriyeti Tarafından yönetilen ettik birçok Ülkeyi kapsayan Uluslararası Bir Kalkınma bankasıdır. Ana Doğası, açık, kapsayıcı, eşit ettik sorunlar müzakere Edilebilir, bölge dışındaki Ülkelerden aktif katılımına yansıtılabilen kar amaçlı bir iş organizasyondur.

İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya gibi AB ülkeleri AIIB'ye katılmayı istediklerinde, Çin bunu memnuniyetle karşılama ve belirli yönetim ve yönetim haklarına sahip olmalarını sağlaması gerekmektedir. Ancak büyük bir samimiyet ve ekonomiyi geliştirme niyeti göstererek AIIB ve Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, vb. Uluslararası finans kurumları ilişkileri iyi olabilir, çeşitli şekillerde kapsamlı iş birliği yapar ve “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca yer alan ülke ve bölgelerdeki altyapı projelerine finansal hizmetler sağlamak için birlikte çalışabilir.

“Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi yol çizgisi boyunca, Çin yukarıdaki üç temel koşulu aynı anda karşılayabilir, Ayrıca 40 yıllık reform ve dışa açılıştan bu yana altyapı inşaatı alanında birikmiş deneyim avantajına sahiptir. Çin tarafından başlatılan Asya Yatırım Bankası, “Bir Kuşak ve Bir Yol” projesi boyunca zengin sermaye ve geriye dönük altyapı inşaatları arasındaki çelişkiyi hafifletebilir. Güçlü bir fon havuzu oluşturmak, altyapı inşasını desteklemek ve yoksulluk ve geri kalmışlıktan kurtulmak için hat boyunca gelişmekte olan ülkelerin acil finansal ihtiyaçlarını karşılamak için hat boyunca gerekli fonları temin edebilir.

¹⁶⁷Su Jing (2019), Asya Yatırım Bankası ve “Bir Kuşak ve Bir Yol” Finansal İnşaatı, Finance and Economics dergisi yayını, 2019 sayı 08, Sayfa:84-88.

Ekim 2013'te Çin Halk Cumhuriyeti başkanı Xi Jinping ve başbakan Li Keqiang, Güneydoğu Asya'yı ziyaret ettiklerinde Asya Yatırım Bankası'nın kurulması için teklif ve önerilerde bulundular. Çin'in Asya Yatırım Bankası'nı kurma teklifi yaygın destek aldı ve birçok ülke olumlu yanıt verdi. 2014 yılının başlangıcından itibaren, Çin öncü olarak, Asya içindeki ve dışındaki ülkelerle Asya Yatırım Bankası'nın kurulması için kapsamlı iletişime geçmiştir.

24 Ekim 2014'te AIIB'nin kuruluş işlemleri başlatılmıştır. 29 Haziran 2015'de "Asya Altyapı Yatırım Bankacılığı Sözleşmesi" imzalanmıştır. Ardından, 25 Aralık 2015'te anlaşma yürürlüğe girmiştir ve resmi kurulmuştur. 16-18 Ocak 2016'da açılış töreni Pekin'de yapılmıştır.

Çok taraflı çok sayıda istişareden sonra, her bölgedeki kurucu üye devletler muhtıra üzerinde anlaşmaya varmıştır. ¹⁶⁸

15 Nisan 2015, AIIB'nin kurucu üye sayısını belirlemek için son tarihtir ve AIIB'nin son kurucu üye sayısı 57 olarak belirlenmiştir. ¹⁶⁹

Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB), hükümetler arası bir Asya'daki çok taraflı kalkınma ajansıdır. Asya bölgesinde bağlantı ve ekonomik entegrasyon oluşturma sürecini geliştirmek amacıyla kurulan altyapı inşaatının desteklenmesine odaklanır. Ayrıca Çin ve diğer Asya ülkeleri ve bölgeleri ile iş birliğini güçlendirir. Çin tarafından kurulan ve merkezi Pekin'de bulunan ilk çok taraflı finans kuruluşudur. Yasal sermayesi 100 milyar ABD doları olarak belirlenmiştir. ¹⁷⁰

Aralık 2018 kadar, AIIB 13 ülkedeki 31 altyapı projesine 6 milyar ABD dolarından fazla kredi sağlamıştır. ¹⁷¹(Liu Yijing, 2019) AIIB, "Bir Kuşak ve Bir Yol" projesi

¹⁶⁸21 ülke Pekin'de bir sözleşme imzalayarak ve Asya Altyapı Yatırım Bankası'nı kurmaya karar verdi, Xin Hua net, http://www.gov.cn/xinwen/2014-10/24/content_2770071.htm 24-10-2014

¹⁶⁹Jin Wei (2015), AIIB 57 Ülke İçin "Başlangıç Listesi" Kurallarını Açıkladı, Günlük ekonomik haberler yayını, <http://finance.sina.com.cn/world/20150416/014421966229.shtml> 16-04-2015

¹⁷⁰Li Zhen, Liu Chang, Hou Tao (2014), 21 ülke, yasal sermayesi 100 milyar ABD doları olan bir Asya yatırım bankası kurmak için sözleşme imzaladı, Global Times yayını, 25-10-2014
<https://world.huanqiu.com/article/9CaKrnJFJix>

¹⁷¹Liu Yijing (2019), Asya Yatırım Bankası'nın kuruluşundan bu yana yatırım durumunun istatistiksel analizi, Ulusal dolaşım ekonomisi dergisi yayını, 2019 sayı 01, sayfa:29-30

boyunca yer alan ülke ve bölgelerde altyapı inşaat projeleri için finansal hizmetler sağlayarak, Belli bir dereceye kadar, mevcut uluslararası finansal düzendeki zayıf bağlantıları iyileştirmiştir. Dolayısıyla, RMB'yın uluslararasılaşma süreci düzenli bir şekilde desteklenmiştir. Çin'in uluslararası finansal düzenin formülasyonuna katılma konusundaki konuşma hakkı yavaş yavaş yükselmeye başlamıştır.

13 Temmuz 2019'da Ruanda Cumhuriyeti, Benin Cumhuriyeti, Cibuti Cumhuriyeti'nin katılımıyla AIIB üyesi 100'e ulaşmıştır. Ardından, Asya Yatırım Bankası Başkanı Jin Liqun, Asya Yatırım Bankası üyelerinin küresel nüfusun %78'ini ve küresel GSYİH'nın %63'ünü oluşturduğunu ortaya koymuştur. ¹⁷² (Zhang Cheng ,2019)

3.6. AIIB'ye Türkiye'nin Katılımı

15 Nisan 2015'te üyelik işlemleri tamamlanarak, Türkiye, Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın (AIIB) muhtemel kurucu üyesi olarak onaylanmıştır. Dolayısıyla, Çin Halk Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı kurucuların sayısının 38'e ulaştığını ifade etmiştir. Kurucu üyelerin banka için kural koyma hakkı vardır. 31 Mart'tan sonra katılmak için başvuruda bulunan ülkeler yalnızca oy haklarına sahip sıradan üyeler olacak ve kural koyma sürecinde daha az söz sahibi olacaklar. AIIB, Asya'daki karayolları, demiryolları, havaalanları ve diğer altyapı projeleri için finansman sağlayacaktır. ¹⁷³

Türkiye'nin Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, verdiği röportajda Türkiye'nin Asya Altyapı Yatırım Bankasına (AAYB) üye olmasının nedeni olarak: Türkiye'nin Asya'daki ülkelerle işbirliğini geliştirmek, özel sektörün büyük altyapı projelerinde gereken finansmandan faydalanmasını sağlamak ve bölgesel projelerde Türkiye'nin aktif rol alması için Asya Altyapı Yatırım Bankasına (AAYB) üye olduğunu açıklamıştır.

Türkiye'nin bankadaki sermaye payı ve oy gücüne ilişkin olarak da Şimşek, şu bilgileri verdi: “Türkiye'nin Asya Altyapı Yatırım Bankasına (AAYB) kayıtlı sermayesi

¹⁷²Zhang Cheng (2019), AIIB üye sayısı 100'e yükseldi, Haber gözü sayfası yayını

¹⁷³Turkey joins AIIB as founding member, Xinhua News Agency

http://www.chinadaily.com.cn/business/2015-04/11/content_20410311.htm11-04-2015

2,6 milyar dolar ve ödenmiş sermayesi ise 521,99 milyon dolardır. Sermaye payları 5 eşit yıllık taksitle ödenecektir. Türkiye söz konusu sermaye katkısı ile yüzde 2,5237'lik oy gücüne sahip olarak Asya Altyapı Yatırım Bankası (AAYB)'nın 11'inci büyük hissedarı olmuştur. Bölge ülkeleri arasında yüzde 3,44'lük oy gücü ile 7'inci sıradadır. Türkiye, bankadaki yüksek oy gücü sayesinde Pakistan, Azerbaycan, Gürcistan, Brunei ve Kırgızistan ile oluşturduğu ülke grubunu AAYB Yönetim Kurulu'nda 'Ülke Grubu Direktörü' sıfatıyla temsil edecektir. Türkiye, Asya Altyapı Yatırım Bankası (AAYB) politikalarına ulusal öncelikleri ve küresel ekonomik kalkınma hedefleri doğrultusunda katkıda bulunulacaktır.¹⁷⁴

3.6.1. AIIB'nın Türkiye'ye olan kredi ve yatırım projeleri

3.6.1.1. Tuz gölü doğal gaz depolama genişletme projesi

Tablo 3.1. Tuz gölü doğal gaz depolama genişletme projesi genel özet tablosu

Borç Alan Garantör Proje Uygulayıcı Kuruluş / Uygulama Ajansı	Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ) Türkiye Cumhuriyeti BOTAŞ
sektör Alt sektör	Enerji Petrol ve gaz
Proje Amaçları / Kısa Proje Tanımı	Projenin amacı, yeraltı gaz depolama kapasitesini artırarak gaz arzının güvenliğini arttırmaktır. Projenin Tuz Gölü yeraltı tuzu formasyonu, ilgili yüzey ve yeraltı tesislerinde 40 mağara inşa ederek Tuz Gölü Gaz Depolama Tesisinin kapasitesini 1,2 milyar cm'den 5,4 cm'ye kadar 4,2 milyar metreküp (bcm) artırması bekleniyor. Yüzey ve yeraltı tesisleri, tatlı su ve tuzlu su deşarj boru hatları ve elektrik temini ile ilgilidir.
Proje Uygulama Dönemi (Başlangıç Tarihi ve Bitiş Tarihi)	Başlama Tarihi: 19 Haziran 2017 Bitiş Tarihi: 31 Ekim 2023
AIIB Kredisi (Boyut ve Şartlar)	600 milyon ABD Doları, 7 yıl ödemesiz dönem dahil olmak üzere 22,5 yıl vadeli, Banka'nın devlet destekli krediler için standart faiz oranındaki seviye geri ödemeleriyle.

¹⁷⁴Özgür ZENTURK(2016) Türkiye'nin ortağı olduğu Asya Altyapı Yatırım Bankası resmen faaliyete başladı,euronews haberi, <https://tr.euronews.com/2016/01/17/turkiye-nin-ortagi-oldugu-asya-altyapi-yatirim-bankasi-resmen-faaliyete-basladi> 17-01-2016

Tablo 3.2. (Devamı) Tuz gölü doğal gaz depolama genişletme projesi genel özet tablosu

Proje maliyeti ve Finansman Planı	Proje Maliyeti: 2.735 milyon ABD Doları Finansman Planı (gösterge) AIIB Kredisi: 600 milyon ABD Doları Dünya Bankası (IBRD) Kredisi: 600 milyon ABD Doları İslam Kalkınma Bankası: 350 milyon ABD Doları Ticari Krediler: 450 milyon ABD Doları BOTAŞ: 735 milyon ABD Doları
Eş finansman	Dünya Bankası (IBRD) ile ortaklaşa finanse edilecek projedir. IBRD, daha önce Gaz Sektörü Geliştirme Projesi kapsamında 1.2 bcm Tuz Gölü Gaz Depolama Tesisinin BOTAŞ finansmanına 2005 yılında 325 milyon ABD doları, 2014 yılında 400 milyon ABD doları kredi kullanmıştır.

Kaynak: Asian Infrastructure Investment Bank web sitesi <https://www.aiib.org/en/index.html>¹⁷⁵
https://www.aiib.org/en/projects/approved/2018/_download/turkey/document/turkey-gas-storage-expansion.pdf03-02-2020¹⁷⁶
https://www.aiib.org/en/projects/approved/2018/_download/turkey/summary/turkey-gas-storage-expansion-project.pdf 03-02-2020¹⁷⁷

Türkiye, 1980'lerin sonunda enerji karışımını çeşitlendirmek için stratejik bir seçim yaptıktan sonra doğalgaza erişimini artırmıştır. Düşük yatırım maliyeti, operasyonel esneklik ve kömüre kıyasla çevresel avantajları nedeniyle gaz bazlı enerji üretimi tercih edilmiştir. Doğal gaz şimdi Türkiye'nin enerji arzında en önemli yakıttır.

Türkiye'nin 2017 yılındaki yaklaşık 52 milyar metreküp (bcm) gaz tüketimi, Türkiye'nin birincil enerji arzının yaklaşık üçte birini oluşturmuştur.

Hükümetin ülkenin enerji karışımını çeşitlendirmek için stratejik tercihini uygulayan Türkiye'nin ulusal gaz şirketi BOTAŞ, 1987 yılında ulusal gaz iletim şebekelerinin ve ardından doğal gaz ithalatının geliştirilmesini başlattı. Yirmi yıldan kısa

¹⁷⁵Asian Infrastructure Investment Bank web sitesi <https://www.aiib.org/en/index.html>

¹⁷⁶https://www.aiib.org/en/projects/approved/2018/_download/turkey/document/turkey-gas-storage-expansion.pdf 03-02-2020

¹⁷⁷https://www.aiib.org/en/projects/approved/2018/_download/turkey/summary/turkey-gas-storage-expansion-project.pdf 03-02-2020

bir süre sonra, üretiminde gazı, yerli kömürün yerine en önemli yakıt olarak değiştirmiştir. Konut ve endüstriyel tüketim, BOTAŞ'ın doğal gaz iletim ağının genişletilmesi ve Türkiye genelinde çok sayıda özel şirket tarafından gaz dağıtım sistemlerinin geliştirilmesi doğrultusunda istikrarlı bir şekilde artmıştır. Toplam tüketim içindeki yıllık payları 2017 yılında sırasıyla %31 ve %29'a ulaşmıştır. Enerji üretimi hala %40 ile en yüksek payı oluşturmaktadır.¹⁷⁸

Yerli doğal gaz üretimi verimsizdir. (Yüzde 1'den az). Bu nedenle ülke, doğal gazın iç tüketimini karşılamak için tamamen ithalata dayanmaktadır. Türkiye'nin enerji ithalatına (çoğunlukla petrol ve doğal gaz) olan yoğun bağımlılığı makroekonomik bir zorluk ve enerji güvenliği riski oluşturmaktadır.

Ağ kapasitesi ve depolama sınırlamaları arz güvenliğini tehlikeye sokar, gaz akışını kısıtlar ve potansiyel rakipler tarafından gaz ticareti yapılır.¹⁷⁹ Konutlarda gaz tüketimi giderek artmaktadır. Gaz esas olarak ısıtma için kullanılır ve kış aylarında yoğun olarak mevsimseldir. Konut sektöründeki talep zirveleri, soğuk dönemlerde elektrik sektörüne gaz hizmetinin kısılmasına ve daha pahalı ve akaryakıt ve kömür söz konusu olduğunda, daha kirlenici üretimden elektrik üretilmesine yol açmıştır. Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG), Türkiye'nin enerji güvenliği stratejisinin önemli bir parçası olmaya devam ederken, yüzen depolama ve gazlaştırma birimleri (FSRU'lar) yoğun talep dönemlerinde arz güvenliğinin artırılmasına yardımcı olacaktır, ancak Hükümet LNG'nin sınırlamalarını kabul etmiştir:

- (1) Gazına kıyasla boru hattı tedarik maliyeti daha yüksektir.;
- (2) Fiyat mevsimsellik taşımaktadır, kışta Türkiye'de talep en yüksek seviyedeysen fiyatları kesin olarak daha yüksektir;
- (3) Nakliye süreleri ve lojistik zorluklar. Hükümet stratejisi bu nedenle ek gaz depolama kapasitesinin hızlı bir şekilde geliştirilmesini gerektirmektedir.

¹⁷⁸Turkey Gas Storage Expansion Project, <https://www.aiib.org/en/index.html>01-02-2020

¹⁷⁹Turkey's Energy Transition: Milestones and Challenges Report (the World Bank, 2015).
<http://documents.worldbank.org/curated/en/249831468189270397/Turkey-s-energy-transition-milestones-and-challenges> 06-03-2020

Tuz Gölü tuz oluşumunu kullanarak 1,2 bcm'lik bir gaz deposu geliştirmeye yönelik Dünya Bankası (DB) destekli bir proje devam etmektedir. Önerilen proje, Tuz Golu Gaz Depolama Tesisi'nin kapasitesini 4,2 bcm artarak 5,4 bcm'ye, Türkiye'nin toplam kapasitesini 9,7 bcm'e, 2020'lerin ortalarında öngörülen yıllık gaz tüketiminin yaklaşık %17'sine çıkaracaktır. Şu anki %6'dan daha azına kıyasla büyük bir gelişme olsa da benzer ithalat bağımlı Avrupa ülkelerinde ki yüzde 30-40'a kıyasla %17 oldukça makul bir seviyede olacaktır.¹⁸⁰

Söz konusu olan, Devlet Destekli Kredi, Türkiye Gaz Depolama Genişletme projesini Dünya Bankası ile eş-finanse etmektir. Dünya Bankası projenin öncü eş finansmanı olacak ve satın alma, ödemeler, çevresel ve sosyal güvencelere uyumun sağlanması, proje için izleme ve raporlama konularında öncü rol üstlenecektir.

Toplam proje maliyetinin yaklaşık 2.735 milyon ABD Doları olduğu tahmin edilmektedir. Proje yaklaşık %25'lik acil durum maliyetleri dahil olmaktadır.¹⁸¹

3.6.1.2. Türkiye: Efeler 97,6 MW jeotermal enerji santrali genişletme projesi

Tablo 3.3. Türkiye: efeler 97,6 mw jeotermal enerji santrali genişletme projesi genel özet tablosu

Finansman Durumu	11 Temmuz 2019 tarihinde onaylanmıştır.
Sektör / Alt sektör	Enerji / Yenilenebilir Enerji Üretimi- Jeotermal
Maliyet ve Finansman Planı	Toplam borç: 350 milyon ABD Doları AIIB kredisi: 100 milyon ABD Doları
Borçlu	Gürmat Elektrik Üretim A.Ş.
Garantörler	Güriş Holding A.Ş. Güriş Insaat ve Mühendislik A.Ş. Mogan Enerji Yatırım Holding A.Ş.
Proje Hedefi	Yenilenebilir jeotermal kaynakların enerji üretimini artırmak.

¹⁸⁰BP World 2015 Report,

<https://www.bp.com/content/dam/bp/businesssites/en/global/corporate/pdfs/investors/bp-annual-report-and-form-20f-2015.pdf>

¹⁸¹Republic of Turkey Turkey Gas Storage Expansion Project ,Project Document Of The Asian Infrastructure Investment Bank, May 29, 2018

Tablo 3.4. (Devamı) Türkiye: efeler 97,6 mw jeotermal enerji santrali genişletme projesi genel özet tablosu

Beklenen sonuçlar	<p>Proje, Gürış'in yenilenebilir kapasitesini genişletmesine, Türkiye'deki jeotermal enerjinin gelişimini desteklemesine ve özel sermayeyi ülkenin yenilenebilir enerji sektörüne seferber etmesine yardımcı olacaktır. Projenin beklenen sonuçları:</p> <p>a. Proje inşaatını tamamlamak için Kasım 2020'ye kadar 97,6 MWe kapasiteli kurulu eklemektir.</p> <p>b. 2022'den itibaren istikrarlı bir baz yük jeotermal enerji üretim seviyesi yılda en az 810 GWh elde etmektir.</p> <p>c. Ticari borç verenlerden ticari ortak finansmanın harekete geçirilmesine yardımcı olmaktadır.</p>
-------------------	---

Kaynakça: <https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/geothermal-power-plant-expansion.html> 182

Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) Gürmat Elektrik Üretim AŞ'ye 100 milyon ABD Doları tutarında kıdemli kredi vermeyi onaylamıştır. Gürmat Elektrik Şirketi'nin üstlendiği, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ile birlikte 350 milyon ABD Doları tutarında bir proje finansman tesisinin bir parçası olarak, Türkiye İş Bankası, Türkiye Sanayi ve Kalkınma Bankası ve Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası, Efeler 97.6MW Jeotermal Enerji Santrali Genişletme Projesi'nin (Gürmat-2 JES Genişletmesi) yapımını ve işletilmesini desteklemiştir. Proje, ilgili üretim ve yeniden enjeksiyon kuyuları, boru hatları, elektrik şalt sahaları ve iletim hatları dahil olmak üzere üç ek jeotermal enerji santrali (JES) biriminin yapımından oluşmaktadır.¹⁸³

Halen kullanılmakta olan Efeler JES üniteleri, birlikte 162,3 MW kombine kurulu kapasiteye sahip olan Gürmat-1 ve Gürmat-2'dir (Efe-1, Efe-2, Efe-3 ve Efe-4). Proje ile ilişkili üç ilave JES birimi (Efe-6, Efe-7 ve Efe-8), Ekim 2020'ye kadar, yani Efe-8 JES'in ticari işletmeye ulaştığında, Efeler JES'inin çalışma kapasitesini 259,9 MW'a çıkaracaktır. Efe-6 ve Efe-7 JES üniteleri sırasıyla Ağustos 2017 ve Ekim 2018'den beri faaliyettedir.

¹⁸²<https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/geothermal-power-plant-expansion.html> 20-02-2020

¹⁸³Turkey: Efeler 97.6 MW Geothermal Power Plant Expansion Project
<https://www.aiib.org/en/projects/details/2019/approved/Turkey-Efeler-Geothermal-Power-Plant-Project.html> 18-02-2020

Gürmat Elektrik 1999 yılında Aydın'ın (Türkiye'nin batısında) bulunan Germencik jeotermal sahasında bir dizi JES inşa etmek ve işletmek üzere kurulmuştur.¹⁸⁴

Gürmat Elektrik, %85'i Mogan Enerji Yatırım Holding A.Ş.'ye aittir. (Mogan Enerji), %0.56 Gurenerji Elektrik Üretim Ltd. Şti. (Gurenerji), %4,72 Güriş Holding A.Ş. (Güriş Holding) ve %4,72 oranında Güriş İnşaat ve Mühendislik A.Ş. (Güriş İnşaat, Mogan Enerji'ye aittir. Güriş Holding ve Güriş İnşaat Sponsorlarıdır.). Şirketin geri kalan %5'inin sahibi Müsfik Hamdi Yamantürk'tür. Güriş Holding, inşaat, enerji ve sanayi sektörleri ile ilgilenen bir Türk holdingdir. Güriş, iştirakleri ve bağlı ortaklıkları aracılığıyla Türkiye'nin en büyük ikinci GPP portföyüne sahiptir (2018 sonu itibarıyla). Güriş'in enerji geliştirme iştiraki Mogan Enerji, yenilenebilir enerji projeleri geliştirerek Türkiye'nin lider enerji üretim şirketi olmayı hedefliyor. Bu hedef doğrultusunda Mogan şu anda birden fazla jeotermal, rüzgâr ve hidroelektrik santraline sahiptir. Mogan'ın jeotermal enerji gelişmeleri Gürmat Elektrik tarafından yürütülmektedir.¹⁸⁵

3.6.1.3. İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durumlara hazırlık projesi

Tablo 3.5. İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durumlara hazırlık projesi genel özet tablosu

Borçlu	Türkiye Cumhuriyeti
Sektör / Alt sektör	Kentsel / Kentsel Altyapı
Finansman Onay Tarihi	12 Aralık 2019
Uygulama süresi	Başlangıç Tarihi: 1 Nisan 2020 Bitiş Tarihi: 30 Haziran 2025
Maliyet ve Finansman Planı	Toplam Tahmini Proje Yatırımı: 300 milyon ABD Doları AIIB kredisi: 300 milyon ABD Doları
Amaç	Projenin hedefleri, kritik kamu tesislerinin afetlere karşı dayanıklılığını artırmak ve İstanbul Şehri'nin acil durum hazırlığını arttırmaktır.

¹⁸⁴EFELELER KAPASİTE ARTIŞI PROJESİ- EFE6-ÇED / EFE7-ÇED / EFE8-ÇED
<http://www.mogan.com.tr/TR,851/bilgilendirme-paketi-guncellemesi.html>25-02-2020

¹⁸⁵Asian Infrastructure Investment Bank 23-03-2020
<https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/download/turkey/turkey-efeler-July-17-2019.pdf>

Tablo 3.6.(Devamı) *İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durumlara hazırlık projesi genel özet tablosu*

Beklenen sonuçlar	Proje, depreme dayanıklılık için yaklaşık 100 kamu binasını güçlendirecek. Projenin, bir felaketin ardından insan hayatını ve kamu varlıklarını korumak, yaralanmaları azaltmak ve sağlık hizmetlerine erişimi artırmak açısından önemli potansiyel faydaları vardır. Dolaylı olarak, proje aynı zamanda Türkiye'nin ticari ve sanayi merkezinde önemli ekonomik faaliyetlerin sürdürülmesine ve sonuç olarak ülkeyi afetlerin neden olduğu krizlere daha dayanıklı hale getirmesine katkıda bulunacaktır.
Proje Uygulama Tüzel Kişisi	İstanbul Valiliği başkanlığına bağlı olan İstanbul Proje Koordinasyonu (IPCU)

Kaynakça: Asian Infrastructure Investment Bank web sitesi

<https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/istanbul-seismic-risk-mitigation.html>¹⁸⁶

İstanbul depremlere karşı oldukça savunmasızdır. İstanbul'daki mevcut bina stoku, özellikle deprem afetlerinin önlenmesini özellikle ele alan ve modern inşaat uygulamalarını gerektiren ilk 1998 tarihli bina kodlarından önce inşa edilmiştir. Büyükşehir alanının yaklaşık 1,5 milyon yapıya sahip yapı stokunun yaklaşık 12.000 kamu binası içerdiği tahmin edilmektedir. 1999'da yıkıcı Marmara depreminden sonra 3.600'ü yenilenme ihtiyacı olanlar olarak tanımlanmıştır. Dünya Bankası, 2005-2016 yılları arasında İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durumlara Hazırlık (ISMEP) projesini başlatmış ve desteklemiştir (toplam 550 milyon ABD doları), bu da hükümet idari binaları, okullar, hastaneler ve diğer sosyal alanlar tesislerini içerir.¹⁸⁷

ISMEP projesi son derece başarılı kabul edilmektedir ve diğer Uluslararası Finansal Kurumlardan (IFI'lar)-Avrupa Yatırım Bankası, İslam Kalkınma Bankası, KfW ve Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası'ndan finansman almıştır. Şimdiye kadar, toplam 1.365 kamu binası, bu UFK'lar tarafından sağlanan finansman desteği ile güçlendirilmiştir veya

¹⁸⁶Asian Infrastructure Investment Bank web sitesi

<https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/istanbul-seismic-risk-mitigation.html>28-03-2020

¹⁸⁷Turkey: Istanbul Seismic Risk Mitigation and Emergency Preparedness Project

<http://documents.worldbank.org/curated/en/415551468121763183/Turkey-Istanbul-Seismic-Risk-Mitigation-and-Emergency-Preparedness-Project> 14-02-2020

yeniden inşa edilmiştir Çok şey yapılsa da gereken ihtiyaçları karşılayamamıştır. Dünya Bankası tarafından başlatılan ve bu UFK'lar tarafından desteklenen son derece başarılı projeye dayanarak, önerilen proje okullar, hastaneler ve diğer sosyal tesisler gibi diğer öncelikli kamu binalarının yapısal olarak güçlendirilmesini finanse edecektir.

Güvenlik açığı azaltma yatırımlarına ve sınırlı kaynaklara yönelik büyük ihtiyaçlar göz önüne alındığında, güçlendirme öncelikli tercih yöntemi olarak kabul edilmektedir.

Bu, İstanbul'un potansiyel bir depreme karşı dayanıklılığını güçlendirerek insan hayatını ve kamu varlıklarını koruyacaktır. Bir felaketin ardından, okullar genellikle acil durum sığınakları olarak işlev görecektir ve hastaneler yaralıları için tıbbi hizmetlerin sağlanmasında kritik öneme sahiptir. Acil durum hazırlığını artırmak için bu tesislere güç jeneratörleri ve su depolama tankları gibi acil durum ekipmanı da sağlanacaktır.

Önerilen proje kapsamında hedeflenen kamu binaları, mümkün olduğunda enerji verimliliği ve su tasarrufu önlemlerinin yanı sıra engelli insanlar için evrensel tasarımlar benimseyecek ve yeşil ve dayanıklı binalar olacaktır. Güçlendirme teknik olarak uygun değilse veya güçlendirme maliyeti yeniden yapılandırma maliyetinin

% 40'ını aşarsa proje bazı yeniden inşaları içerecektir. Önerilen proje ayrıca Dünya Bankası projesi kapsamında geliştirilen en son bina kodlarına ve teknik rehberliğe uygunluğu sağlamak için fizibilite çalışmalarını / tasarımlarını ve inşaat denetimini finanse edecektir. Proje, kurumsal kapasite geliştirme, kamuoyu bilinci ve proje yönetimini sınırlı ölçüde destekleyecektir.

Dünya Bankası, hükümetin idari binaları, okulları, hastaneleri ve diğer öncelikli kamu binalarının güçlendirilmesine ve yeniden yapılandırılmasına odaklanan 2005-2015 yılları arasında İstanbul Sismik Riski Azaltma ve Acil Durum Hazırlık Projesi (ISMEP) başlattı ve sosyal tesisleri desteklemiştir.

ISMEP oldukça başarılı sayılır ve Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Avrupa Kalkınma Bankası Konseyi (CEB), İslam Kalkınma Bankası (IsDB) ve KfW Kalkınma Bankası (KfW) gibi diğer Uluslararası Finansal Kurumlardan (IFI) finansmanı destekleri çekmiştir. Şimdiye kadar, toplam 1.365 kamu binası, tüm ISMEP programı kapsamında yenilenmiş

veya yeniden inşa edilmiştir. Çok şey başarılmış olsa da karşılanmamış ihtiyaçlar halen devam etmektedir.

Tablo 3.7. ISMEP finansmanları

Finansman	Kredi Tutarı (Milyon Euro)	Uygulama süresi
Dünya Bankası	419.8	2005-2015
EIB	600.0	2008-2021
CEB	500.0	2010-2019
IsDB	247.9	2012-2020
KfW	250.0	2016-2021
Toplam	2017.7	-

Kaynak: IPCU ¹⁸⁸¹⁸⁹¹⁹⁰

Proje, Dünya Bankası tarafından finanse edilen ISMEP projesi kapsamında oluşturulan ve finanse ettikleri ISMEP projelerinde diğer IFI'lar tarafından kullanılan mevcut uygulama düzenlemelerini benimseyecektir. Uygulayıcı kurum İstanbul Valiliği altında kurulan IPCU'dur.

3.6.1.4. TSKB sürdürülebilir enerji ve altyapı kredilendirme tesisi

Tablo 3.8. TSKB sürdürülebilir enerji ve altyapı kredilendirme tesisi genel özet tablosu

Borçlu	Türkiye'de özel bir kalkınma ve yatırım bankası olan Türkiye Sına Kalkınma Bankası (TSKB)
Garantör	Türkiye Cumhuriyeti
Sektör / Alt Sektör	FI (finansal aracı) / Bankalar
Proje Uygulama Dönemi (Başlangıç Tarihi ve Bitiş Tarihi)	Başlama tarihi: Kasım 2018 Bitiş tarihi: Kasım 2021
Proje Amaçları / Kısa Proje Tanımı	Projenin temel hedefi, başta yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği olmak üzere, aynı zamanda ulaşım, enerji iletim, su yönetimi ve arıtma ve telekomünikasyon sektörlerinde Türkiye'nin altyapısını ilerletmektir. Borçlu, Türkiye'deki uygun alt projeleri finanse etmek için AIIB kredisini kullanacaktır. AIIB'nin kredisinin en az yüzde 60'ı (ve en iyi çaba temelinde yüzde 75'i) yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği Alt projelerine yönlendirilecektir.

¹⁸⁸ <http://documents.worldbank.org/curated/en/415551468121763183/pdf/32173.pdf> 16-02-2020

¹⁸⁹ <http://documents.worldbank.org/curated/en/694341536783793262/pdf/127522-PPAR-TURKISH-P078359-P166797-PUBLIC.pdf> 16-02-2020

¹⁹⁰ <https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/istanbul-seismic-risk-mitigation.html> 16-02-2020

Tablo 3.9. (Devam) *TSKB sürdürülebilir enerji ve altyapı kredilendirme tesisi genel özet tablosu*

Proje Maliyeti ve Finansman Planı	Proje maliyeti: 235 milyon ABD Doları AIIB: 200 milyon ABD Doları
AIIB Kredisi — Büyüklük ve Koşullar	Büyüklük: USD 200 milyon Finansman Koşulları: AIIB'nin devlet destekli krediler için standart faiz oranında seviye geri ödemeleri ile üç yıllık ödemesiz dönem dahil 15 yıllık nihai vadelidir.

Kaynakça: <https://www.aiib.org/en/projects/details/2018/approved/Turkey-TSKB-Infrastructure-On-lending-Facility.html> 15-03-2020¹⁹¹

Borçlu, Türkiye'nin ilk özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankası ve Türk altyapı sektöründe (özellikle yenilenebilir enerji projelerinde) lider bir yatırımcıdır. a2018'in ilk çeyreği itibarıyla, Borçlunun hisselerinin %50.65'i Türkiye'nin en büyük özel ticari bankası olan Türkiye İş Bankası Grubu'na ait olmuştur.. İkinci en büyük hissedar yüzde 8,38'e sahip olan Türkiye Vakıflar Bankası olup, diğer kurumsal hissedarları küçük holdingleri ile Türkiye borsalarında halka açık borsalardan oluşmaktadır.

Projenin hedefi, uzun vadeli bir finansman kaynağı sağlayarak Türkiye'deki sürdürülebilir altyapı gelişimini desteklemektir. Proje, Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın (AIIB)

(1) Altyapıya ve diğer üretken sektörlerle yatırım yaparak sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı teşvik etmek, ekonomik değer elde etmek ve Asya'da altyapı bağlantısını geliştirmektir.

(2) Borçlu gibi ticari ve kalkınma bankaları ile ortaklıklar geliştirerek kalkınma zorluklarının üstesinden gelmede bölgesel iş birliğini ve ortaklığı teşvik etmektir.¹⁹²

Proje, başta yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği sektörlerinde projelere yatırım yapmak için Türkiye'deki başka özel şirketlere TSKB aracılığıyla uzun vadeli finansman

¹⁹¹<https://www.aiib.org/en/projects/details/2018/approved/Turkey-TSKB-Infrastructure-On-lending-Facility.html> 15-03-2020

¹⁹²Turkey: TSKB Sustainable Energy and Infrastructure On-lending Facility
<https://www.aiib.org/en/projects/details/2018/approved/Turkey-TSKB-Infrastructure-On-lending-Facility.html> 15-03-2020

(Alt krediler) sağlayacaktır. Bunlar arasında rüzgar, güneş, jeotermal, hidro (30 megawatt'a kadar) ve sadece nehir tipi santraller) alt projeleri ve biokütle endüstrileri bulunmaktadır. Borçlu, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği sektörlerinin ötesinde, AIIB'nin ulaşım, enerji iletimi, su yönetimi ve arıtımı ve telekomünikasyon sektörlerindeki Alt projelere verdiği krediyi de genişletebilir. Yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği projelerine verilen kredinin en az yüzde 60'ını (en iyi çaba bazında yüzde 75) genişletmek, fonların ülkenin sürdürülebilir ekonomik büyümesi için çok önemli olan yetersiz hizmet alan bir sektöre yönlendirilmesini sağlıyor. Türkiye içinde enerji üretimine katkıda bulunmak, enerji ithalatına olan bağımlılığını azaltacak ve bunun sonucunda ülkenin karşılaştığı cari açığı azaltacaktır.

SONUÇ

Çin Halk Cumhuriyeti Dünya Ticaret Örgütüne katıldığı 2001 yılı sonrasında, ulusal ekonomini güçlendirmeye yönelik politikaları izleyerek, bunda önemli başarılar sağlamıştır. Çin'in Dünya Ticaret Örgütü üyeliği, çok taraflı ticaret sisteminin önemli yararlarını bu ülkeye sunmuştur. Dolayısıyla, bu gün Çin, dünya ekonomisine yön veren önemli aktörlerin başında yer almaktadır. Çin dışı açılma süreciyle birlikte büyüme, enflasyon, para politikası, döviz kuru ve istihdam gibi makroekonomik değişkenlerde çok önemli olumlu gelişmeler yaratarak dünya ekonomisinin başat ülkesi olmuştur.

Tarihten günümüze kadar Çin Halk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti arasında çok uzun süreli bir ilişki vardır. İki ülke arasındaki uzun zamandır devam etmekte olan ekonomik, ticari ve kültürel vb. ilişkiler iki taraf için de çok önemli ticari ve ekonomik faydaları sağlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik verilerine baktığımızda, Çin Halk Cumhuriyeti'nin çok önemli role sahip olduğu görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti çok önemli dış ticaret ortaklarıdır. 2017 yılında Türkiye Cumhuriyeti cari açık veren ülkeler listesinde Çin Halk Cumhuriyeti ilk sıradan yer almaktadır. Fakat, 2018 yılında Türkiye Cumhuriyeti cari açık veren ülkeler listesinde Çin Halk Cumhuriyeti'nin sıralamasında düşüş yaşanmıştır. Ve ikinci sıradan yer almaktadır. Buna rağmen, bildiğimiz gibi Çin Halk Cumhuriyeti Türkiye Cumhuriyeti'nin çok önemli dış ticaret ortaklarından biridir. Ancak yapılan analizde Türkiye'nin dış ticaret açığı açısından mutlaka Çin ile ticaretini dengeleyici politikaları geliştirmesi gerektiği hususu ön plana çıkmıştır.

Çin Halk Cumhuriyeti tarafından Asya ile Afrika ve Avrupa'daki antik İpek Yolları ile Deniz İpek Yolu üzerindeki ülkeler arasındaki kapsamlı ekonomik iş birliğini teşvik etmek için ortaya koyulan ve yürütülmekte olan "Bir Kuşak Bir Yol" projesi girişiminin etkili yürütülmesinde coğrafi yapısından ve ekonomik gücünden dolayı çok önemli rolü olan Türkiye Cumhuriyeti'nin katılması, iki ülke ilişkilerin daha iyi ilerlemesine önemli katkılarda bulunmuştur. Aynı zamanda bu proje iki ülke için ekonomik ve ticari olanaklar yaratmıştır.

Türkiye Cumhuriyet, Çin Halk Cumhuriyeti tarafından ortaya koyulan Asya'daki karayolları, demiryolları, havaalanları ve diğer altyapı projeleri için finansman sağlayacak diğer proje Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) 'nın kurulması içinde aktif katılım sağlamıştır. Aynı zamanda, Türkiye Cumhuriyeti Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın kurucu üyesi olarak katılmıştır. AIIB, Türkiye Cumhuriyeti genelinde yürütülen bazı büyük alt yapı projeleri için finansman kaynağı sağlamaktadır. Bu altyapı projeleri; Tuz Gölü Doğal Gaz Depolama Genişletme Projesi , Efeler 97.6 MW Jeotermal Enerji Santrali Genişletme Projesi, İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durumlara Hazırlık Projesi, TSKB Sürdürülebilir Enerji ve Altyapı Kredilendirme Tesisidir. Dolayısıyla, iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin daha fazla yürütülmesi için gereken destekleri sağlamaktadır. Hâlihazırda yürürlükte olan birçok projelerin yapımını Çin Halk Cumhuriyeti menşeli şirketler ve firmalar üstlenmektedir.

Türkiye Çin Halk Cumhuriyeti ekonomik ilişkileri analizinde sonuç olarak ticari mal ve hizmet alanlarında Çin tarafı oldukça baskın ve bu nedenle Türkiye'nin dış ödemeler dengesizliğinde aktif olduğu gözlenmektedir. Bu açıdan Türkiye'nin mutlaka Çin'e yönelik ihracatını artırması gerekmektedir. Ticari ilişkilerin diğer boyutunda ise, kredi ve yatırımlar anlamında Türkiye'nin daha avantajlı olduğu gözlenmektedir.

KAYNAKÇA

- [1] Liu Guoguang (2002), Çin'in reform ve dışa açılış öncesindeki ekonomik gelişme ve ekonomik sistemi, Yayın yeri: Çin Komünist Partisi Tarihçesi Araştırma Dergisi, Baskı sayısı 4
- [2] Niu Yufeng (2018), "One Five" to "Four Five" Plan Historical experience and realistic thinking, Yayın yeri: Çin Komünist Partisi Nanjing Belediye Komitesi Parti Okulu Dergisi, Baskı sayısı: 6
- [3] Niu Yufeng (2018), "One Five" to "Four Five" Plan Historical experience and realistic thinking, Yayın yeri: Çin Komünist Partisi Nanjing Belediye Komitesi Parti Okulu Dergisi, Baskı sayısı: 6, Sayfa: 50
- [4] Li Jie (2010), National History, Press: China Social Science, http://www.hprc.org.cn/gsyj/zhyj/201003/t20100311_44594_2.html
- [5] Bu Han (2008), Historical background of reform and opening up, Yayın yeri: Güncel Olaylar (Güncel Olaylar Raporu) (Lise Baskısı), 2008-04-20
- [6] Mu Rui (2009), Reform ve açılıştan bu yana, Çin Halk Cumhuriyeti'nin GSYİH ve sanayi yapısındaki değişiklikler, Yayın yeri: çağdaş ekonomi: çağdaş emlak orta vadeli dergisi, sayfa 34-35
- [7] http://xueshu.baidu.com/usercenter/paper/show?paperid=3ffae87d73b80f79b8c1a84349385a09&site=xueshu_se
- [8] Liang YanFen (2001), Çin neden DTÖ'ye katılır? , Yayın yeri:Yunnan Arşivleri Dergisi, Baskı sayısı:6, Sayfa :43
- [9] Liang YanFen (2001), Çin neden DTÖ'ye katılır? Yayın yeri:Yunnan Arşivleri Dergisi, Baskı sayısı:6, Sayfa :45
- [10] Zhong Si (2001), Çin neden DTÖ'ye katıldı? Yayın yeri: Çin Yem Dergisi, Basın sayısı:19
- [11] Xiao He (2001) ,Çin'in DTÖ Protokolüne Katılım Töreni İmza Prosedürleri, Halk Ağı web sitesi, 2001-11-10 <http://www.cctv.com/special/173/1/22860.html>
- [12] Shi GuangSheng (2004), China's economy after China's entry into the WTO, Yayın yeri: China Federation of Industry and Commerce
- [13] Shi GuangSheng (2004), China's economy after China's entry into the WTO, Publishing House: China Federation of Industry and Commerce
- [14] Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (03 Mart 2019)
- [15] Liu SheJian(2008), Retrospect and Reflection on the 30 Years of Employment System Reform, Publishing : Journal of Social Science, (3).
- [16] Lai DeSheng, Meng Dahu, Li Changan, Tian Yongpo (2011) China Employment Policy Evaluation: 1998 – 2008, Journal of Beijing Normal University (Social Science Edition), (3).
- [17] Devlet Konseyi Haber Bürosu'nun "İnsan Kaynakları Piyasasında Geçici Düzenlemeler" ile ilgili düzenlediği basın toplantısı 17-07-2018
- [18] http://www.mohrss.gov.cn/SYrlzyhshbzb/dongtaixinwen/fbh/201807/t20180717_297517.html

- [19] Cai Fang (2017), 18. Ulusal Kongreden bu yana istihdam önceliği stratejisinin gelişimi, Yayın yeri: Halk Günlüğü Gazetesi, 2017- 03- 21. http://www.cass.cssn.cn/yuanlingdao/lingdaoyanlun/201703/t20170321_3458608.html
- [20] En Büyük Halkın Geçim Durumunun İstihdamını Kavramak- Çin İstihdamının Son 40 Yıllık Reform ve Açılış Çalışmalarındaki Başarıları ve Deneyimleri, Yayın yeri: Halk Günlüğü Gazetesi, 2018- 08- 08.
- [21] http://paper.people.com.cn/rmrb/html/2018-08/07/nw.D110000renmrb_20180807_1-07.htm
- [22] Çin Halk Cumhuriyeti ulusal istatistik bürosu, <http://www.stats.gov.cn/tjsj/nds>
- [23] Çin Halk Cumhuriyeti ulusal istatistik bürosu, <http://www.stats.gov.cn/tjsj/nds> (16Mart2019)
- [24] Zheng HanYue (2016), Çin Halk Cumhuriyeti'nin Para Politikasının Gelişimi ve Değerlendirilmesi, Yayın yeri: Online finansal yayını, Baskı sayısı:6, Sayfa 88.
- [25] Yi Gang (1996) "Çin Halk Cumhuriyeti'nin Para, Bankacılık ve Finansal Piyasaları: 1984 -1993", Yayın yeri: Şangay Sanlian Kitabevi, 1996 Baskısı
- [26] Wu ChaoLin (2004), 1984'ten bu yana Çin'in makroekonomik düzenlemesinde para politikasının evrimi Çağdaş Çin tarihi araştırması dergisi., 11, (3)
- [27] Zheng HanYue (2016), Çin Halk Cumhuriyeti'nin Para Politikasının Gelişimi ve Değerlendirilmesi, Yayın yeri: Online finansal yayını, Baskı sayısı:6,
- [28] Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org>
- [29] Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (9 Mart 2019)
- [30] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası Web Sitesi, <http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125832/2804866/index.html>
- [31] Xie Ping (1996), Çin Halk Cumhuriyeti'nin finansal sisteminin seçimi, Şangay Uzak Doğu Yayınevi
- [32] Çin Halk Cumhuriyeti Muhasebe web sitesi, <http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125838/125888/2968982/index.html> (18 Mart 2019)
- [33] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası Web sitesi, <http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125838/125888/2968985/index.html> (18 Mart 2019)
- [34] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Bankası Web Sitesi, <http://www.pbc.gov.cn/zhengcehuobisi/125207/125213/125440/125832/2804866/index.html>
- [35] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu <http://data.stats.gov.cn/easyquery.htm?cn=C01>
- [36] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu <http://data.stats.gov.cn/easyquery.htm?cn=C01> (15 Mart 2019)
- [37] Dünya Bankası, <http://www.worldbank.org> , (13 Mart 2019)
- [38] Zhang Zhen (2014) On the Advantages and Disadvantages of China's Labor Force in International Trade, Business situation press , Sayfa 1-2 <http://www.fx361.com/page/2014/0814/2967920.shtml>

- [39] Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu
<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17Mart 2019)
- [40] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu
<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17 Mart 2019)
- [41] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu
<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (17 Mart 2019)
- [42] Çin Halk Cumhuriyeti Halk Cumhuriyeti Ulusal İstatistik Bürosu
<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2018/indexch.htm> (21 Mart 2019)
- [43] Chen Jiyong(2018) Çin-ABD Ticaret Savaşının Arka Planı, Nedenleri ve Çin'in Önlemleri, yayın yeri:WuHan University Journal (Philosophy & Social Science Cilt 71 Sayı 5, Eylül 2018 ,s:72-81
- [44] Yi Ming (2008) Trump hükümetinin çelik ve alüminyum tarifesini yükselmesinin, Çin Halk Cumhuriyeti'ni ne kadar etkiledi? <https://www.mining120.com/news/show-hitemid-328009.html>, 2018-04-23.
- [45] Feng Shuishen (2018), Çin, ABD'den ithal edilen 128 ürüne gümrük vergisi uyguladı, <http://bbs1.people.com.cn/post/2/1/2/166930065.html> , 2018-04-02.)
- [46] Yi Ming (2018) Amerika Birleşik Devletleri, Çin'e karşı "301 soruşturması" nın başlatıldığını resmen açıkladı http://www.sohu.com/a/165759294_119562,2017-08-19
- [47] Ticaret Bakanlığı Sözcüsü. Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, ABD menşeli yaklaşık 16 milyar ABD doları ithal mal için tarife uygulamaya karar veren bir duyuru yayınladı http://www.xinhuanet.com/mrdx/2018-08/09/c_137377928.htm ,2018-08-09.
- [48] Yi Ming (2018) , ABD, 16 milyar ABD Doları değerindeki Çin ürünlerine % 25 vergi uyguladığını açıkladı http://news.ifeng.com/a/20180808/59688057_0.shtml?_cpb_pindaotj2 ,2018-08-08.
- [49] Zhang Lin(2018), Danıştay Tarife Komisyonu, ABD menşeli 50 milyar dolarlık ithal mallara gümrük vergisi uygulaması hakkında bir duyuru yayınladı http://economy.gmw.cn/2018-06/19/content_29333410.htm ,2018-06-19.
- [50] Yi Ming (2018), Çin, ABD'de menşeli ürünlere yaklaşık 16 milyar ABD doları ithalat tarifesi uyguluyor<http://www.shfinancialnews.com/xww/2009jrb/node5019/node5036/node5044/u1ai206754.html> , 2018-08-10.
- [51] Ticaret Bakanlığı sözcüsü:34 milyardan sonra ÇHC yine16 milyar ABD doları mal için% 25 gümrük vergisi uygulayacak http://finance.ifeng.com/a/20180809/16437273_0.shtml ,09-08-2018
- [52] Yi Ming(2018), Çin dava açtı! Çin, DTÖ'de ABD 301 vergilendirmesi önlemlerine dava açmak için öneride bulundu <http://baijiahao.baidu.com/s?id=1596813209352669317&wfr=spider&for=pc>,2018-04-04.
- [53] Liu Xiaofei(2018), Çin DTÖ'ne 301 ABD vergi önlemi hakkında deva açtı http://finance.ifeng.com/a/20180707/16372735_0.shtml,2018-07-07.
- [54] Wang Jiequan(2018), Çin, DTÖ'de ABD 301 vergilendirmesi önlemlerine dava açmak başvuruda bulundu <http://finance.people.com.cn/n1/2018/0716/c1004-30150427.html>,2018-07-16.

- [55] Wu Qisheng (2018), Trump'ın yeni ticaret anlaşması: fikirler, gündem ve kısıtlamalar,Uluslararası Çalışmalar Dergisi,2018,(1) Sayfa 124-137.
- [56] Xu Caiyue (2018), Çin, ABD menşeli 60 milyar ABD doları ithal mal için gümrük vergisi uygulamaya karar verdihttp://finance.ifeng.com/a/20180803/16426890_0.shtml , 03-08-2018
- [57] Lü Shuang.(2018), Trump, Çin ithalatında 500 milyar dolarlık tarifeler uygulamaya hazır olduğunu belirtti <http://forex.hexun.com/2018-07-20/193526804.html> ,20-07-2018
- [58] JIM TANKERSLEY, KEITH BRADSHER (2018) ABD, 200 milyar dolarlık Çin mallarına gümrük vergileri uygulayacak, New York Times Çince web sitesi, <https://cn.nytimes.com/business/20180918/trump-china-tariffs-trade/18-09-2018>
- [59] Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, ABD'den ithal edilen yaklaşık 60 milyar ABD doları malına ek tarifeler koymaya karar veren bir duyuru yayınladı, Çin Halk Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı,https://web.archive.org/web/20180918193636/http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/gongzuodongtai/201809/t20180918_3022593.html 18-09-2018
- [60] Lu Dong (2018), Çin, DTÖ'de Çin ürünlerinde 200 milyar dolarlık ek vergi önlemleri için ABD'ye dava açtı. Guancha Syndicate yanını, 18-09-2018 https://m.guancha.cn/politics/2018_09_18_472536.shtml
- [61] Lü Dong (2018), Ticaret Bakanlığı sözcüsü, ABD'nin Çin'e ABD ihracatına 200 milyar dolarlık tarifeler uygulama kararından bahsetti, Guancha Syndicate yanını, https://m.guancha.cn/politics/2018_09_18_472484.shtml
- [62] He Shurui (2018), Danıştay açıklaması: Çin'in toplam tarife seviyesi% 9.8'den% 7.5'e düşürülecek. Guancha Syndicate yanını, https://www.guancha.cn/economy/2018_09_26_473496.shtml?s=zwyxgtjbt 25-09-2018
- [63] ABD Ticaret Bakanlığı nihay açıklamasında ÇHC'in dövme çeliğinin ABD'de dumping yaptığını atılmasına karar verdi. <https://www.voachinese.com/a/u-s-finds-dumping-of-forged-steel-fittings-from-china-20181002/4597494.html> 03-10-2018
- [64] Bugünkü Danıştay Yürütme Toplantısı bu iki büyük olaya karar verildi. <http://www.gov.cn/> 10-10-2018
- [65] Wang Shichun (2018), Amerika Birleşik Devletleri de Çin'in nükleer endüstrisini etkilemeye çalışıyor, Uzmanlar: ZTE gibi yol izlemeyeceğiz, Guancha Syndicate yanını, 19-10-2018
- [66] Ticaret Bakanlığı Duyurusu 2018 yılı 08 Sayılı ABD ve Japonya menşeli ithal hidroiyodik asidin anti-damping soruşturması hakkındaki nihai karara ilişkin duyuru. Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, 19-10-2018
- [67] ABD Evrensel Posta Birliği'nden çekilecek ,Voice of America Chinese Network. 19-10-2018 <https://www.voachinese.com/a/china-react-to-us-decision-to-withdraw-from-universal-post-union-20181018/4619030.html>
- [68] Feng Xue(2018), Hong Kong medyası: ABD'li ticaret yetkilileri Çinli yetkililerle görüşmek için Çin'i ziyaret etti ve iki ülke çalışma düzeyinde temaslara devam etti, Guancha Syndicate yanını, https://www.guancha.cn/internation/2018_10_27_477180.shtml 31-10-2018
- [69] Tang Yanfei (2018), ABD, Fujian Jinhua'ya ihracatını kısıtlıyor ve ÇHC Çin menşeli şirketlere adil davranma umudunu dile getiriyor, Guancha Syndicate

- yanını,<https://www.voachinese.com/a/US-Restricts-Exports-To-Chinese-Semiconductor-Firm-Jinhua-20181030/4634879.html> 31-10-2018
- [70] <http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201810/20181002800504.shtml> 30-10-2018
- [71] Ling Xin (2018), DTÖ üyeleri ABD çelik ve alüminyum tarife önlemlerini incelemek üzere bir uzman grubunun kurulmasını istedi, Guancha Syndicate yanını, https://www.guancha.cn/ChanJing/2018_10_30_477573.shtml 30-10-2018
- [72] He Shurui(2018), Li Keqiang ABD Kongre Üyeleri Çin Delegasyonu ile Bir Araya Geldi, Guancha Syndicate yanını
- [73] https://www.guancha.cn/politics/2018_11_01_477910.shtml 04-12-2018
- [74] Li Pi (2018), Xi Jinping telefonda ABD Başkanı Trump ile görüştü. Guancha Syndicate yanını, ShangHaihttps://www.guancha.cn/politics/2018_11_01_477920.shtml 04-12-2018
- [75] Lian Zheng(2018), Yang Jiechi Bolton ile görüştü: Çin-ABD güvenlik toplantısının ikinci turuna iki devlet başkanı hazırlanıyor, Guancha Syndicate yanını,https://www.guancha.cn/politics/2018_11_08_478780.shtml05-12-2018
- [76] Lian Zheng(2018), Wang Yi ile Kissinger Buluştu: Çin-ABD Ekonomik ve Ticari Farklılıklarını anlaşılabilir çözmeye çalışıyor Guancha Syndicate yanını, Shang Hai,https://www.guancha.cn/politics/2018_11_08_478848.shtml 05-12-2018
- [77] https://www.guancha.cn/politics/2018_11_10_479062_s.shtml 05-12-2018
- [78] "Özel toplantı" sonrasında Çin-ABD ticaret savaşı geçici olarak durduruldu. FT Chinese Network.<http://www.ftchinese.com/story/001080476?archive>
- [79] Lian Zheng (2018), Özel toplantı: Gelecek yıl 1 Ocak'tan sonra yeni tarifeler eklenmeyecek, Guancha Syndicate yanını, ShangHai, https://www.guancha.cn/internation/2018_12_02_481799.shtml 05-12-2018
- [80] "Özel toplantı" sonrasında Çin-ABD ticaret savaşı geçici olarak durduruldu,FT Chinese Network<http://www.ftchinese.com/story/001080476?archive> 2.12.2018
- [81] <https://www.voachinese.com/a/reuters-one-agreement-different-descriptions-20181202/4684167.html> 12-05-2018
- [82] Wang Kaiwen (2019), Çin, ABD menşeli otomobiller ve parçalar üzerindeki ek tarifeleri askıya alacaktır. Guancha Syndicate yanını, Shang Hai,https://www.guancha.cn/economy/2018_12_14_483295.shtml 02-02-2019
- [83] Son zamanlarda ABD'den bazı soya fasulyesi toplu olarak satın alındı ,Guancha Syndicate yanını, Shang Hai , https://www.guancha.cn/economy/2018_12_20_483914.shtml 02-02-2019
- [84] <http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201812/20181202820832.shtml> 02-02-2019
- [85] <http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201901/20190102828086.shtml> 02-02-2019
- [86] <http://www.mofcom.gov.cn/article/b/c/201901/20190102830125.shtml> 09-05-2019
- [87] He Shurui (2019),DTÖ, Çin ürünlerinde ABD vergi artışlarını araştırmak için bir uzman grubu kuracak. Guancha Syndicate yanını, ShangHai. https://www.guancha.cn/internation/2019_01_29_488518.shtml02-02-2019
- [88] COFCO, bir milyon ton daha Amerikan soya fasulyesi satın aldı. Guancha Syndicate yanını,Shang Hai. https://www.guancha.cn/internation/2019_02_02_489094.shtml02-02-2019

- [89] Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonundan sorumlu kişi Zhang Qiaosu Xinhua Net'e bir konuşma yaptı http://www.xinhuanet.com/fortune/2019-03/02/c_1124184346.htm 02-03-2019
- [90] <http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201903/20190302845768.shtml> Pekin,09-05-2019
- [91] Çin-ABD ticaret görüşmeleri: Trump birden tarifeleri artırmakla tehdit ediyor Son aşamadaki “sert kemikler” ve belirsizlikler. BBC News Chinese,. <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/business-4815948606-05-2018>
- [92] Xu Ganang (2019), 8 yıl bekleddikten sonra China Mobile'ın ABD'ye girişi oybirliğiyle reddedildi. Guancha Syndicate yanını,Shang Hai https://m.guancha.cn/internation/2019_05_10_501010.shtml 10-05-2019
- [93] % 25 yeni tarifeler yürürlüğe girdi ABD ve Çin Cuma günü müzakerelere devam ediyor. Voice of America Chinese website.
- [94] <https://www.voachinese.com/a/china-us-trade-liu-he-first-day-20190509/4911690.html> 10-05-2019
- [95] He Shurui(2019), ABD, Çin ürünlerine yapılacak olan bazı ithalat vergisini 15 Haziran'a kadar erteleyecek. Guancha Syndicate yanını,Shang Hai https://m.guancha.cn/internation/2019_06_01_503998.shtml 01-06-2019
- [96] ABD menşeli bazı ithal ürünlerin tarife oranının artırılmasına ilişkin Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonunun İlanı. ÇHC Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhengcefabu/201905/t20190513_3256788.html 13-05-2019
- [97] Ye Bing (2019), ABD Huawei yasağı yayınladı.ÇHC şiddetle tepki verdi, VOA Chinese network, New York ,<https://www.voachinese.com/a/Beijing-Huawei-Reactions-To-Trump-Executive-Order-20190516/4919914.html> 16-05-2019
- [98] ABD Ticaret Bakanlığı, Çin'den ithal edilen kuvars tezgah ürünleri için dumping ve sübvansiyonlar olduğunu belirledi. VOA Chinese network, New York <https://www.voachinese.com/a/us-china-trade-20190517/4920579.html> 16-05-2019
- [99] Google, Huawei ile iş ilişkisini sona erdirdi. VOA Chinese network, New York <https://www.voachinese.com/a/google-huawei-20190519/4923850.html> 20-05-2019
- [100]Huawei aniden Google tarafından anlaşmadan çıkartılıyor: resmi Android artık Huawei cep telefonlarını desteklemiyor. Huxiu websayfası, <https://www.huxiu.com/article/300072.html> 20-05-2019
- [101]Jie Xi (2019), 90 günlük uzatma: ABD Ticaret Bakanlığı Huawei ürünleri için sınırlı muafiyet duyurdu, VOA Chinese network , <https://www.voachinese.com/a/huawei-ban-china-security-update-ease-entity-20190520/4925343.html> 21-05-2019
- [102]USDA Announces Support for Farmers Impacted by Unjustified Retaliation and Trade Disruption.
- [103]<https://www.usda.gov/media/press-releases/2019/05/23/usda-announces-support-farmers-impacted-unjustified-retaliation-and> 23-05-2019
- [104]<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201905/20190502866698.shtml> 27-05-2019
- [105]ABD Ticaret Bakanlığı başlangıçta Çin'den ithal edilen yatakların dumping yaptığını belirledi, VOA Chinese Network, Washington.

- <https://www.voachinese.com/a/mattress-china-export-dumping-20190529/4937946.html>
31-05-2019
- [106]ÇHC Ticaret Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri menşeli ithal tetrakloroetilen için geçerli olan anti-damping önlemlerinin nihai incelemesini yapmaya karar verdi, ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu. Yayını, Pekin, <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ai/201905/20190502868237.shtml> 01-06-2019
- [107]<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201906/20190602872648.shtml> ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu. Yayını, Pekin, 09-05-2019
- [108]<http://www.mofcom.gov.cn/article/b/e/201906/20190602874011.shtml> ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu. Yayını, Pekin, 09-05-2019
- [109]Xi Jinping ABD Başkanı Trump ile görüştü, Xinhua net, http://www.xinhuanet.com/world/2019-06/29/c_1124688101.htm 29-06-2019
- [110]Ye Bing (2019), ABD-Çin ticaret savaşının zirvesi sonlanıyor, özel toplantıda anlaşma sağlandı mı? VOA Chinese Network, Washington <https://www.voachinese.com/a/TRUMP-AND-XI-SUMMIT-ENDS-UP-IN-TRADE-TALKS-BACK-ON-TRACK-A-WIN-WIN-OUTCOME-20190629/4978819.html> 30-06-2019
- [111]Hai Yan (2019), Trump, Amerikan şirketlerinin Huawei'ye ürün satmaya devam etmesine izin verdiğini iddia etti. VOA Chinese Network, Washington, <https://www.voachinese.com/a/TRUMP-SAYS-US-FIRMS-CAN-SELL-TO-HUAWEI-20190629/4978764.html> 30-06-2019
- [112]Ye Bing (2019), ABD-Çin ticaret savaşının zirvesi sonlanıyor, özel toplantıda anlaşma sağlandı mı? VOA Chinese Network, Washington. <https://www.voachinese.com/a/TRUMP-AND-XI-SUMMIT-ENDS-UP-IN-TRADE-TALKS-BACK-ON-TRACK-A-WIN-WIN-OUTCOME-20190629/4978819.html> 30-06-2019
- [113]Çin, Nisan ayından bu yana en büyük ABD sorgum alımını yaptı. <https://cn.reuters.com/article/usa-trade-china-sorghum0718-thur-idCNKCS1UE019> 19-07-2019
- [114]Hai Yan(2019), Trump Çin ürünlerine yeni ek tarifeler koymaya karar verdi, ticaret savaşı tekrar yükselebilir. VOA Chinese Network, Washington. [2019-08-02] <https://www.voachinese.com/a/china-trade-tariff-deal-economy-20190802/5025460.html>02-08-2019
- [115]<https://www.bbc.com/zhongwen/simp/amp/world-49200525> BBC NEWS ,02-08-2019
- [116]Nie Zhenyu(2019), Beyaz Saray, ABD devlet dairelerinin Huawei cihazlarını satın almalarını yasakladığını açıkladı, DW Newsyayını, <https://www.dwnews.com08-08-2019>
- [117]Qiao Zhan (2019), ABD ek tarife uygulanmasını erteledi, üç büyük hisse senedi endeksi yükseldi, VOA Chinese Network, <https://www.voachinese.com/a/us-stocks-surge-after-trump-delays-new-tariffs-2019-08-14/5040915.html> 14-08-2019
- [118]ABD, bazı mobilya ve diğer Çin ürünlerini% 10 ek tarifelerden muaf tutuyor. VOA Chinese Net, <https://www.voachinese.com/a/us-removes-some-chinese-furniture-modem-from-ten-percent-tariffs/5045946.html> 17-08-2019

- [119]Yang Weilian (2019), Çin, 75 milyar ABD malına ek tarife uygulayacağını açıkladı, DW net yayını, <https://p.dw.com/p/3OLro> 23-08-2019
- [120]Jie Xi(2019), Trump, Çin malları için yeni ek tarifeler açıkladı, VOA Chinese Net, Washington
- [121]<https://www.voachinese.com/a/china-trump-trade-tariff-deal-20190824/5054848.html> 17-08-2019
- [122]ÇHC Ticaret Bakanlığı sözcüsü, Çin'in ABD'ye yaptığı ihracatta Çin'e karşı 300 milyar dolarlık vergi tedbirlerinin DTÖ suçlaması hakkında konuştu, ÇHC Ticaret Bakanlığı web sitesi, <http://www.mofcom.gov.cn/article/ae/ag/201909/20190902895699.shtml?agt=15422> 02-09-2019
- [123]<http://trb.mofcom.gov.cn/article/cs/201909/20190902895771.shtml> ÇHC Ticaret Bakanlığı Ticaret Çözüm Araştırma Bürosu yayını, 12-09-2019
- [124]https://web.archive.org/web/20190912200911/http://gss.mof.gov.cn/zhengwuxinxi/zhe ngcefabu/201909/t20190911_3384638.html ÇHC Maliye Bakanlığı Gümrük Dairesi.yayını, pekin, 12-09-2019
- [125]Jie Xi (2019), Trump, 250 Milyar Dolar 'lık Çin malına eklenecek gümrük tarifeleri iki haftalık erteledi, VOA Chinese net,
- [126]<https://www.voachinese.com/a/china-trump-tariff-trade-deal-20190911/5079965.html> 12-09-2019
- [127]ABD ,Çinli ve Amerikalı şirketlere ve tüketicilere fayda sağlayan ürünleri geniş bir yelpazede hariç tutmak için 437 ek tarife maddesi açıkladı. GuanCha Syndicate yanını, https://www.guancha.cn/internation/2019_09_20_518591.shtml 20-09-2019
- [128]<https://www.voachinese.com/a/china-buys-10-cargoes-us-soybeans-20190924/5095278.html> 24-9-2019
- [129]Jie Xi (2019), Trump, ABD ve Çin ile "önemli bir ilk aşama anlaşması" olduğunu nitelendirdi. VOA Chinese net, <https://www.voachinese.com/a/china-trade-trump-economy-deal-20191012/5120618.html> 12-10-2019
- [130]Deng Ruikan (2019), DTÖ, Çin'in ABD mallarına 3,6 milyar ABD doları tarifeler uygulayabileceğine karar verdi. GuanCha Syndicate yanını,https://www.guancha.cn/economy/2019_11_02_523655.shtml 09-11-2019
- [131]Başkan Trump Amerikalı çiftçilere nakit yardımını memnuniyetle karşılıyor. VOA Chinese net, Washington.<https://www.voachinese.com/a/trump-hails-cash-to-farmers/5169706.html> 06-12-2019
- [132]Mo Yu (2019), ABD FCC, telekom operatörlerinin Huawei ,ZTE cihazları satın almak için hükümet fonlarını kullanmalarını yasakladı. VOA Chinese net, Washington..<https://www.voachinese.com/a/fcc-bans-huawei-zte-20191122/5177760.html> 06-12-2019
- [133]Xu Haizhi (2019), Çin-ABD ekonomi ve ticaret anlaşmasının ilk aşaması hakkında Çin'in açıklaması, Xinhua net,http://www.xinhuanet.com/2019-12/13/c_1125345960.htm 13-12-2019
- [134]Çin geçici olarak bazı ABD ürünlerine ek gümrük vergisi uygulamıyor, zobao websitesi, 2019-12-15 <https://www.zaobao.com.sg/realtime/china/story20191215-101346815-12-2019>

- [135]Zhang Qiaosu (2019), ÇHC Danıştay Gümrük Tarifesi Komisyonu, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya uygulanan tarifelere tabi olan ilk mal grubunun ikinci hariç tutma listesini açıkladı, Xinhua net, http://www.xinhuanet.com/fortune/2019-12/19/c_1125365132.htm19-12-2019
- [136]Jacob Pramuk ,Trump says he will sign ‘phase one’ China trade deal on Jan. 15 at the White House, CNBC websitesi 2019-12-31 <https://www.cnbc.com/2019/12/31/trump-says-he-will-sign-phase-one-china-trade-deal-jan-15-at-the-white-house.html>
- [137]Du Haitao, Wu Qiuyu, Liu Zhiqiang, Wang Ke (2020), Çin-ABD anlaşması neyi imzaladı? People's Daily'nin bu makalesi bunu açıkça ortaya koydu, Guancha Syndicate yanını, Shang Hai, https://www.guancha.cn/internation/2020_01_16_531755_s.shtml 15-01-2020
- [138]ABD artık Çin'i "gelişmekte olan bir ülke" olarak görmüyor, BBC Çince haber sayfası, <https://www.bbc.com/zhongwen/simp/world-51569948> 21-02-2020
- [139]Ni Nan (2020), Çin, bazı ABD ürünlerinde ek tarifelerden muafiyet duyurdu, Online radio network,
- [140]<http://www.rfi.fr/cn>21-02-2020
- [141]Huang WeiMin(2003), ÇHC-Türkiye İlişkilerinin Tarihsel Olarak İncelenmesi ve Analizi ,Yayın yeri: Batı Asya ve Afrika dergisi, Baskı sayısı: 6, sayfa: 54-56
- [142]Zhang TieWei, ÇHC ve Türkiye arasında dostluk ilişkileri kısaca tarihi ,Yayın yeri: Batı Asya ve Afrika dergisi, Baskı sayısı: 6, sayfa: 67-72
- [143]Dong Manyuan (2010), On Sino-Turkish Relations: Past and Future, Press: Arab World Studies, Baskı sayısı:4 , Sayfa: 54 17-08-2019
- [144]Yang ZhaoJun(1988) "Türkiye'nin Modern Tarihi", Yunnan University Press, , Sayfa 213.
- [145]Ding Gong (2011), China and Turkey’s Relation During the Forty Years: Retrospect and Prospect, Yayın yeri: Arab World Studies , Mayıs 2011, Baskı sayısı:3 , Sayfa:22
- [146]Türk- ÇHC Dostluk Vakfı <http://www.turkciindostlukvakfi.org.tr/cn/menu-sayfa.php?id=1517-08-2019>
- [147]Ataman Aksoy(1992), The Political Economy of Income Distribution in Turkey , New York , Sayfa :146 .
- [148]ZAN Tao(2010), Sino-Turkish Relations and Turkey’s Perception of China, Press: Arab World Studies, Baskı sayısı:4, Sayfa:61
- [149]ÇHC Cumhurbaşkanı Hu Jintao, Pekinde Abdullah Gül ile Görüşme Yaptı
- [150]http://www.gov.cn/ldhd/2009-06/25/content_1350606.htm25-06-2009
- [151]<http://history.mofcom.gov.cn> 04-03-2019
- [152]<http://history.mofcom.gov.cn> 06-03-2019
- [153]<http://history.mofcom.gov.cn> 04-03-2019
- [154]Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11 Nisan 2019)
- [155]Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (11 Nisan2019)
- [156]Türkiye İstatistik Kurumu <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- [157](11 Nisan2019)

- [158]Ülke Raporu
[https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57971\(05-07-2019\)](https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57971(05-07-2019))
- [159]Ülke Raporu
https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57972
- [160]Ülke Raporu
https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=57964 07-08-2019
- [161]Ülke raporu
https://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=6308112-12-2019
- [162]Li Yaxiong (2008), Gelişim sosyolojisi, Huazhong Normal Üniversite Yayınları, 08-2008
- [163]Xu Ping, Zhang Xiaohu, Liu Shouxu (2011), Gelişmekte olan pazar ülkelerinin sisteme entegrasyonu hala bir zorluktur, Changchun Yayınevi,01-2011
- [164]He Zili(2007), Karşılaştırmalı Kurumsal Ekonomi, Yükseköğretim Yayınlar,11-2007.
- [165]Erol KUTLU, Dünya ekonomisi, Sözkese Matbaacılık baskısı. 2014 ANKARA, s:119-123
- [166]Guo Yi (2008), Pazarlama İlkeleri, Elektronik Sanayi Basını,2008
- [167][https://baike.baidu.com/item/%E8%87%AA%E7%94%B1%E8%B4%B8%E6%98%93%E6%94%BF%E7%AD%96#ref_\[1\]_462871](https://baike.baidu.com/item/%E8%87%AA%E7%94%B1%E8%B4%B8%E6%98%93%E6%94%BF%E7%AD%96#ref_[1]_462871) 09-01-2020
- [168]Sun Liya (2010), Ticari Korumacılık Önlemlerinin Etki Analizi —— Ekonomik İlkeler Perspektifine Dayalı, Modern iş endüstrisi yayını,02-2010
- [169]Xue Rongjiu (2009), Ekonomik küreselleşme altında ticaret korumacılığın özellikleri, zararı ve muhafazası, Uluslararası Ticaret Dergisi Sayı 3, 2009
- [170]Hu Zongshan, Nie Rui (2019), “Bir Kuşak Bir Yol” Projesi Girişimi: Başarılar, Zorluklar ve Gelecekteki Yenilikler, Socialism Studies yayını, Sayı 6, 2019
- [171]Xiao Xuan (2011), Çin ile Türkiye arasında yeni bir stratejik ortaklık kurmak, Batı Asya ve Afrika dergisi yayını, Sayı 9, 2011, sayfa 14-28
- [172]Zbignyu Brzezinski (2007), Big Game-America's primacy and its geostrategy,Shang Hai Halk Yayınevi, sayfa :180
- [173]Gökçer Tahincioğlu(2015),Yeni İpek Yolu için türkiye kilit olacak , Milliyet Gazetesi yayını,<http://www.milliyet.com.tr/ekonomi/yeni-ipek-yolu-icin-turkiye-kilit-olacak-2050114> 27.04.2015
- [174]Wang Yonng, Xi Wang, Luo Yang (2015), "Bir Kuşak ve Bir Yol" Projesi Girişimi ile Çin ve Türkiye Arasında Stratejik İşbirliği, Batı Asya ve Afrika Dergisi yayını, 2015 Sayı 6 .
- [175]Wang Yonng, Xi Wang, Luo Yang (2015), "Bir Kuşak ve Bir Yol" Projesi Girişimi ile Çin ve Türkiye Arasında Stratejik İşbirliği, Batı Asya ve Afrika Dergisi yayını, 2015 Sayı 6 .
- [176]Wang Da (2015), Asya Yatırım Bankası'nın Çin Düşünceleri ve Dünya Önemi, Kuzeydoğu Asya Forumu yayını,2015 sayı 3, sayfa:48-65
- [177]Gao Bei, Zheng Liansheng, Zhang Ming. (2016), Asya Yatırım Bankası AAA notunu nasıl aldı?, Uluslararası finansal araştırma dergisi yayını, 2016 sayı 2, Sayfa:26-35

- [178]Su Jing (2019), Asya Yatırım Bankası ve "“Bir Kuşak ve Bir Yol” Finansal İnşaatı, Finance and Economics dergisi yayını, 2019 sayı 08, Sayfa:84-88.
- [179]21 ülke Pekin'de bir sözleşme imzalayarak ve Asya Altyapı Yatırım Bankası'nı kurmaya karar verdi,Xin Hua net, http://www.gov.cn/xinwen/2014-10/24/content_2770071.htm 24-10-2014
- [180]Jin Wei (2015),AIIB 57 Ülke İçin "Başlangıç Listesi" Kurallarını Açıkladı, Günlük ekonomik haberler yayını, <http://finance.sina.com.cn/world/20150416/014421966229.shtml> 16-04-2015
- [181]Li Zhen, Liu Chang, Hou Tao (2014), 21 ülke, yasal sermayesi 100 milyar ABD doları olan bir Asya yatırım bankası kurmak için sözleşme imzaladı, Global Times yayını, 25-10-2014 <https://world.huanqiu.com/article/9CaKrnJFJix>
- [182]Liu Yijing (2019), Asya Yatırım Bankası'nın kuruluşundan bu yana yatırım durumunun istatistiksel analizi, Ulusal dolaşım ekonomisi dergisi yayını, 2019 sayı 01, sayfa:29-30
- [183]Zhang Cheng (2019), AIIB üye sayısı 100'e yükseldi, Haber gözü sayfası yayını
- [184]Turkey joins AIIB as founding member, Xinhua News Agency http://www.chinadaily.com.cn/business/2015-04/11/content_20410311.htm11-04-2015
- [185]Özgür ZENTURK(2016) Türkiye'nin ortağı olduğu Asya Altyapı Yatırım Bankası resmen faaliyete başladı,euronews haberi, <https://tr.euronews.com/2016/01/17/turkiye-nin-ortagi-oldugu-asya-altyapi-yatirim-bankasi-resmen-faaliyete-basladi> 17-01-2016
- [186]Asian Infrastructure Investment Bank web sitesi <https://www.aiib.org/en/index.html>
- [187]https://www.aiib.org/en/projects/approved/2018/_download/turkey/document/turkey-gas-storage-expansion.pdf03-02-2020
- [188]https://www.aiib.org/en/projects/approved/2018/_download/turkey/summary/turkey-gas-storage-expansion-project.pdf 03-02-2020
- [189]Turkey Gas Storage Expansion Project, <https://www.aiib.org/en/index.html>01-02-2020
- [190]Turkey's Energy Transition: Milestones and Challenges Report (the World Bank, 2015). <http://documents.worldbank.org/curated/en/249831468189270397/Turkey-s-energy-transition-milestones-and-challenges> 06-03-2020
- [191]BP World 2015 Report, <https://www.bp.com/content/dam/bp/businesssites/en/global/corporate/pdfs/investors/bp-annual-report-and-form-20f-2015.pdf>
- [192]Republic of Turkey Turkey Gas Storage Expansion Project ,Project Document Of The Asian Infrastructure Investment Bank, May 29, 2018
- [193]<https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/geothermal-power-plant-expansion.html> 20-02-2020
- [194]Turkey: Efeler 97.6 MW Geothermal Power Plant Expansion Project <https://www.aiib.org/en/projects/details/2019/approved/Turkey-Efeler-Geothermal-Power-Plant-Project.html> 18-02-2020
- [195]EFELER KAPASİTE ARTIŞI PROJESİ- EFE6-ÇED / EFE7-ÇED / EFE8-ÇED <http://www.mogan.com.tr/TR,851/bilgilendirme-paketi-guncellemesi.html>25-02-2020
- [196]Asian Infrastructure Investment Bank 23-03-2020 https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/_download/turkey/turkey-effeler-July-17-2019.pdf

- [197]Asian Infrastructure Investment Bank web sitesi
<https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/istanbul-seismic-risk-mitigation.html>28-03-2020
- [198]Turkey: Istanbul Seismic Risk Mitigation and Emergency Preparedness Project
<http://documents.worldbank.org/curated/en/415551468121763183/Turkey-Istanbul-Seismic-Risk-Mitigation-and-Emergency-Preparedness-Project> 14-02-2020
- [199]<http://documents.worldbank.org/curated/en/415551468121763183/pdf/32173.pdf> 16-02-2020
- [200]<http://documents.worldbank.org/curated/en/694341536783793262/pdf/127522-PPAR-TURKISH-P078359-P166797-PUBLIC.pdf> 16-02-2020
- [201]<https://www.aiib.org/en/projects/approved/2019/istanbul-seismic-risk-mitigation.html>16-02-2020
- [202]<https://www.aiib.org/en/projects/details/2018/approved/Turkey-TSKB-Infrastructure-On-lending-Facility.html> 15-03-2020
- [203]Turkey: TSKB Sustainable Energy and Infrastructure On-lending Facility
<https://www.aiib.org/en/projects/details/2018/approved/Turkey-TSKB-Infrastructure-On-lending-Facility.html> 15-03-2020